

บทที่ 3

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงและการซ้ำ

การเชื่อมโยงความเป็นกลไกทางภาษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหรือข้อความที่อยู่ต่อเนื่องกันการตีความองค์ประกอบหนึ่งจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อพิจารณาองค์ประกอบอื่นด้วย ดังนั้นการเชื่อมโยงความจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เนื้อหาที่มีความเป็นเอกภาพ ดังที่ ฮัลลiday และฮะซัน (Halliday and Hasan, 1976, p. 4) ได้กล่าวถึงความหมายของ “Cohesion” ไว้ว่า

The concept of cohesion is a semantic one; it refers to relations of meaning that exist within the text, and that define it as a text. Cohesion occurs where the INTERPRETATION of some element in the discourse is dependent on that of another. The one PRESUPPOSES the other, in the sense that it cannot be effectively decoded except by recourse to it.

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 2 ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง ซึ่งเป็นกลไกภาษาที่แสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย และการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ซึ่งเป็นกลไกภาษาที่แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายและทางไวยากรณ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง

ฮัลลiday และฮะซัน (Halliday and Hasan, 1976) กล่าวว่า การอ้างถึง (Reference) คือ การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดจากการใช้รูปภาษาหนึ่งที่ไม่มีความหมายในตัวเอง เรียกว่า “รูปอ้างถึง” เพื่ออ้างถึงรูปภาษาอีกรูปหนึ่งที่เรียกว่า “รูปที่ถูกอ้างถึง” ด้วยเหตุนี้การตีความรูปอ้างถึงจึงต้องอาศัยหรืออ้างอิงความหมายจากรูปภาษาที่ถูกอ้างถึงและบริบทภาษา

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศทั้ง 6 เรื่องของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบการอ้างถึง 4 ลักษณะ คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ และการอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ

3.1.1 การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม

บุรุษสรรพนาม (Personal Pronouns) คือ คำที่ใช้แทนคำนามที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ บุคคลหรือสิ่งต่างๆ ที่พระองค์ทรงกล่าวถึงในพระราชนิพนธ์ชุดนี้ จากการศึกษาพบการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม 3 ประเภท คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3

นอกจากนี้ฮัลลidayและฮะซัน (Halliday and Hasan, 1976) ยังได้จำแนกประเภทของการอ้างถึงตามบริบทของการตีความไว้อีก 2 ประเภท คือ

1. การอ้างถึงภายในบริบทภาษา (Endophoric Reference) หมายถึง การอ้างถึงที่สามารถตีความได้จากภาษาที่ปรากฏแวดล้อม แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 การอ้างถึงตาม (Anaphora) คือ การอ้างถึงที่สามารถตีความสิ่งที่อ้างได้จากภาษาหรือข้อความที่ปรากฏอยู่หน้าภาษาที่ใช้อ้างถึง

1.2 การอ้างถึงนำ (Cataphora) คือ การอ้างถึงที่สามารถตีความสิ่งที่อ้างได้จากภาษาหรือข้อความที่ปรากฏอยู่หลังภาษาที่ใช้อ้างถึง

2. การอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric Reference) หมายถึง การอ้างถึงที่ไม่สามารถตีความได้จากภาษาที่ปรากฏ แต่การตีความต้องอาศัยบริบททางสถานการณ์ประกอบ

ในการศึกษาเรื่องการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำการอ้างถึงภายในและภายนอกบริบทภาษามาใช้ประกอบการศึกษาด้วย

3.1.1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้เขียนซึ่งในที่นี้ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังใช้หมายรวมถึงคณะผู้ตามเสด็จและประเทศสยามในสมัยนั้นด้วย โดยพบทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ ดังนี้

3.1.1.1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า “เรา” “ฉัน” “กู” “ข้า” เป็นการอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric Reference) ที่ต้องอาศัยบริบททางสถานการณ์ประกอบช่วยในการตีความ

ตัวอย่าง

(3) “...กรมตำรวจให้พรเรากับลูกชายเล็ก เราตอบขอบใจแลให้ท่านเล็ก ลูกชายเล็กตอบขอบใจแลว่าถึงการไปเล่าเรียนแลจะไม่ลืมพวกพ้อง ท่านเล็กตอบขอบใจ เลิก & พุ่มเศษสนุกกันมาก”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 10)

จากตัวอย่าง เรา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 “เรา” ในการทรงพระราชนิพนธ์บันทึกเรื่องราวการเสด็จประพาสในรูปแบบจดหมายเหตุระยะทางซึ่งเป็นบันทึกส่วนพระองค์มิได้มีไปถึงผู้ใด

(2) “...รถไฟสายนี้เท่าของเรา แต่ทางเขาทำเรียบดีกว่าเรามาก เดินเร็ววันแต่เวลาขึ้นเขาช้าหน่อย สายที่มาแต่คอล เป็นรางย่อม...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 52)

จากตัวอย่าง เรา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงประเทศสยามในสมัยนั้น โดยเป็นการกล่าวเปรียบเทียบกับรถไฟที่ใช้ในเมืองที่เสด็จประพาสกับรถไฟที่ใช้ในประเทศสยาม

(3) “...ตกลงกันจะทำกำไลให้แม่เล็กใส่ได้ทั้งใส่เสื้อแลไม่ได้ใส่ สวัสดิ์ว่าแพดชั้นใหม่ในปารีสมียังให้เขาเขียนอยู่ ถ้าทำแล้วเมื่อใดจะส่งเข้าไป ขอให้แม่เล็กใส่ให้เสมอต่างว่าฉันอยู่ด้วย ฉันไม่ให้หรรษาเหลือเกินกว่าที่จะใส่เล่นได้...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 214)

จากตัวอย่าง ฉัน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 “ฉัน” ในพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีไปถึงสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เมื่อคราวเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ. 2440

(4) “...หลับตาไม่ได้ต้องลืมลืมก็แลเห็นแกงเทโพหลอกได้ทั้งกำลังตื่น ๆ เช่นนั้น จนชั้น ยำแต่งกวาก็พลอยกำเริบ ดีแต่ปลาร้าขมจืดน้ำยาถ่าน้ำพริกสงสาร ไม่ยกมาหลอก มีแต่เจ้ากะปิ คั่วมาเมียงอยู่ไกล ๆ เห็นจะไม่ได้การ สู้มันไม่ไหว เรียกย้ายฟ้อน ไปคล่า ๆ คู่มันมีลูกไม้จะไรอยู่ที่ไหนไม่ว่า ให้เอามาให้ลูกหนึ่ง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 838)

จากตัวอย่าง ณ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 “ณ” ในการเขียนลักษณะที่เป็นการสนทนากับผู้น้อยซึ่งในที่นี้คือ อ้ายฟ้อน

(5) “...ในขณะนั้นฉันพิจารณาดูพระเชี้ยวแก้ว รูปร่างก็อ้ายดุ้น ๆ นั้นแล...ฉันว่าจะยอมให้ฉันจับได้หรือไม่ บอกว่าไม่มีธรรมเนียมไม่เคยยอมให้ใครจับเลย...เขารู้ว่าผู้รักษาจับก็จับด้วยผ้าไม่ได้จับด้วยมือเปล่า ฉันว่าเจ้าจะพูดอะไรมากไป พี่น้องข้าบ่าวข้าที่มาเดี๋ยวนี้ ชี้หลวงสุนทรแลมหามุทลียเป็นคริสเตียนก็เคยจับข้าอยากลองดู เจ้าไม่ให้จับข้าก็ไม่จับกับของพรรคนี้ พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนพระองค์ไม่ให้ผู้ใดเข้าถึง พระธรรมของท่านเปิดเผยแก่คนที่หวังจะประพฤติตาม ไม่มีสิ่งใดที่ปิดบังซ่อนเร้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 62-63)

จากตัวอย่าง ข้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรูปอ้างถึงดังกล่าวนี้ปรากฏในบทสนทนายระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพวกรัตนมหิตเวย์ ซึ่งใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ว่า “เจ้า”

3.1.1.1.2 สรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ได้แก่ คำว่า “เรา” และ “พวกเรา” เป็นการอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric Reference) ซึ่งการตีความต้องอาศัยบริบททางสถานการณ์ประกอบ

ตัวอย่าง

(1) “...มีเสารงสัญญาณประกาศการแลตีกรามต่าง ๆ เป็นที่ประชุมเคเบิลโทรเลขทั่วโลก ได้ชักธงบอกเรือเราผ่านมา คงจะมีโทรเลขในทันที เรือเรามาในหว่างเกาะกับฝั่งเป็นช่องเล็ก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 108)

จากตัวอย่าง เรา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะผู้ตามเสด็จในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2440

(2) “...เขาจัดห้องให้พวกเราอยู่หมดทั่วกัน เปนอย่างตึกเก่า ใช้ฉีdn้ำอบหอมฟุ้งแก้ ๊บ แต่งเพดานแต่งฝาเปนลวดลายวาดเขียนต่าง ๆ กันทุกห้อง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 23)

“พระยาชลยุทธได้เตรียมเครื่องมือขึ้นมากตามเคยที่จะจาก จ.ป.ร. แต่อยู่ข้าง กันดารมาก จะหาศึลาก่อนใหญ่บนนั้นไม่มีเลย มีอยู่ก่อนเดียว ซึ่งเป็นศึลาคิดไม่ใช่อั้งได้ ลงมือ ปราน่า พวกช่างไม้แลคนที่หามรวม ๕ คนด้วยกัน ช่วยกันสกัด พอไปเขียน จ.ป.ร. แลเลขฝรั่ง ๑๙๐๗ แล้วพวกนั้นสกัด สกัดของเขาดีแลคนทำงานก็แข็ง ๕ คนเท่านั้น ไม่ช้าเท่าใดก็แล้ว พวกเราไปพักถ่ายรูปแลกินของต่าง ๆ ชื่อโปสต์ก๊าดเขียนโปสต์ก๊าด จนการแล้วเสร็จ ไปถ่ายรูปในที่ นั้น ออกคิดถึงพวกแตรของเราเพราะธรรมเนียมสลัก จ.ป.ร. เวลาแล้ว เคยเป่าแตรบอกสำเร็จ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 105)

จากตัวอย่าง พวกเรา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะผู้ตามเสด็จในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2

(3) “...พอเข้ากำแพงไปหน่อยหนึ่งถึงหน้าบันได ขุดสระสกัดไว้ที่หน้าบันไดทั้ง ๓ ด้าน เพราะไม่มีแขกผู้ใดที่จะเข้าไปในมัสยิดก่อนที่ชำระตัวในสระนั้น แต่พวกเราไป ต้องเดินเลียบคัน สระไต่ไปตามพนัง ไม่มีอะไรจะกันไม่ให้ฝรั่งเข้าวัดดีไปยิ่งกว่าสระนี้ เมื่อขึ้นไปที่เฉลียงข้างบน พบ บังอุลุซึ่งเป็นหน้าที่พระมีหลายคน ถามว่าจะเข้าไปได้หรือไม่ ก็บอกว่าได้ ถามว่าต้องถอดเกือก หรือไม่ บอกว่าถ้าจะเข้าไปก็ตามใจอย่าถาม พวกเราเลยเกรงใจไม่เข้าไป เดินอ้อมไปทางเฉลียงที่ ไกล...”

(ชวาครั้งหลัง, น. 98-99)

จากตัวอย่าง พวกเรา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะผู้ตามเสด็จในการเสด็จประพาสชวาครั้งที่ 3

3.1.1.2 สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้รับสาร พบแต่สรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ได้แก่ “เจ้า” “พระองค์ท่าน” “ท่าน” โดยเป็นการอ้างถึงภายในบริบทภาษา (Endophoric Reference) ที่สามารถตีความได้จากรูปภาษาที่ปรากฏแวดล้อม

ตัวอย่าง

(1) “...ในขณะนั้นฉันพิจารณาดูพระเขี้ยวแก้ว รูปร่างก็อ้ายคุ่น ๆ นั้นแล...ฉันว่าจะยอมให้ฉันจับได้หรือไม่ บอกว่าไม่มีกรรมเนียมไม่เคยยอมให้ใครจับเลย...เขาว่าผู้รักษาจับก็จับด้วยผ้าไม่ได้จับด้วยมือเปล่า ฉันว่าเจ้าจะพูดอะไรมากไป ฟันธงข้าบ่าวข้าที่มาเดี๋ยวนี้ ชี้หลวงสุนทรแลมหามุทลีย เป็นคริสเตียนก็เคยจับ ข้าอยากลองดู เจ้าไม่ให้จับข้าก็ไม่จับกับของพรรคนี พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนพระองค์ไม่ให้ผู้ใดเข้าถึง พระธรรมของท่านเปิดเผยแก่คนที่หวังจะประพฤติตาม ไม่มีสิ่งใดที่ปิดบังซ่อนเร้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 62-63)

จากตัวอย่าง เจ้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ใช้อ้างถึงพวกรัตนมัททเวระซึ่งเป็นเจ้าพนักงานใหม่จึงไม่ทราบการที่เคยมาแต่ก่อน จากข้อความข้างต้นใช้สรรพนามว่า “เขา” รูปอ้างถึงนี้ปรากฏในบทสนทนาระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพวกรัตนมัททเวระที่ใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 “เจ้า”

(2) “...กับจดหมายลูกโตเล่าเรื่องไปในการยุบเลิกวินิกตอเรียบับ ๑ ที่บ่นนวนเวียนถึงเรื่องปริณิธออพเนปิล เพราะฉันจดหมายไปให้ชอบพอกัน กลัวฉันจะดูว่าไม่ทำตามคำสั่ง แต่ที่แท้ไม่ใช่โทษของลูกเลย ปริณิธออพเนปิลชี้ตระหนี่ของค้อย่างยิ่ง การที่จะคบค่านั้นมิใช่การที่จะเข้าได้ง่ายเลย ที่จริงลูกคล่องแคล่วเป็นอันมาก ไม่ใช่ตื่นไม่ใช่หลง อย่าหัวเราะเยาะ ฉันได้บอกเอมเปอเรอ ออสเตรียวันนี้ ว่ายุบเลิกของพระองค์ท่านปีหน้าจะให้มาช่วยก็ทรงพระปรีดาปราโมทย์มาก”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 273)

จากตัวอย่าง พระองค์ท่าน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง เอมเปอเรอ ออสเตรีย รูปอ้างถึงนี้ปรากฏในสำนวนภาษาที่มีลักษณะเป็นการสนทนาระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเอมเปอเรอออสเตรีย

(3) “...เจ้าแผ่นดินถามสวัสดิ์ว่าจะถามว่าอายฝรั่งเศษมันข่มขืนโดยไม่เป็นยุติธรรม ทำไมจึงยอมให้มันข่มเหง สวัสดิ์ก็ว่าตัวไม่อยู่เป็นเวลาเดินทางมายุโรป การที่เป็นไปนั้นเพราะ เสนาบดีผู้หนึ่ง มีความหวาดหวั่นพรั่นกลัวถ้าจะว่าเป็นความคิดที่คลั่งขึ้นมาอย่างหนึ่งและอะไร ๆ ต่อไปยืดยาว เจ้าแผ่นดินก็พลอยพูดพยกเปิดไปว่ากล่าวต่าง ๆ ไม่หันมาทางฉันเลย ฉันพื้นเดิมที่พอจบลงเจ้าแผ่นดินก็ให้สวัสดิ์ว่าเป็นความคิดถูกต้องกัน ฉันจึงว่าขอให้ทรงอนุญาตทูลให้ระลึกลึกหน่อย ฉันเข้าใจว่าท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดินมากกว่า๒๕ปีแลทรงทราบราชการทรงพระสติปัญญา มาก คนที่จะพูดเมื่อไม่ต้องรับผิดชอบ แลคนรับผิดชอบจะพูดนั้นผิดกันมาก ท่านคงจะรู้สึกบ้างว่า บางเวลาท่านคงเคยนึกอย่างเช่นที่เราพูดนี้บ้าง ฮากันทั้งไต่เพราะเป็นความกินใจอยู่...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ. 2440, น. 318)

จากตัวอย่าง ท่าน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ใช้อ้างถึง เจ้าแผ่นดิน รูปอ้างถึงนี้ปรากฏในบทสนทนาระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าแผ่นดินสวีเดน คือ พระเจ้าออกสคาร์ที่ 2

3.1.1.3 สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง หรือสิ่งที่ถูกกล่าวถึงที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง พบทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1.3.1 สรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ได้แก่ “เขา” “แก” “ท่าน” “พระองค์” “เจ้าหล่อน” “เธอ” และ “มัน” การอ้างถึงด้วยสรรพนามบุรุษที่ 3 นี้ พบทั้งการอ้างถึงภายในบริบทภาษา (Endophoric Reference) และการอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric Reference) ดังนี้

ก. การอ้างถึงภายในบริบทภาษา (Endophoric Reference) สรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ที่พบ คือ “เขา” “แก” “ท่าน” “พระองค์” “เจ้าหล่อน” “เธอ” และ “มัน” ตัวอย่าง

(1) “...แบรอนควาลส์ขึ้นมาหา เขาเพิ่งกลับมาจากยุโรป จะมาจัดการข้างนี้สัก ๖ เดือนแล้วจะกลับไป...”

(ชวาครั้งหลัง น. 111)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง แบรอนควาลส์

(2) “...กัณฑ์ลิเคไว้รับว่าจะนำไปดูเมืองแตกเจียเก่า ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปอีกนิดหนึ่ง พ่อออกเกิดชอบแกขึ้นมา เลยชวนแกขึ้นรถโมเตอคาร์ไปด้วย อยู่ข้างปลื้มสบายใจมาก นำให้ไปที่บ้านซึ่งตั้งอยู่ในมุมบังเวียนแห่งหนึ่งตอนข้างเมืองใหม่ แกว่าแกทำของแกเอง เปนแฟลต...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 147)

จากตัวอย่าง แก เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง กัณฑ์ลิเค

(3) “...ท่านรัตนวิเบศร์ดูรื่นเริงสบายมาก เมียแลลูกเลี้ยงก็มา ฉันพบกลางทางกับแจ็กอะไรที่ทำภาษีฝิ่นปีกลายนี้ ท่านยกย่องว่าสู้ทั้งเสียไม่ทำภาษี...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 9)

จากตัวอย่าง ท่าน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง ท่านรัตนวิเบศร์

(4) “กวินไล่เลี้ยงฉันมาก ในการที่ฉันรักใคร่แม่เล็กอย่างไรจนทรงออกพระโอษฐ์ว่าเหมือนกับพระองค์แลพระเจ้าแผ่นดิน...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 236)

จากตัวอย่าง พระองค์ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง กวิน

(5) “...เมื่อคืนนี้เสมอใจจับไข้ จะเป็นด้วยกระเทบหนาว เจ้าหล่อนหนาวเหลือเกิน แบลงเกตุผืนเดียวไม่พอ...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 114)

จากตัวอย่าง เจ้าหล่อน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง เสมอใจ คือเจ้าหมื่นเสมอใจราช

(6) “วันนี้ฝนตกมาแต่เมื่อไรก็ไม่ทราบ ตื่นขึ้นเห็นยังมีดอยู่ นอนต่อไปอีกจน ๓ โมง เลยสายใหญ่ ฝนก็ไม่หายต้องไปรด เลยไม่ได้ไปที่กินน้ำ กินที่เฟรเดริกบาดแลอาบน้ำตามเคยพอสำเร็จก็เพียง ต้องรีบตีสิดานมากินเช้า เพราะบ่ายโมงหนึ่งจะต้องไปเยี่ยมแกรนด์ดักไมเคิลเมืองรัสเซีย

ได้ไปทั้งกำลังฝน พบปรินเชสวิลเลียมน้องสไม์แกรนด์ดั๊กออฟบาเดนอยู่ที่นั่น เธอบอกว่าแกรนด์ดั๊กวานมาช่วยให้ช่วยแปลล่าม กลัวจะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 331)

จากตัวอย่าง เธอ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง ปรินเชสวิลเลียม

(7) “...อ้ายเปลื้องบอกว่าตั้งแต่มาไม่เห็นหนาว พึ่งจะหนาวคืนนี้เท่านั้น ฉันให้เสื้อยืดอย่างหนาของฉันตัวหนึ่ง ให้วิตกกกลัวว่ามันจะใส่ไม่ได้ เพราะมันอ้วนล่ำมาก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 155)

จากตัวอย่าง มัน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง อ้ายเปลื้อง ซึ่งเป็นพลทหารเรือที่ตามเสด็จเพื่อถวายการรับใช้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่างการเสด็จประพาส

(8) “...แผนที่**ทาก**เกาะเลือดไม่มีใครจะหยุดเลย แต่ไม่เจ็บ มันจะเจาะเข้าไปเฉพาะเส้นเลือดอย่างไรไม่รู้เลือดออกมาก ใคร ๆ เขาถูกกัดเขาหายหมดแล้ว เห็นจะเป็นเพราะมันเจาะเราจนอิม ช้องโตกว่าคนอื่นและตรงเส้นเลือดใหญ่ด้วย”

(แหลมมลายู ล.1, น. 205)

จากตัวอย่าง มัน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึง ทาก

ข. การอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric Reference) ได้แก่

คำว่า “เขา” ที่พบว่าสามารถนำไปใช้อ้างถึงในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้หลากหลายลักษณะ ดังนี้

ตัวอย่าง

“เขา” ที่ใช้อ้างถึงประเทศที่เสด็จประพาส และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องระหว่างการเสด็จประพาส

(9) “...ส่วนการปกครองบ้านเมืองในเกาะชวานั้น เขาปกครองอย่างที่ดีที่ควรจะพิศวงไม่เหมือนกับประเทศอื่น ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 2)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงการปกครองบ้านเมืองใน
เกาะชวา

(10) “...ในโรงนั้นเป็นพื้นที่ต่ำ ๕ ห้อง...เขาช่างเล่นงามดี มีกระจกรูปนักบุญ ๒ แผ่น
ในนั้นแขวนระย้าแก้ว ๒ ระย้า...ห้องเด็กฝรั่งมีเตียงนอนมีมุ้ง เขาใช้ผ้าโปร่งไม่ได้เย็บเป็นมุ้ง เป็น
ผืน ๆ พาดกับราวเหมือนราวตากผ้า...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 64)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องใน
การเตรียมการเรื่องการรับเสด็จระหว่างการเดินทางเสด็จประพาส

(11) “...วันนี้หาวนอนกินข้าวแต่หัวค่ำ กับข้าวฝรั่งที่เคยกินขาดไป มีแต่กับข้าวไทย
๔ สิ่ง ด้วยพวกผู้ชายพากันตื่นตื่นเขาเลี้ยงดี ตัวสบายแล้วไม่ต้องเป็นธุระ ช่างพวกผู้หญิงเขาเอา
ของมาส่ง ตกกลางคืนของแขกคงเข้าเนยกินไม่ได้ ไม่มีใครจับต้องตั้งอยู่ที่ครัวจนเดือดร้อนเที่ยวหา
มากินได้ขึ้นมา เขาทำอย่างประณีตดีกว่าที่กลั่นตันและที่ตรังกานู กินข้าวได้มาก...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 231-232)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
ในการรับเสด็จระหว่างการเดินทางเสด็จประพาส

“เขา” ที่ใช้อ้างถึงผู้ให้ข้อมูล

(12) “...ผลไม้ก็มีดี ๆ ส้มหวานมาก แต่มีรสเปรี้ยวเจือเป็นมะขามขิด ฉันเชื่อว่าผู้หญิงคง
จะชอบมาก แต่จะส่งไปเขาว่าเน่าเร็วนัก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 134)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง
ต่าง ๆ ซึ่งในที่นี้ คือ เรื่องการจัดส่งผลไม้ มักปรากฏพร้อมกับคำว่า “ว่า”

(13) “...เมืองนี้เขาว่าเหยาเรือนทำอย่างฝรั่งเสมาก คือบางแห่งสูงหกชั้นลดลงมาห้าชั้นสี่ชั้นโดยมาก สองชั้นมีน้อยหลัง ร้านตลาดทั้งปวงเป็นอย่างเมืองฝรั่ง มีผลไม้ของสดมาก ของที่ขายตามร้านเป็นของฝรั่งทั้งนั้น เขาว่าร้านญี่ปุ่นเป็นดีกว่าทั้งหมด...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 148)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้อ้างถึงผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะบ้านเมืองและร้านค้าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเมืองนั้น มักปรากฏพร้อมกับคำว่า “ว่า”

3.1.1.3.2 สรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ได้แก่ คำว่า “เขา” “แก” และ “มัน” พบการอ้างถึงภายในบริบทภาษา (Endophoric Reference) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) “...ด้วยเหตุที่จะไม่ให้ทางชันทางทบไปทบมาจึงได้มี หม่อมมนเรนทร์เลอลาลเอส เขาลงเดินได้ ลัดขึ้นไปคอยอยู่น่ารถ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 150)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้อ้างถึง หม่อมมนเรนทร์เลอลาลเอส โดยมีตำแหน่งอยู่ติดกับรูปที่ถูกอ้างถึง

(2) “วันนี้เข้าหยุดพักผ่อนให้สบายแล้วดูช็อกกฤษแลของโบราณต่าง ๆ ที่ พวกกรรมการ เขาพาคนขายมาให้ดู ช็อกกฤษสองเล่ม...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 128)

จากตัวอย่าง เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้อ้างถึง พวกกรรมการ โดยมีตำแหน่งอยู่ติดกับรูปที่ถูกอ้างถึง

(3) “...ท่านพวกผู้หญิงเหล่านี้แกถนัดถูกจูบมือมามาก พอจับแกก็เข้าใจดี เตาะมือมาให้จูบทีเดียว...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 217)

จากตัวอย่าง แก เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้อ้างถึง ท่านพวกผู้หญิงเหล่านี้

(4) “...พวกดีเติกดีฟมีคนพูดไทยได้มาอยู่หนึ่งๆ เดีร์ ๆ อยู่ตามต้นไม้มีศเตอร์แอนเดอสันบอกแล้ว แต่พวกเราที่ไม่รู้ไปดูมันว่ามาอยู่ทำไมเดินด้อม ๆ มอง ๆ มันควักนกหวีดออกมาให้ดู...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 16)

จากตัวอย่าง มัน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้อ้างถึง พวกดีเติกดีฟ

จากผลการศึกษา เรื่องคำบุรุษสรรพนามที่ใช้อ้างถึงในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำการอ้างถึงตามบริบทที่ใช้ในการตีความมาประกอบการศึกษาด้วย เนื่องจากพบว่า บางครั้งการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามต้องอาศัยการตีความจากบริบททางสถานการณ์ ซึ่งเรียกว่าการอ้างถึงภายนอกบริบทภาษาเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของบุรุษสรรพนามที่ใช้อ้างถึงนั้นได้

สรรพนามบุรุษที่ 1 พบว่า คำว่า “เรา” เอกพจน์ใช้อ้างถึงทั้งผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และประเทศสยาม ส่วน “เรา” ที่เป็นพหูพจน์ใช้อ้างถึงผู้เขียนและคณะผู้ติดตามเสด็จ นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการเขียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 กล่าวคือ คำว่า “เรา” จะใช้ในรูปแบบการเขียนจดหมายเหตुरะยะทาง ซึ่งเป็นบันทึกการเดินทางส่วนพระองค์มิได้ทรงมีถึงผู้ใด ได้แก่ จดหมายเหตुरายวันระยะทางเสด็จพระราชดำเนินประพาสทางบก ทางเรือ รอบแหลมมลายู จดหมายเหตुरายวันระยะทางเที่ยวชวากว่าสองเดือน และจดหมายเหตुरายวันระยะทางเสด็จประพาสชวาคั้งหลัง ส่วนคำว่า “ฉัน” จะใช้ในรูปแบบพระราชหัตถเลขา อันได้แก่ พระราชหัตถเลขาเมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. 2440 และพระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู ร.ศ. 108, 109, 117, 120

สรรพนามบุรุษที่ 2 ปรากฏการใช้ไม่มากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเป็นบันทึกประจำวันซึ่งเรียกว่าจดหมายเหตुरะยะทางจึงไม่มีผู้รับสาร ส่วนรูปแบบการเขียนแบบพระราชหัตถเลขาพบว่าทรงใช้นามที่ใช้เป็นสรรพนามแทนผู้รับสาร ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปในหัวข้อการอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม ด้วยเหตุนี้การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ที่พบจึงเป็นคำที่ใช้ในสำนวนภาษาที่มีลักษณะเป็นการสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง

สรรพนามบุรุษที่ 3 พบการใช้มากที่สุด โดยพบทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ เนื่องจากเนื้อหาในพระราชนิพนธ์เป็นการกล่าวถึงบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ สรรพนามบุรุษที่ 3 ที่พบว่ามีรูปแบบการใช้อย่างหลากหลาย คือ คำว่า “เขา” เอกพจน์ เนื่องจากสามารถใช้อ้างถึงบุคคลที่กล่าวถึง อ้างถึงประเทศที่เสด็จประพาส อ้างถึงเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ระหว่างเสด็จประพาส และอ้างถึงผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ปรากฏว่าเป็นใคร ทั้งนี้ผู้อ่านสามารถเข้าใจรูปแบบการใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 “เขา” เหล่านี้ได้จากบริบทภาษาที่ปรากฏในเรื่อง ทั้งการอ้างถึงภายในบริบทภาษาและการอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา

3.1.2 การอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม

นาม¹ที่ใช้เป็นสรรพนาม² (Personal Used Nouns) หมายถึง การนำคำนามมาทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 เพื่อใช้ในการอ้างถึงสิ่งเดียวกัน จากการศึกษาพบนามที่ใช้เป็นสรรพนามอยู่ในรูปภาษาต่าง ๆ 5 ประเภท คือ ชื่อบุคคล คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ คำเรียกญาติ คำบอกลักษณะทางกายภาพ และสมญานาม/ฉายา

3.1.2.1 ชื่อบุคคล คือ การนำชื่อบุคคลมาใช้เพื่อให้ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3 ซึ่งอาจมีคำที่ใช้เรียกนำหน้าบุคคลปรากฏร่วมด้วย ลักษณะชื่อบุคคลที่พบมีทั้งชื่อจริงและชื่อเล่น เช่น “บริพัตร” “สกินเนอ” “ฮะรัล” “คุสตาฟ” “ยายดำเมอร” เป็นต้น

ตัวอย่าง

ชื่อบุคคลที่ปรากฏตามลำพัง

(1) “...ทูตต่างประเทศมารับที่นี้พร้อมกัน ยี่นรายเป็น ๒ แวดตลอดจนค้นบันได นำให้รู้จักเรื่อยไปจนถึงข้างบน แล้วไปตรวจทหารแล้วจึงขึ้นรถ ฉันกับเจ้าแผ่นดินนั่งใน รับสั่งเรียกโตกับจิระขึ้นนั่งหน้า เพราะจะไปอยู่ด้วยกันแต่เท่านั้น ชายบริพัตรนั้นสวัสดิ์เอาไปอยู่โฮเตลดด้วย ไฮยนต์ จะอยู่เร็ว แต่ภายหลังไฮยนต์ต้องขึ้นไปอยู่กับบริพัตร...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 332)

¹คำนาม คือ คำที่หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

²คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนคำนามต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อมิให้ซ้ำซาก

จากตัวอย่าง บริพัตร คือ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต และ ไชยันต์ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศราฯ ฤทธิ (พระองค์เจ้าไชยันต์มงคล) เป็นชื่อบุคคลที่ปรากฏตามลำพัง ใช้อ้างถึง ชายบริพัตร และ ไชยันต์ ที่ปรากฏนำมาก่อน โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

(2) “นัดมิสเตอร์สกินเนอว่าจะไปดูคุกเวลาบ่าย ๓ โมง รับแขกอยู่จนบ่าย ๓ โมง ๓ เสี้ยวแล้วจึงได้ขึ้นรถไป แต่กระนั้นสกินเนอยังไม่มาถึงไม่เป็นคนเวลาแน่นอนอย่างฝรั่งนัก ท่านชวพัสดิออกมารับก่อน สกินเนอตามออกมาทันต่อภายหลัง”

(แหลมมลายู ล.2, น. 56)

จากตัวอย่าง สกินเนอ เป็นชื่อของชาวต่างประเทศที่ปรากฏตามลำพัง ใช้อ้างถึง มิสเตอร์สกินเนอ ที่ปรากฏนำมา โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

(3) “เวลาทุ่มหนึ่งรถไฟถึงสเตชั่น เจ้าแผ่นดินและราชตระกูล ลงมารับที่สเตชั่น คือ เคราน์ปรีนช ปรีนชชะวัล ปรีนชคุดาฟ ปรีนชวัลดิมา...เจ้าแผ่นดินต้อนรับอย่างพระไทยดีตามเคย เหมือนอย่างเมื่อยังไม่ได้เป็นเจ้าแผ่นดิน เคราน์ปรีนชไม่ได้แปลกอะไรมาก ดูผู้ใหญ่ขึ้นอีกสักหน่อย ชะวัลก็เหมือนกัน แต่คุดาฟอ้วนใหญ่เหลือเกิน...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 5-6)

จากตัวอย่าง ชะวัล กับ คุดาฟ เป็นพระนามของเจ้าชายที่ทรงมาร่วมรื้อรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สถานีรถไฟ ใช้อ้างถึง ปรีนชชะวัล กับ ปรีนชคุดาฟ ที่ปรากฏนำมา โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

ชื่อบุคคลที่ปรากฏร่วมกับคำนำหน้าชื่อ

(4) “...พอข้ามทางรถไฟก็ถึงเห็นเด็กวิ่งเล่นอยู่ในบ้านสามสี่คน ให้มิสเตอร์เวลเลตเตไปบอกว่าเราจะไปหามิสซิสด้าเมอร เด็กทั้งสามวิ่งพร้อมกันเข้าไปในเรือนเสียงดังประเดี๋ยวมีผู้หญิงอายุประมาณสัก ๔๐ หรือ ๕๐ อ้วนใหญ่ออกมาจับ เมื่อแรกหมายว่าจะเป็นตัว ยายด้าเมอร ครั้นถามกรรมดำรงและเวลเลตเตบอกว่าไม่ใช่...”

(ชวาคั้งหลัง, น. 61)

จากตัวอย่าง ยายดำเมอร ประกอบด้วยชื่อบุคคล “ดำเมอร” กับ คำนำหน้าชื่อ “ยาย” ใช้อ้างอิง มิดชิดดำเมอร โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

3.1.2.2 คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ ในที่นี้คำทั้งสองถูกจัดไว้เป็นประเภทเดียวกัน เพราะคาบเกี่ยวกันอยู่ เช่น คำว่า “นายอำเภอ” อาจถือได้ว่าเป็นทั้งตำแหน่งและอาชีพ (กัลยา ติงศัททีย และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531, น. 18) คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ คือ คำที่ แสดงสถานภาพ ลำดับความเป็นอยู่ในสังคม และหมายรวมถึงอาชีพของบุคคลที่ปรากฏในเรื่อง โดยพบทั้งคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพของไทยและต่างประเทศของบุคคลต่าง ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระหว่างการเสด็จประพาส โดยนำมาใช้อ้างถึงเพื่อให้ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3 ทั้งนี้คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพอาจปรากฏลำพัง หรืออาจมีชื่อบุคคลหรือคำนำหน้าชื่อปรากฏร่วมด้วย ตัวอย่าง

คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่ปรากฏตามลำพัง

(1) “...ส่วนของเจ้าแผ่นดินนอร์เวใช้เพลงกอดเสฟทิง ใช้เปน 2 อย่าง ถ้าเฉพาะตัว เจ้าแผ่นดินใช้กอดเสฟทิง เพลงสำหรับเมืองใช้ต่างหาก...”

(ไกลบ้าน 2, น. 43)

จากตัวอย่าง เจ้าแผ่นดิน เป็นคำบอกตำแหน่งชนชั้น ใช้อ้างอิง เจ้าแผ่นดินนอร์เว โดย ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

(2) “วันนี้มีดินเนอให้ทูตเปอเซีย เข้ามาเลี้ยงในห้องเล็กที่เปนห้องเสวยสามัญ คนน้อย เจ้าแผ่นดินดื่มให้ชาออฟเปอเซียด้วย แต่งเต็มยศกัน แต่พวกเราไม่ต้องแต่ง ทูตคนนี้พูดได้ทั้งภาษา ฝรั่งเศสแลภาษาอังกฤษ เปนทูตประจำเมืองออสเตเรีย...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 56)

จากตัวอย่าง ทูต เป็นคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่บอกรบบาทหน้าที่ด้านการทูต คือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนไปยังต่างประเทศ เพื่อเจรจาหรือเจริญสัมพันธไมตรีเป็นทางราชการ ในที่นี้ใช้อ้างถึง ทูตเปอเซีย โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

(3) “ด้วยตั้งแต่แม่เล็กกลับไปแล้ว ได้ออกเรือมาถึงร่องลึกเวลาค่ำต้องหยุด เพราะน้ำยังขึ้นไม่เต็มที กัปตันคำมิงบุชาคนนำร่องเต็มที แต่บอกฉันว่าสองครั้ง ว่าคน ๆ นี้เคยนำร่องมา ๓๖ ปีแล้ว เป็นคนเบลเยียม เขาไม่ยอมออกน้ำเวลานั้น ต่อ ๒ หุ่่มครึ่งจึงได้ออกที่สันดอนมีคลื่นนิด ๆ เป็นเวลากินข้าว ใคร ๆ ก็สบายดีหมด เว้นแต่ดิฉันคนเดียวนั่งเหงื่อโทรมตัว ประเดี๋ยวต้องลาไปนอน กินข้าวไม่ทันอิ่ม แต่เมื่อมาพ้นสันดอนแล้ว เจยดีไม่มีคลื่นเลย พบเรือลำหนึ่งจุดดอกไม้รับหยุดส่งนำร่องแล้ว จึงได้ออกเรือต่อมา ความเอื้อเฟื้อของกัปตันแลออฟฟิเชอร์นั้นมากเสียจริง ๆ เมื่อกำลังอยู่เสมอจนออกพ้นสันดอน...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ. 2440, น. 1)

จากตัวอย่าง กัปตัน เป็นคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่บอกรบอบทบาทหน้าที่ทางด้านการเดินเรือมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Captain” หมายถึง ผู้บังคับการเรือ ใช้อ้างถึง กัปตันคำมิง โดยทำหน้าที่เหมือนกับสรรพนามบุรุษที่ 3

(4) “หมอไรเตอร์บอกว่ามิสเตอร์เวลเลตเตพบเก้าอี้สำหรับคนไข้ที่ข้างโฮเต็ล ให้หมอไปตามมันนอนกลางวัน ต่อเวลาบ่าย ๆ จึงได้มาอธิบายว่าอยู่ที่ห้างนายเคียมหัวเฮง...”

(ชวาทครั้งหลัง, น. 102)

จากตัวอย่าง หมอ เป็นคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่บอกรบอบทบาทหน้าที่ทางด้านการแพทย์ เป็นผู้ตรวจและรักษาโรค ใช้อ้างถึง หมอไรเตอร์ โดยทำหน้าที่เหมือนกับสรรพนามบุรุษที่ 3

คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่ปรากฏร่วมกับชื่อบุคคล

(5) “ถามกรมดำรงว่าไม่ได้นัดหมอเทรบ ซึ่งเดี๋ยวนี้เลื่อนขึ้นเป็นโปรเฟสเซอร์ ให้มิสเตอร์เวลเลตเตไปตาม เดียวนี้ค่อนข้างกำมะลอมาก ว่าเป็นโรคที่ลึ้นเน่ากลัวจะเป็นมะเร็งเราเลยไปดูทางหน้าเคาเวอร์เอนเนรลแปลส นัดให้โปรเฟสเซอร์เทรบมาคอยพบที่เกาะปาล์ม...”

(ชวาทครั้งหลัง, น. 23)

จากตัวอย่าง โปรเฟสเซอร์เทรบ ประกอบด้วยคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่บอกรบอบทบาทหน้าที่ทางการศึกษาคือ “โปรเฟสเซอร์” ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Professor” หมายถึง

ศาสตราจารย์ กับ ชื่อบุคคล คือ “เทรบ” ใช้อ้างถึง หมอเทรบ ซึ่งได้เลื่อนขึ้นเป็นโปรเฟสเซอร์ โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพที่ปรากฏร่วมกับคำนำหน้าชื่อ

(6) “พอ ๔ โมงก็เอะอะกันด้วยเรื่องลูกตัวเย็นเกินไป ชีพจรร่อน หมอแก่ ให้ฉีดยาเกลือ ไม่มีใครยอมให้ฉีดยา ตาหมอ โกรธลากลับไปบเดเวีย...”

(ชวาครั้งหลัง, น. 65)

จากตัวอย่าง ตาหมอ ประกอบด้วยคำนำหน้าชื่อ “ตา” กับ คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ “หมอ” ใช้อ้างถึง หมอแก่ คือ หมอฮูเฮนสตาเตน หมอผู้นี้แก่กว่าหมออื่น ๆ ที่มารักษา สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

(7) “...ที่เปนเช่นนี้เพราะพ่อพูดถึงหมวกแดงแล้วบ่นว่าลิ้มเอาหมวกที่เคดิฟให้ควรว ก่อนมาด้วย ใส่สบายดี ให้เรียกเข้ามาขายพ่อจะซื้อ ท่านเจ้าเมือง จัดการ พอกินเข้าแล้วลงมาก็ได้เลือกหมวก พ่อบอกให้เจ้านายขุนนางเลือกเอาคนละใบแล้วสั่งให้บริพตรใช้เงิน ตาเจ้าเมือง มาบอกว่าไม่ต้องใช้เดี๋ยวนี้อีกได้...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 85)

จากตัวอย่าง ตาเจ้าเมือง ประกอบด้วยคำนำหน้าชื่อ “ตา” กับ คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ “เจ้าเมือง” ใช้อ้างถึง ท่านเจ้าเมือง โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

3.1.2.3 คำเรียกญาติ คือ การนำคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในครอบครัวเดียวกัน หรือคนที่นับถือกันเสมือนญาติพี่น้องก็ได้มาใช้เพื่อทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 เช่น “พ่อ” “ลูก” “ผัว” “เมีย” เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “ขอลาอีกครั้งหนึ่งในการที่จะขึ้นบก นับว่าเป็นไกลออกไปอีกขอฝากความคิดถึงแก่บรรดาผู้ที่พ่อมีความรักใคร่ทุกคน ขอให้มั่นใจว่าพ่อมีความสุขสบายขึ้นกว่าแต่ก่อน”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 102)

จากตัวอย่าง คำว่า **พ่อ** เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึงผู้เขียน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิภานภดล เมื่อคราวเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 1

(2) “หญิงน้อย

เมื่อคืนนี้ฝนตกจนได้ยินเสียงดัง พ่อกินข้าวเช้าในห้องนอน แต่กับข้าวแลเหลือเกิน ทำกันตามภาษาไม่มีอะไรจะทำ กร่อย ๆ เผื่อน ๆ ก็กินไป เวลาเช้า ๓ โมงเรือถึงตำบลนาวิกนาวิกตำบลนี้เป็นอาณาเขตรนอระเวที่แคบที่สุด **ลูก**คงจะรู้แล้วว่านอระเวกับสวีเดนเป็นแหลมยาว แอบกันอยู่คล้ายกันกับเมืองไทย...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 117)

จากตัวอย่าง **ลูก** เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึงผู้รับสารซึ่งในที่นี้คือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิภานภดล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกในการขึ้นต้นจดหมายว่า หญิงน้อย โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 2

(3) “...กับจดหมาย**ลูกโต**เล่าเรื่องไปในการยุบเลิกวินวิกตอเรียบับ ๑ ที่บ่นนวนเวียนถึงเรื่องปริญช้อฟเนเปิล เพราะฉันจดหมายไปให้ชอบพอกัน กลัวฉันจะดูว่าไม่ทำตามคำสั่ง แต่ที่แท้ไม่ใช่โทษของ**ลูก**เลย ปริญช้อฟเนเปิลชี้ตระหนี่อย่างยิ่ง การที่จะคบค่านั้นมิใช่การที่จะเข้าได้ง่ายเลย ที่จริง**ลูก**คล่องแคล่วเป็นอันมาก ไม่ใช่ตื่นไม่ใช่หลง...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 273)

จากตัวอย่าง **ลูก** เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึง **ลูกโต** คือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (รัชกาลที่ ๖) โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

(4) “...ตามหอคมนี่เป็นคนโปรดของแกรนด์ดยุกแลแกรนด์ดัชเชสออฟบาเดน ไปเฝ้าตรวจพระอาการอยู่เสมอ ไปเฝ้าเมื่อวานขึ้นนี้ หูลเรื่องจะมาตรวจอาการพ่อ แกรนด์ดยุกแลแกรนด์ดัชเชสเลยสั่งมาถึง รังสีบอกว่าทรงพระอดแออดทั้งผู้ทั้งเมีย เพราะ ๘๐ แล้วทั้งคู่...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 115)

จากตัวอย่าง ผัว และ เมีย เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึง แกรนด์ดิดด์แลแกรนด์ดัสเชสอพ
บาเดน โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

(5) “...เมียคออเวนเนอเยเนราลพุตอังกฤษดีนัก เป็นคนใจดีต้อนรับแขกแรง คออเวนเนอเยเนราลสวมเสื้อเดรสโค้ดติดตรามหาสุราภรณ์ เป็นอันได้ความว่า ที่พวกบัตเตเวียติดตราในวันหลัง ๆ ได้อนุญาตจากคออเวนเนอเยเนราลโดยถือวินัยกรรมว่า ที่นั่นเป็นอาณาเขตรสยามติดตราได้ ดูเราไปไหนทำอะไรแก่รู้ทุกอย่าง มีรายการกันทุกวันเสมอไม่ขาด ในการที่จะทำให้ถูกใจนั้น คออเวนเนอเยเนราลรู้ว่าเราชอบฝีมือช่างโบราณต่าง ๆ รับจะจัดหารูปแลเรื่องราวส่งให้ ข้างฝ่าย เมียก็รับสัญญาแม่เล็กจะส่งดอกไม้มาให้ที่การุต วันนี้มีลูกสตรอบเบอร์เลี้ยง เขาปลูกเป็นได้มาก ๆ มียอยู่เสมอที่นั่น”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 77)

จากตัวอย่าง เมีย เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึง เมียคออเวนเนอเยเนราล โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

3.1.2.4 คำบอกลักษณะทางกายภาพของคน คือ การใช้คำบอกเพศ วัย เชื้อชาติ หรือลักษณะทางสีระ เพื่อการอ้างถึงโดยทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เช่น “ผู้หญิง” “ผู้ชาย” “เลดี” “เด็ก” “เจ้าของไนยตา” เป็นต้น

ตัวอย่าง

คำบอกเพศ

(1) “มาถึงพวกผู้หญิงไม่อยู่ไปที่เขาแต่งงานกันที่ถนน Chuech เจ้าบ่าวชื่อขุนเลี้ยง พ่อแม่ตาย เจ้าสาวชื่อลันอิว...เจ้าสาวลงมาเชิญเจ้าบ่าวขึ้นเรือนมาเกี่ย เจ้าบ่าวมีเด็กและม้าล่อนำขึ้นไปยืนที่หน้าเตียงทั้งสองคนผู้หญิงยืนห้วนอนผู้ชายยืนปลายตีน...แล้วนั่งกินโต๊ะด้วยกัน ผู้ชายนั่งข้างขวา ผู้หญิงต้องมีเถาแกจับมือให้ เอาตะเกียบคีบของกินแต่ไม่ได้กินจริง ๆ แล้วกินเหล้าทั้ง ๒ คน แต่ผู้หญิงเอาไปจ่อปากเท่านั้น กินเลี้ยงแล้วไปยืนหน้าเตียงอีก ผู้ชายยืนห้วนอนผู้หญิงยืนปลายตีน...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 34-35)

จากตัวอย่าง ผู้ชาย และ ผู้หญิง เป็นคำบอกเพศที่ใช้อ้างถึง เจ้าบ่าว และ เจ้าสาว โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำดังกล่าวแทน “เจ้าบ่าว” และ “เจ้าสาว” เพื่ออธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ในพิธีแต่งงาน

(2) “...ดินเนอแล้วขึ้นไปฟังขอ ผู้หญิงกับผู้ชายสองคนเป็นชาวอิตาเลียน ผู้ชายสี่ขอตรวเต็มหน้าอก ว่าเคยเสียวายเจ้าแผ่นดิน ผู้หญิงดีดหีบเพลง แกสเพราะจริง ๆ...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 18)

จากตัวอย่าง ผู้ชาย และ ผู้หญิง เป็นคำบอกเพศที่ใช้อ้างถึง ผู้หญิงกับผู้ชายสองคนเป็นชาวอิตาเลียน ซึ่งเป็นนักดนตรีทั้งคู่ โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

“...เราจูเลียดอกชั้น นอกนั้นมีกำหนดให้จูงทุก ๆ คน เซอร์เฟรเดอริกจูมซิส เบอร์ดันเบราร์ เซอร์เฟรเดอริกกับเลดีนั่งกลาง เรานั่งขวาต่อไปมีสตรอดเตอร์แล้วพระยาไทรอ ข้างซ้ายเซอร์ซาลดิกชั้นและผู้อื่น...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 146)

จากตัวอย่าง เลดี เป็นคำนำหน้าชื่อผู้หญิงสูงศักดิ์ในภาษาอังกฤษ มาจากภาษาอังกฤษว่า “Lady” ใช้อ้างถึง เลดีดอกชั้น โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

คำบอกวัย

(4) “...เด็กสามคนลูกวัลติมาร์ เปนผู้ชายสอง ผู้หญิงคนหนึ่งน่ารักทั้งสามคน ผู้หญิงที่จะฉลาดกว่าเพื่อนด้วย มาเล่นอยู่ในห้องพ่อเสมอ ไปสวนก็ลงไปด้วย ชอบเล่นกับตุรพวงอย่างยิ่ง แต่ของเราซึกะดาก แต่เพราะอยู่ด้วยกันก็คุ้นกันไป ลงปลายถึงอยากให้เข้าไปบางกอก เด็กเหล่านี้รู้จักพ่อมาตั้งแต่เล็ก ๆ แล้ว เคยเล่นกันแต่ครั้งก่อนแต่จำไม่ได้ ที่คุ้นเร็วเพราะเคยได้ยืนพ่อแกออกชื้ออยู่เสมอ ๆ มีเวลาหยุดพักเขียนหนังสือหน่อยหนึ่ง คุยกับเด็กบ้าง”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 11-12)

จากตัวอย่าง เด็ก เป็นคำบอกวัยที่ใช้อ้างถึง เด็กสามคนลูกวัลติมาร์ โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ 3

คำบอกลักษณะทางสรีระ

(5) “...ประเดี๋ยวหนึ่งเคาน์เตสพริสพูดถึงเรื่องที่จะให้ของบุหรีเป็นรูปตัวเขาเองลงยา แก่พ่อ เคาน์เตสอัลเฟลดท์บอกว่า แล้วกัน ตัวไม่มีอะไรจะให้เพราะพ่อเกลียด เคาน์เตสพริสบอกว่า พ่อชอบต่อน้ำเงินเหมือนกันก็เอาต่อน้ำเงินให้ เจ้าของไนยตาบอกว่ากลัวจะไม่ชอบ ถ้าชอบก็จะควักให้ได้ นี่จะควักออกมาก็เต็มที พ่อว่าไม่ต้องควัก อย่าวิตก ได้เก็บต่อน้ำเงินของเขาไว้ในหัวใจ แล้ว เคาน์เตสพริสบอกว่ารากับควีนแมรีจืดซื้อฝรั่งเศสไว้ในหัวใจ ได้ฮากันใหญ่ เจ้าของไนยตาเลยอาย คราวนี้เที่ยวเล่าเรื่อยทีเดียวไม่ว่าใคร ๆ เวลาลุกจากโต๊ะไป...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 26-27)

จากตัวอย่าง เจ้าของไนยตา เป็นคำบอกลักษณะทางกายภาพทางด้านร่างกายของ เคาน์เตสอัลเฟลดท์ผู้มีนัยน์ตาสีน้ำเงิน ใช้อ้างถึง เคาน์เตสอัลเฟลดท์ โดยทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม บุรุษที่ 3

3.1.2.5 สมญานาม/ฉายา สมญานาม คือ ภาพพจน์ (figure of speech) แบบหนึ่งซึ่งใช้วิสามานยนามแทนคำแสดงลักษณะชื่อ ตำแหน่ง งาน หรือยศศักดิ์ เช่น เรียกชายเจ้าชู้ว่า “คัสซาโนวา” เรียกคนรูปชั่วตัวดำว่า “จรกา” หรือเรียกผู้หญิงหลายใจว่า “กาก็” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น. 19) ส่วนฉายา คือ คำคุณศัพท์หรือวลีที่บอกคุณภาพ หรือลักษณะของบุคคลหรือสิ่งของ เช่น พระยาพิชัยดาบหัก นายจันทร์หนวดเขี้ยว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น. 97-98) เป็นการนำชื่อที่ตั้งตามลักษณะของบุคคลหนึ่งมาใช้ในการอ้างถึงบุคคลผู้นั้นเพื่อใช้เรียกกันในหมู่คณะ

ตัวอย่าง

(1) “รเด่นอธิปติ ที่เรียกว่าไปรมินสเตอร์ เปนคนแก่อายุกว่า ๕๐ แล้ว แต่งตัวคาดเข็มขัดมีประจำยามแลขอพกลงยาสีน้ำเงินประดับเพชรทำมาแต่นอก เปนงูไปทั้งนั้น เปนฉายาซึ่งจะเรียกต่อไปว่า “งูสีน้ำเงิน”...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 152-153)

“...ผู้ซึ่งจะเป็นตำแหน่งนี้สุดตาดนคงจะเลือกเอาคนซึ่งเป็นที่รักที่วางใจ ถ้าต้องถอดถอนเมื่อใดก็เป็นทีเดือดร้อนอย่างยิ่ง เหมือนงูน้ำเงินนี้ก็เป็นพี่ของระตูเดี๋ยวนี้นี้ รเด่นอธิปติไซโลเปนลูกเขยสุสุนันคนเก่าพี่เขยสุสุนันเดี๋ยวนี้นี้ แต่งูน้ำเงินเรลิดนัตว่ามีพิษสงอันใด...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 157-158)

จากตัวอย่าง ฐีสี่น้ำเงิน และ ฐีน้าเงิน เป็นสมณานามที่มีที่มาจากลักษณะการแต่งตัวของรเด่นอธิปัติที่ใช้เครื่องแต่งกายที่ทำมาจากงูและใช้สีน้ำเงินเป็นหลัก ใช้อ้างถึง รเด่นอธิปัติ โดยทำหน้าที่เป็นสรพนามบุรุษที่ 3

“วัดนี้รูปพรรณช่างนอกไม่ว่าอะไรเลยไม่มีโดมก่อผนังสีเหลี่ยมขึ้นไปตั้งหลังคาแล้ว ชักมูข ด้านหลังเปนกระโจม มุขข้างสั้น มุขหน้ายาว ยกคอสองช่องกระจุกลงมากต่อเมื่อเข้าไปข้างในจึงจะแลตลิ่ง มีเรื่องรว่ากรที่จจะสร้างวัดนี้้น เจ้าแผ่นดินชื่อวิลเลียมที่ ๒ มีฉายาว่า **“วิลเลียมดี”** เปนหลานกิงโรเจอมาเที่ยวยงนกแล้วมาเคลิ้มไป ผันว่านางมารีพระแม่เยชูมาบอกว่า เงินมีอยู่ตรงที่ซึ่งสร้างวัดนี้จึงได้ชุดลงไป ได้เงินขึ้นมามากเอาเงินนั้นสร้างวัด...ครั้นเมื่อวิลเลียมดี ตาย ก็ได้ฝังไว้ใกล้กันกับศพพ่อ เรียงเข้าไปทางแท่นบูชา”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 752)

จากตัวอย่าง วิลเลียมดี เป็นฉายาที่มาจากพระราชาอุปนิสัยของเจ้าแผ่นดิน คือ วิลเลียมที่ ๒ โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

(3) “...หมอสูเดนตราเตน และหมอลังเดนแบร์ค จะลากลับไปเมืองเบตเวีย ให้คิดค่าธรรมเนียมที่จะให้หมอแกไม่ยอมคิด แต่หมอทหารเทียบตามอัตราที่เขาได้ออกไปดูใช้นอกจากเบตเวียวันละ ๑๐๐ กิลเดอร์ ค่ากินอยู่เป็นของผู้หาต้องเสีย...”

(ชวาทรงหลัง, น. 58-59)

จากตัวอย่าง หมอแก เป็นฉายาที่มาจากลักษณะทางกายภาพของหมอสูเดนตราเตน คือมีอายุมากกว่าหมออื่น ๆ ที่มารักษาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ใช้อ้างถึง หมอสูเดนตราเตน โดยทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3

จากผลการศึกษา เรื่องการอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรพนามในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบนามที่ใช้เป็นสรพนาม 5 ประเภท คือ ชื่อบุคคล คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ คำเรียกญาติ คำบอกลักษณะทางกายภาพ และสมณานาม/ฉายา รูปอ้างถึงเหล่านี้ทำหน้าที่เหมือนคำสรพนาม โดยสามารถเป็นได้ทั้งสรพนามบุรุษที่ 1 สรพนามบุรุษที่ 2 และสรพนามบุรุษที่ 3

นามที่ใช้เป็นสรพนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 1 คือ คำเรียกญาติ โดยพบเพียงคำเดียว คือ คำว่า “พ่อ” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้แทนพระองค์ในพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิมิตนาถดลในพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน

นามที่ใช้เป็นสรพนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 2 คือ คำเรียกญาติ ได้แก่ คำว่า “ลูก” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระสมเด็จจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เรียกสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิมิตนาถดลในพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน

นามที่ใช้เป็นสรพนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรพนามบุรุษที่ 3 คือ ชื่อบุคคล คำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพ คำเรียกญาติ คำบอกลักษณะทางกายภาพ และสมญานาม/ฉายา จากการศึกษาพบนามที่ใช้เป็นสรพนามทำหน้าที่นี้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีลักษณะเป็นการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสเพื่อถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน หรือเพื่อทรงบันทึกเก็บไว้

นามที่ใช้เป็นสรพนามที่ใช้ในการอ้างถึงเหล่านี้สามารถแสดงสถานภาพ บทบาทหน้าที่ และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับบุคคลต่าง ๆ ที่ทรงกล่าวถึงในพระราชนิพนธ์ได้ กล่าวคือ คำเรียกญาติแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว หรือบุคคลที่ไม่ใช่ญาติแต่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันหรือเปรียบเทียบว่าเหมือนญาติ ส่วนคำบอกตำแหน่งชนชั้น/อาชีพแสดงให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

3.1.3 การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ

การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ การเปรียบเทียบจำเป็นต้องมีการอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกัน (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2537, น. 127) ในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพบการเปรียบเทียบอยู่เป็นจำนวนมาก โดยสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงนำมากล่าวเพื่อแสดงการเปรียบเทียบในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศชุดนี้ คือ สถานที่ บุคคล สิ่งของ

อาหาร พันธุ์ไม้ อันได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ รวมไปถึงสัตว์และลักษณะทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับผู้อ่าน ดังนั้นการเปรียบเทียบจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดภาพเหล่านั้นให้เกิดความชัดเจนขึ้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลือกสิ่งที่คุณทั่วไปรู้จักหรือคุ้นเคยกันดีมากล่าวเปรียบเทียบ กล่าวคือ เมื่อเอ่ยถึงสิ่งนั้นขึ้นมาก็เป็นที่รู้จักและเข้าใจได้ทันที เพื่อช่วยสร้างจินตภาพเกี่ยวกับสิ่งแปลกใหม่ให้แจ่มชัด โดยทรงนำสิ่งที่มีอยู่ในประเทศไทยหรือประเทศอื่นที่ได้เสด็จประพาสมาแล้วมากล่าวเปรียบเทียบเพื่อบรรยายลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบจึงมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและจินตนาการภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

ฮัลลidayและฮะซัน (Halliday and Hasan, 1976) วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa, 1986) และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ได้แบ่งการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1.3.1 การเปรียบเทียบทั่วไป คือ การเปรียบเทียบในเรื่องความเหมือน ความคล้ายคลึง และความแตกต่างของสิ่งที่ต้องการอ้างถึง โดยไม่มีคุณสมบัติพิเศษเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะปรากฏรูปภาษาที่แสดงการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ เช่น “เหมือน” “เหมือนกัน” “เหมือนกับ” “เหมือนอย่าง” “เช่น” “คล้าย” “ไม่เหมือนกัน” “ผิดกับ” เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถในการเลือกสิ่งต่างๆ ที่มีในประเทศไทยมากล่าวเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดเป็นจินตภาพอย่างแจ่มชัด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.3.1.1 การเปรียบเทียบแสดงความเหมือนและความคล้ายคลึง คือ การเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือมีลักษณะคล้ายกันกับอีกสิ่งหนึ่ง พระองค์ทรงเลือกสิ่งที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่ทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต่างประเทศมากล่าวเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างชัดเจนขึ้น เช่น ทรงนำสถานที่ที่คนทั่วไปรู้จักและจดจำรูปพรรณสัณฐานได้ คือ *เกาะตุรเดา* มากล่าวเปรียบเทียบกับสถานที่ที่พระองค์เสด็จประพาส คือ *เกาะลังกาวิ* ทรงเปรียบเทียบ *เรือบรรทุกน้ำมัน* ที่

ทรงพบว่ามีความเหมือน เรือไล่ และทรงเปรียบเทียบ ขนมปังอย่างแข็ง ๗ ว่ามีลักษณะเหมือนกับ เข้าง เป็นต้น โดยรูปภาพที่พบว่าใช้แสดงการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบในแง่ของความเหมือนและความคล้ายคลึง ได้แก่ “อย่างเดียวกันกับ” “คล้าย” “เหมือน” “เหมือนกับ” “เช่น” เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “...เกาะลังกาวินี้ทรวดทรงสัญญฐานก็อย่างเดียวกันกับเกาะตฺรูเตา คือเกาะใหญ่ เป็นภูเขาสูง ๆ ซ้อนบังกันเป็นชั้นบ้าง หัวเขาท้ายเขาเกี่ยวกันบ้าง มีเกาะเล็ก ๆ ไล่ตามหน้าเกาะใหญ่ไปตลอดนับไม่ถ้วน...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลายู, น. 175)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือนของลักษณะรูปทรงสัญญฐานของ “เกาะลังกาวิ” ว่ามีลักษณะเหมือนกันกับ “เกาะตฺรูเตา” หากผู้ที่รู้จักเกาะตฺรูเตาก็จะสามารถจินตนาการภาพเกาะลังกาวิได้อย่างชัดเจน โดยมีรูปภาพ อย่างเดียวกันกับ แสดงการเปรียบเทียบในแง่ของความเหมือน

(2) “...สุด่านเปนคนรูปร่างใหญ่แลงามดี อายุประมาณลัก ๕๐ เศษกิริยาช้า ๆ เปนผู้ใหญ่...ดูรูปหน้าดวงตาคล้ายเจ้าพระยาพิพัฒน์แพ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 163)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะหน้าตาของ “สุด่าน” ว่ามีส่วนคล้ายกับผู้ซึ่งพระองค์ทรงรู้จัก คือ “เจ้าพระยาพิพัฒน์แพ” โดยมีรูปภาพ คล้าย แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

(3) “...ลื้มพูดถึงเมื่อกลางวันนี้ ไปอาบน้ำแล้วเลยไปดูตลาดที่อยู่หลังบ้านเปนโรงแถวขายของกินโดยมาก เหมือนตลาดบ้านเราไม่ผิดกันเลย คือ มีพริกกะป็นหอมกะเทียม เป็นต้น...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 94)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือนของลักษณะตลาดในเมืองที่เสด็จ
ประพาส “ตลาดที่อยู่หลังบ้าน” ว่าเหมือนกับตลาดในเมืองไทย “ตลาดบ้านเรา” พร้อมทั้งขยาย
ความว่าเหมือนอย่างไร โดยมีรูปภาพ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ของความเหมือน

(4) “...มีการเล่น ๓ อย่าง คือกัมลัมพินพาทย์ร้องรำ แต่ดีกว่าที่โยมาศ อีกอย่างหนึ่ง
เรียกว่าไอเคลมี่กลองนำเดี่ยวรูปเหมือนโทนอ้วน ๆ หลายใบ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 90)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบรูปร่างลักษณะ “กลองนำเดี่ยว” ว่ามีรูปร่างเหมือนกับ
“โทนอ้วน ๆ” โดยมีรูปภาพ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

(5) “...เรือที่บรรทุกน้ำรูปเหมือนเรือไต้ของเรามีเครื่องจักรกลไฟ ทั้งใช้แล่นและใช้สูบน้ำด้วย
ดูครูเดียวเท่านั้นน้ำเต็มบริบูรณ์”

(แหลมมลายู ล.2, น. 181)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ “เรือที่บรรทุกน้ำ” ว่ามีรูปร่างเหมือนกับ
“เรือไต้” ของไทย โดยมีรูปภาพ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

(6) “...อาหารที่กินเห็นมีกาแฟแลขนมปังอย่างแซ่ ๆ เหมือนกับเข้าดั่ง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 115)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ “ขนมปังอย่างแซ่ ๆ” ที่จัดไว้คู่กับกาแฟ
ว่ามีลักษณะเหมือนกับ “เข้าดั่ง” ของไทย โดยมีรูปภาพ เหมือนกับ แสดงการเปรียบเทียบในแง่
ความเหมือน

(7) “...แะเรืออีกอย่างหนึ่ง รูปร่างคล้าย ๆ ลูกหว้า แต่สีแดง เปนแะเรืออย่างเหลือต่าง
แดง ยังไม่สุก เขาว่าเมื่อสุกแล้วเหมือนลูกองุ่น ออกลูกดกแดงไปเต็ม ๆ ต้น...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 196)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของลูก “แตร” ว่ามีลักษณะรูปร่างคล้ายกับ “ลูกหว้า” และมีรสชาติเหมือน “ลูกองุ่น” โดยมีรูปภาพ คล้าย ๆ กับ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ของความเหมือน

(8) “...เขาให้ดูต้นไม้อย่างหนึ่ง คล้ายต้นมพร้าว ลูกเป็นพวงเหมือนเตาร้างแต่ออกที่คอ ลูกโตสักเท่าหมากรอก ว่าปลูกเป็นง่าย ๔ ปี ๕ ปี มีลูกแลมึงวงทำน้ำตาลได้...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 129)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ “ต้นไม้อย่างหนึ่ง” ที่ทรงพว่ามีลักษณะคล้ายกับ “ต้นมพร้าว” และมี “ลูกเป็นพวง” เหมือนต้น “เตาร้าง” โดยมีรูปภาพ คล้าย และ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

(9) “...ดอกสีสรรแลรูปพรรณเหมือนกับดอกบานไม่รู้โรยแต่เชื่องกว่า เรียกว่าโคลเวอ มีดอกที่ไม่รู้จักชื่อหลายอย่าง...ดอกไม้เหล่านี้ขึ้นระคนปนกัน สลับสีปนบุพรมมีเฟินก้านเขียว รูปพรรณลักษณะเหมือนเฟินเงินเฟินทองขึ้นปนหย่อม ๆ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 152-153)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะดอก “โคลเวอ” ว่ามีรูปร่างเหมือนกับ “ดอกบานไม่รู้โรย” และเปรียบต้น “เฟินก้านเขียว” ว่ามีรูปร่างเหมือนต้น “เฟินเงินเฟินทอง” โดยมีรูปภาพ เหมือนกับ และ เหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

(10) “...ควันอากาศกลางแจ้งเย็นกั๊ดเนื้อเียบ ๆ แต่ที่จริงปรอดค์ ๕๐ เท่านั้น เปนเหตุด้วยหนาวมาจากสโน กลิ่นอายอากาศที่รู้สึกเหมือนอย่างกับอยู่บนยอดเขาโรเซเดอนที่เมืองสวิสเซอร์แลนด์...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 94-95)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะอากาศที่พระองค์ทรงสัมผัสได้ในเวลานั้น คือ “กลิ่นอายอากาศที่รู้สึก” ว่าเหมือน “อยู่บนยอดเขาโรเซเดอนที่เมืองสวิสเซอร์แลนด์” โดยมีรูปภาพ เหมือนอย่างกับ แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความเหมือน

3.1.3.1.2 การเปรียบเทียบแสดงความแตกต่าง คือ การเปรียบเทียบสิ่งที่พระองค์ทรงพบเห็นว่าต่างกับอีกสิ่งหนึ่ง รูปภาพที่แสดงการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบในแง่ของความต่าง ได้แก่ “ไม่เหมือน” “ตรงกันข้ามกับ” “ผิดกับ” “ไม่เหมือนกัน” “ไม่เหมือนอย่าง” เป็นต้น ตัวอย่าง

(1) “หลวงอร่ามก็เป็นผู้ทำดีบุกที่ถูกลมด้วย แต่ว่าดีบุกไม่ดีเหมือนภูเก็ท ทำได้ปีละ ๖ คลวงเท่านั้น...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 240)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของดีบุกที่เมือง “ภูเก็ต” ว่ามีคุณภาพไม่ดีเหมือนเมือง “ภูเก็ต” โดยมีรูปภาพ ไม่ดีเหมือน แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความต่าง

(2) “...บ้านชาวเมืองท่าฝากระดานตั้ง ๆ เป็นเรือนสองชั้นไม่มีหลังคามีแต่เพดาน โยรวนเป็นอันมากตรงกันข้ามกับบ้านเรา หลังคาของเราเป็นสำคัญ...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 148)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ “บ้านชาวเมือง” ในเมืองนั้นว่ามีลักษณะตรงข้ามกับ “บ้านเรา” คือ เมืองไทย กล่าวคือ ลักษณะบ้านของเขาไม่มีหลังคาแต่ของเรายังมีหลังคาเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีรูปภาพ ตรงกันข้ามกับ แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความต่าง

(3) “...รถไฟที่นี้ผิดกับปากน้ำไม่มากนัก แต่ทางเขาทำดีกว่า ถึงทางรถไฟโคราชก็สู้ไม่ได้...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 35)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของ “รถไฟที่นี้” ว่าแตกต่างกับที่รถไฟที่ “ปากน้ำ” ของไทยไม่มากนัก โดยมีรูปภาพ ผิดกับ แสดงการเปรียบเทียบในแง่ความต่าง

(4) “...ดอกกุหลาบของเขาดีกว่าบ้านเราเป็นอันมาก เพราะเขามีสีต่าง ๆ ดอกใหญ่ ๆ ไม่เหมือนกับเรา...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 82)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะ “ดอกกุหลาบของเขา” ที่ทรงพบเห็นว่ามี หลากสีและขนาดของดอกก็ใหญ่ซึ่งต่างกับกุหลาบของ “เรา” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ดอกกุหลาบ ของไทยมีลักษณะตรงข้ามกับลักษณะข้างต้นโดยมีรูปภาพ ไม่เหมือนกับ แสดงการเปรียบเทียบ ในแง่ความต่าง

(5) “...น้ำที่ตกลงมาในลำห้วยนี้เป็นน้ำที่น้ำแข็งละลาย ไม่เหมือนอย่างห้วยของเรา ซึ่งอาไศรยแต่ฝนตกบนยอดเขาอย่างเดียวไหลลงมาเสมอ ๆ นี่ถ้าหนาวเข้าน้ำบนยอดเขามันแข็งไม่ ต้องไหล พอร้อนมาได้จะไหลก็ไหลโครมครามตึงตัง มันจึงได้กัดปากห้วยกว้างเป็นแม่น้ำ...”
(ไกลบ้าน ล.1, น. 133)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะการเกิดน้ำในลำห้วยที่นั่นว่า “น้ำที่ตกลงมา ในลำห้วยนี้เป็นน้ำที่น้ำแข็งละลาย” ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับเมืองไทยคือ “ห้วยของเราซึ่งอาไศรย แต่ฝนตกบนยอดเขาอย่างเดียวไหลลงมาเสมอ ๆ” โดยมีรูปภาพ ไม่เหมือนอย่าง แสดงการ เปรียบเทียบในแง่ความต่าง

3.1.3.2 การเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจง คือ การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปริมาณและ ลักษณะเพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของสิ่งที่ต้องการอ้างถึง โดยสังเกตได้จากรูปภาพที่ แสดงการอ้างถึงโดยการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจง คือ คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบซึ่งจะใช้ หน้าคำนามหรือประโยคที่ต้องการเปรียบเทียบ ได้แก่ “กว่า” “เท่า” “เท่า ๆ กัน”

3.1.3.2.1 เรื่องปริมาณ เป็นการเปรียบเทียบในแง่ของจำนวนมากน้อย หรือความ มากน้อยของสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จ ประพาส ได้แก่ สถานที่ คน สัตว์ สิ่งของและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ว่ามีจำนวนมากกว่า น้อยกว่า หรือ เท่ากับอีกที่หนึ่งที่ทรงนำมากล่าวเปรียบเทียบ

ตัวอย่าง

(1) “...ตีกรามดูมากกว่าที่ได้เฝ แลเห็นเป็นแต่แจ็กไปทั้งเมือง ดูในหมู่ตึกไม่มากกว่า เมืองไทรนั้ แต่บ้านคนเห็นจะน้อยกว่า จำนวนคนที่กวาลาลุ่มปอนี้ว่ามี ๖๔๔๙๓ เป็นแจ็ก มากกว่ามลายู...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 98)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบปริมาณตึกในเมืองนั้นว่ามีมากกว่าที่ได้เฝง แต่ไม่มากกว่าเมืองไท่ร ส่วนบ้านมีน้อยกว่า ผู้คนที่อยู่อาศัยในเมืองนั้นเป็นคนจีนมากกว่าคนมลายู โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำบอกจำนวน คือ “มาก” และ “น้อย”

(2) “...ออกจากจิปานัสไปสินดังลายะ คุณน้อยไปกว่าแต่ก่อนมาก เขาว่าเป็นเพราะเหตุที่สร้างโรงพยาบาลขึ้นที่ตำบลจิมะหิ รัฐบาลลดเงินสับลี้เสีย แต่หย่าเรือนก็ยังดีบริบูรณ์อยู่ เว้นไว้แต่สวนโถมไป ยเรเนียมที่เคยโตเท่าช่อดอกนมสวรรค์ก็เล็กไป กุหลาบยังมีโตอยู่บ้างแต่น้อยกว่าแต่ก่อนมาก...”

(ชวาทรงหลัง, น. 51)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบปริมาณคนในเมืองสินดังลายะ ว่ามีน้อยกว่าเมื่อครั้งเสด็จประพาสคราวก่อนมาก ส่วนดอกกุหลาบก็มีจำนวนน้อยกว่าที่ทรงพบเห็นเมื่อครั้งก่อนเช่นกัน โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำบอกจำนวนคือ “น้อย”

(3) “...น้ำในบึงนี้จืด มีปลาชุมเห็นนกกระทงเต็มตลอดไปริมขอบฟ้า...ดูเป็นหมู่ยาวไปเหมือนกับทหารเดินจนสุดสายตา ฉันทว่านี่สักกี่หมื่น เขาวานับด้วยสิบ ๆ ล้าน...พระยาสุษดีเคยประมุขอะไรต่าง ๆ ว่าข้างเหนือเราดีกว่าเรามีเหมือนกันโดยมาก แต่เรื่องนกกระทงนี้ยอมแพ้ว่าเรา น้อยกว่าหลายพันเท่า คู่มักกลาดไปทั้งนั้นเหมือนกองปูน...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 139-140)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบปริมาณนกกระทงที่เมืองไทยว่ามีน้อยกว่าที่พระองค์ทรงพบเห็นที่ต่างประเทศ โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำบอกจำนวน คือ “น้อย”

(4) “...อีกอย่างหนึ่งมันสดจริง ๆ กสิปชุ่มน้ำถ้าจะเอามาขยี้บีบจะได้น้ำในนั้นมากกว่าดอกไม้เมืองเรา ถ้าจะมีดอกไม้ที่จะเปรียบในทางสดกับดอกไม้เมืองฝรั่งได้ เห็นจะมีแต่ดอกบัวซึ่งเพิ่งแย้มในเวลาต้องพระอาทิตย์...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 117)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบปริมาณน้ำในดอกไม้ชนิดหนึ่ง ว่ามีมากกว่าดอกไม้ในเมืองไทย โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำบอกจำนวน คือ “มาก”

(5) “...พรรณไม้ที่มากปลูกว่าเป็นอย่างต่าง ๆ ก็ดูไม่สู้มากนัก สวนสาธารณะเรามีพรรณไม้มากกว่า ไปดีอยู่แต่เรือนกล้วยไม้แลเฟิร์น...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลายู, น. 220)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบปริมาณพันธุ์ไม้ที่พระองค์ทรงพบเห็นในที่นั้น ว่าที่สวนสาธารณะมีพันธุ์ไม้มากกว่า โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำบอกจำนวน คือ “มาก”

เรื่องลักษณะ คือ การเปรียบเทียบในแง่ของลักษณะที่ปรากฏให้เห็น เพื่อแสดงว่าสิ่งหนึ่งต่างกับอีกสิ่งหนึ่งในลักษณะใดบ้าง โดยมีรูปภาพแสดงการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบในแง่ลักษณะ คือ “กว่า” “เท่า” ปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ³ เพื่อแสดงการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศว่ามีลักษณะ “เลวกว่า” “ดีกว่า” “กว้างกว่า” “ต่ำกว่า” “สูงกว่า” “โตกว่า” “เปรี้ยวกว่า” หรือ “เท่ากัน” อีกสิ่งหนึ่งที่พระองค์ทรงนำมากล่าวเปรียบเทียบ โดยสิ่งที่ทรงนำมากล่าวเปรียบเทียบนั้น อาจเป็นสิ่งที่มิอยู่ในเมืองไทยหรือเมืองอื่นที่พระองค์ได้เสด็จประพาสผ่านมา

ตัวอย่าง
เปรียบเทียบเรื่องคุณภาพ

(1) “...มีร้านขายเนื้อโคอยู่แห่งหนึ่ง แต่ขาดร้านเจ๊กขายหมู ร้านขายผ้าก็เลวกว่า เสาชิงช้า ไม่ว่าถึงตัวตึกซึ่งไม่มี สิ่งของก็ไม่มีอะไรด้วย...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 94)

³กริยาแสดงสภาพ คือ คำกริยาที่มีความหมายแสดงสภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น กลม แบน ยาว ร้อน เปรี้ยว หิยัง ใจดี แก่ หนุ่ม ดี เลว เป็นต้น (นวนวรรณ พันธุเมธา, 2527, น. 8)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของร้านขายผ้าที่นั่น ว่าด้อยกว่าที่เสาชิงช้าของเมืองไทย โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “เลว”

(2) “...แล้วไปเที่ยวโบเตนนิคเกอลกาเดน มิสเตอร์แอนเดอชันทิเตียนว่ารักษาไม่ดีเลย แต่ที่จริงก็เปนอยู่บ้าง ที่ส่วนนี้เลวไปกว่าแต่ก่อน จะหาเฟินดีสักต้นหนึ่งไม่มี...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 12)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของสวนนั้น ว่าด้อยไปกว่าเมื่อคราวเสด็จประพาสครั้งก่อน โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “เลว”

(3) “วันนี้ให้ไปจัดการกินข้าวที่แรพฟัลไฮเต็ลเป็นไปรวตไม่ให้ใครรู้...ไฮเต็ลนี้เขาว่า เป็นดีกว่าไฮเต็ลในเมืองสิงคโปร์ กับข้าวก็ดีมาก...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 128-129)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของโรงแรมแรพฟัล ว่าดีกว่าโรงแรมที่สิงคโปร์ โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “ดี”

(4) “...กฤษที่ให้เราเล่มหนึ่งชื่อมังกุหรด เปนชื่อของเจ้าแผ่นดินในต้นวงศ์ปัตตารำหลายคน ว่าทำด้วยเหล็กสวรรณนี้เหมือนกัน จะมาแต่สวรรณหรือไม่ใช่ก็ดี แต่เหล็กนั้นดีกว่าเหล็กสามัญที่จะพึงหาได้ในชวา...”

(ชวากว่าสองเดือน, น.175)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของเหล็กที่ใช้ทำกฤษ ว่าดีกว่าเหล็กธรรมดา โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “ดี”

(5) “...อาหารเรื่องผลไม้ไม่ดีกว่าเนเปอล สตรอบเบอร์รี่ลูกใหญ่ไม่มี มีแต่สตรอบเบอร์รี่ปา ลูกเล็ก ๆ...”

(ไกลบ้าน ล.1, น.107)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพผลไม้ที่นั่น ว่าไม่ดีกว่าเมืองเนเปอล โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำปฏิเสธ “ไม่” และกริยาแสดงสภาพ คือ “ดี”

เปรียบเทียบเรื่องขนาดและรูปทรง

(6) “...พอเลี้ยวพ้นแหลมก็เห็นпенช่อง ลำคลองกว้างกว่าคลองบางหลวง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น.132)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะลำคลอง ณ ที่นั้น ว่ากว้างกว่าคลองบางหลวง ในเมืองไทย โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “กว้าง”

(7) “...รถรางไฟฟ้าเดินต่อกันถึงสามหลังก็มี แต่มันเดินช้า ๆ แลการหลีกรถดีอย่างยิ่ง ถนนโดยมากกว้างเท่าถนนบำรุงเมือง รถหลีกกันเกือบจุมูกคนบนรถจะโดนกัน...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 94-95)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะถนนที่นั่น ว่ามีขนาดกว้างเท่าถนนบำรุงเมือง โดยมีรูปภาพ เท่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “กว้าง”

(8) “...เขตของสโนในเมื่องนอร์เวนี้ ต่ำกว่าสวิตเซอร์แลนด์มาก ถ้าจะใคร่ดูสโนในสวิตเซอร์แลนด์ จะต้องขึ้นรถไฟไปในที่เขาสูง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 178)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะภูมิประเทศของประเทศของประเทศไทยว่าอยู่ต่ำกว่าประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “ต่ำ”

(9) “...กวันทั้งสองพระองค์พูดอังกฤษดีนัก กวันรีเยนต์อ้วนใหญ่กว่าแม่เล็กสองเท่า แต่ไม่สูงกว่าฉันมากนัก...กวันเล็กนั้นรูปร่างงามกว่าที่ได้เคยเห็นรูป ผอมเป็นชวดทรง แต่ท่าทางก็จะอ้วน ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นเด็ก อาการคล้ายลูกหญิงวลัย จะคมคายกว่าเล็กน้อย...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 374)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของกวันรีเยนต์ ว่าอ้วนกว่าแม่เล็กและไม่สูงกว่าพระองค์ และเปรียบเทียบลักษณะของกวันเล็กว่างามกว่าในรูปและคมคายกว่าลูกหญิงวลัย โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “อ้วนใหญ่” “สูง” “งาม” “คมคาย”

(10) “ม้าเมืองนี้รูปร่างแปลกขนาดโตสักเท่าม้าแสนคลุ่ดซึ่งเห็นที่ชวา แต่ลำข้อโตกว่า คอหนาท่งที่แข็งแรง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น.149)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของม้าเมืองนั้น ว่ามีขนาดโตเท่ากับม้าที่ทรงพบเห็นที่เมืองชวาแต่ลำข้อโตกว่า โดยมีรูปภาพ เท่า และ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “โต”

(11) “...ไปที่ทำน้ำทะเลสาบ เขาจัดเรือขล่ำเหมือนของเราแต่สั้นกว่าเป็นเรือนานเทียบกันสามลำ มีแคร่แลหลังคากระแซงทำเป็นเรือนตั้งตลอดทั้งสามลำ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 102)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะเรือที่มีผู้จัดถวาย ว่าเหมือนกับเรือที่เมืองไทยแต่เรื่อนั้นมีขนาดสั้นกว่า โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “สั้น”

(12) “...ลูกสตรอบเอรื่ออย่างใหญ่โตกว่าลูกมะปริง เห็นจะเท่ามะปรางสามัญ ไม่ใช่ทำอิฐ แต่ปลายหลิมตามรูปของมัน...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 128)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะลูกสตรอบเอรื่อที่นั่นว่ามีขนาดโตกว่าลูกมะปริง และเท่าลูกมะปรางสามัญ โดยมีรูปภาพ กว่า และ เท่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจง โดยรูปภาพแสดงการเปรียบเทียบ กว่า ปราภฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ “โต”

(13) “...มีดอกไม้อย่างหนึ่งเป็นสีแดงบานเย็นลักษณะคล้ายดอกประทัดจีน แต่ใหญ่กว่า เขาเรียกชื่อแปลว่าเทียนพระราชามีชুমมาก...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 183)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของดอกไม้ชนิดหนึ่งที่ทรงพบเห็นในทีนั้น ว่ามีลักษณะคล้ายกับดอกประทัดจีนแต่มีขนาดใหญ่กว่า โดยมีรูปภาพ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจงปราภฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “ใหญ่”

รสชาติ

(14) “...ที่นี้มีผลไม้แปลกอีกอย่างหนึ่ง ส้มโกลูกเล็กขนาดสักเท่ามะตูม รูปรีเช่นนั้น แต่เปรี้ยวจี เนื้อเหลว ๆ คล้ายส้มซ่า ถ้าคลุกน้ำตาลแลเกลือเข้า เหมือนส้มซ่า แต่เปรี้ยวจัดกว่า...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 181-182)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบลักษณะผลไม้ที่ทรงพบเห็น ว่ามีขนาดเท่ามะตูมและรสชาติเปรี้ยวกว่าส้มซ่า โดยมีรูปภาพ เท่า และ กว่า แสดงการเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจง โดยรูปภาพ กว่า ปราภฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คือ “เปรี้ยว”

จากผลการศึกษาพบว่า การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การเปรียบเทียบทั่วไป คือ เปรียบเทียบความเหมือน ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง และ

การเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง การเปรียบเทียบทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวนี้ พบว่า ปากฎมากใน พระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั้งการเปรียบเทียบทั่วไปและการเปรียบเทียบเฉพาะนั้น มีส่วนสำคัญในการบรรยาย พรรณนา และอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต่างประเทศเพื่อช่วยให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสิ่งที่ทรงกล่าวถึงนั้นคนส่วนใหญ่อาจไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย เพราะในสมัยนั้น อาจถือได้ว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่และยังไม่มีในเมืองไทย พระองค์ทรงนำสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักหรือคุ้นเคยตั้งแต่หนึ่งสิ่งขึ้นไปมากล่าวเพื่อแสดงการเปรียบเทียบกับสิ่งแปลกใหม่ที่ทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสเพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักหรือคุ้นเคยดีจึงช่วยเสริมในเรื่อง จินตนาการเพื่อให้เห็นภาพของสิ่งเหล่านั้นชัดเจนยิ่งขึ้น โดยพบทั้งการนำสิ่งที่อยู่ในเมืองไทยมา เปรียบเทียบ และการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่พระองค์ทรงพบเห็นจากประเทศอื่นที่เสด็จประพาส ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้ภาพการเสด็จประพาสต่างประเทศของพระองค์มีความชัดเจนเสมือนผู้อ่านได้ ร่วมโดยเสด็จด้วย นอกจากนี้ยังสะท้อนพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในเรื่องการสังเกตและจดจำรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยและประเทศ ที่ได้เสด็จประพาสผ่านมาทั้งเรื่องคุณภาพ ขนาดรูปร่าง สี สัน และรสชาติ เพื่อทรงนำมาใช้กล่าว เปรียบเทียบขยายลักษณะของสิ่งแปลกใหม่ให้เห็นภาพอย่างแจ่มชัดที่สุด

3.1.4 การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ

การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ คือ การใช้การกำหนด หรือการกระะยะทั้งเรื่องเวลา และ ระยะทาง เพื่ออ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาส โดยมีรูปภาษาแสดงการชี้เฉพาะ ได้แก่ “นี้” “นี่” “นั่น” “นั้น” “โน่น” การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะที่พบส่วนใหญ่เป็นการใช้รูปภาษาที่เป็นคำนามประกอบกับคำชี้เฉพาะซึ่งทำหน้าที่เป็น คำขยาย สามารถแบ่งได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้

3.1.4.1 อ้างถึงสถานที่ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่นั้น

ตัวอย่าง

(1) “...ในประเทศนอร์เวย์นี้ตรงกันข้ามกับเดนมาร์กเช่นที่ได้กล่าวมาแล้ว คือเดนมาร์กไม่มีเขาเลย ที่นี่หาที่ราบไม่ได้เลยเป็นเขาไปทั้งนั้น ถึงฮอกอนเคยพูดว่าอยากชลอเขาที่นี่ไปตั้งไว้ที่เดนมาร์กสักเขาหนึ่ง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 119)

จากตัวอย่าง ที่นี่ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “ที่” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ ประเทศนอร์เวย์

(2) “เวลาหมดแล้วจึงได้กลับไปที่บ้านคอลลอแนลวอกเกอพบแม่เล็กอยู่ที่นั่นกินข้าวกับน้องสาวเขาต้อนรับแข็งแรงดีนัก ให้ล้างหน้าแต่งตัวช่วยมัดหน้าและจัดดอกไม้ให้...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 83)

จากตัวอย่าง ที่นั่น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “ที่” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั่น” ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ บ้านคอลลอแนลวอกเกอ

(3) “...ตัวเหลี่ยมเขาแลทางที่ทลายลงมาเป็นสีขาวทอเหลืองแลดูไม่มีใครสบายในตาต้องเลียบขึ้นไปบนชงอนสูงพ้นทางที่ไฟเคียว มีศาลาพักแห่งหนึ่ง ตกแต่งด้วยใบเฟินเต็มไปทั้งศาลาหยุดม้าที่นั่น แต่จะรอคอยจนกระบวนเก้อมาถึงไม่ได้...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 115)

จากตัวอย่าง ที่นั่น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “ที่” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั่น” ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ ศาลาพักแห่งหนึ่ง

(4) “ไปอีกวัดหนึ่งเรียก คังคารามวิหาร เป็นวัดอยู่พื้นราบ วัดนี้เชื่องกว่าก่อน แต่อยู่ในตรอกเหมือนกัน...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 36)

จากตัวอย่าง วัดนี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “วัด” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ วัดคารมวิหาร

(5) “...กลับออกจากโรงพยาบาลข้ามทางรถไฟมาเลยไปทางขวาไปไฮเต็ลเอมมา ซึ่งรัฐบาลออกเงินสร้างขึ้นเหมือนที่เมาส์ เพราะเป็นที่ตั้งใหม่ไม่มีผู้ใดจะมาตั้งแต่ครั้งเมื่อสร้างขึ้นแล้ว ให้มีผู้ผูกโดยว่าประมูลเป็นการเปิดเผย ลงปลายมือก็เป็นรัฐบาลได้คุ้มทุนเร็วแล้วกลายเป็นกำไร ไฮเต็ลนี้ ทำทางดี ที่ที่ตั้งก็ดีด้วย แต่ยังไม่เด่นไม่เล็ก ๆ ...”

(ชวาทะหลัง, น. 213-214)

จากตัวอย่าง ไฮเต็ลนี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไปที่เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ “ไฮเต็ล” กับคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ ไฮเต็ลเอมมา

3.1.4.2 อ้างถึงบุคคล คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงบุคคลต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงในพระราชนิพนธ์ชุดนี้เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลผู้นั้น หรือเป็นการชี้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลนั้นมีใช้ผู้อื่น จากการศึกษาพบคำชี้เฉพาะที่อ้างถึงบุคคลโดยใช้เพื่อขยายชื่อบุคคลหรือคำนามเพื่อชี้เฉพาะว่าเป็นบุคคลผู้นั้น เช่น “ตาคนโน้น” “คนเหล่านั้น” “จิระนั้น” “เอสซิสตันเวลิเดนส์คนนี้” “สกินเนอร์คนนี้” เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “ถึงที่อยู่พบหมอแมนชันมาอยู่แล้ว ตั้งต้นตรวจอาการกันใหม่ คราวนี้ไม่ต้องเล่าตำราเดียวกันนั่นเอง แต่เพราะแปลเป็นอังกฤษ พูดกับเราได้คล่องใจไม่ต้องประจักษ์ตัวเหมือนหมอไฟลเนอ กินเวลาตรวจเข้าไปยิ่งกว่าหมอไฟลเนอ อีกครั้งหนึ่ง แกดำเข็มที่นิ้วกลางข้างขวา ตรงกันข้ามกับตาคนโน้น แทะเสียเป็นสามแผล...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 122)

จากตัวอย่าง ตาคนโน้น ประกอบด้วยคำนำหน้านาม “ตา” คำลักษณนาม “คน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “โน้น” ใช้อ้างถึงบุคคล คือ หมอไฟลเนอ

(2) “กินข้าวแล้วลงเรือไปขึ้นบก ที่ท่าใกล้โฮเตล มีคนมากอยุ่อยู่เป็นอันมาก คนเหล่านั้นเป็นคนที่มาเที่ยวแต่ต่างประเทศมาก...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 195)

จากตัวอย่าง คนเหล่านั้น ประกอบด้วยนามทั่วไป “คน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “เหล่านั้น” ใช้อ้างถึงบุคคล คือ คนมากอยุ่

(3) “...เข้ามาเวลา ๓ โมงเศษพบเรือไฟที่พวกไทยเราลงมา คือ ลูกโต สวัสดิ์ จิระ พระยาราชวัลลภ หลวงสรสิทธิ พระยาสุริยา จมื่นจิตรสเนห์ เจ้าจุญ หลวงศัลยุท ฉันทน์ไม่รู้ที่จะบอกว่าใจคอเป็นอย่างไรในเวลานั้น ไม่นึกเลยว่าจะเป็นก็เป็นได้ น้ำตาตกจนเลยไหลด้วยกันทุกคน เขาร่วมมาตามทางเขาพลวกกันมานานแล้ว ลูกโตนั้นอื่นที่เดียว แต่ปากคอเราะร้ายกล้าขึ้นเป็นอันมาก เสี่ยงก็เป็นคนอื่นที่เดียว ชาวเป็นลอยหนาวกั๊ดมีแดงเป็นย่อม ๆ เหมือนสวัสดิ์ ได้สัสกันที่เดียว จิระนั้นชาวขึ้นเป็นอันมาก รอยฝรั่งจับทั้งสองคน...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 167)

จากตัวอย่าง ลูกโตนั้น กับ จิระนั้น ประกอบด้วยนามเฉพาะ “ลูกโต” และ “จิระ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้อ้างถึงบุคคล ได้แก่ ลูกโต คือ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (รัชกาลที่ ๖) กับ จิระ คือ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช (กรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช)

(4) “ถึงสุรบายาเวลา ๔ โมง ตั้งแต่ออกจากโฮโลมาก็ค่อยร้อนจัดขึ้นทุกที จนถึงสุรบายาหน้าตาเป็นบ้านเรา ร้อนเต็มทีบริบูรณ์ เเรดิเดนต์เจ็บอาการมากไปรักษาตัวอยู่ที่เขามีแต่ แอสซิสตันเเรดิเดนต์ ริเยนต์และผู้บังคับการทหาร นายทหารรักษาโรงพยาบาลแอสซิสตันเเรดิเดนต์คนนี้พูดอังกฤษดี และมีฉัยาสัยเรียบร้อยเอาใจใส่เคื้อเพื่อมาก...”

(ชวาทรงหลัง, น. 171)

จากตัวอย่าง แอสซิสตันเเรดิเดนต์คนนี้ ประกอบด้วยนามทั่วไปที่เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ “แอสซิสตันเเรดิเดนต์” คำลักษณนาม “คน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงบุคคล คือ แอสซิสตันเเรดิเดนต์

(5) “...ได้สนทนากับมิสเตอร์สกินเนอร์ด้วยเรื่องเมื่อครั้งนั้น คือ สกินเนอร์คนนี้เป็นผู้ได้มาอยู่ประจำในการที่มาเที่ยวในเมืองสิงคโปร์ ปีนึงครั้งก่อน เคยไปไหนไปด้วยทุกแห่ง เมื่อกลับไปแล้วให้กรมหลวงเทวะวงศ์ไปเยี่ยมตอบ”

(พระราชหัตถเลขา แหยมมลายู, น. 219)

จากตัวอย่าง สกินเนอร์คนนี้ ประกอบด้วยคำนามเฉพาะที่เป็นชื่อบุคคล “สกินเนอร์” คำลักษณนาม “คน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงบุคคล คือ มิสเตอร์สกินเนอร์

3.1.4.3 อ้างถึงเวลา คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งทั้งในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต การอ้างถึงเวลานี้มีความสำคัญสำหรับงานเขียนในลักษณะบันทึกประจำวันเพราะผู้เขียนจะต้องบันทึกว่าทำอะไรบ้างในแต่ละวันโดยขึ้นต้นการบันทึกในแต่ละวันด้วยการบอกวันเวลา จากการศึกษาพบคำชี้เฉพาะที่ปรากฏร่วมกับคำบอกเวลาเพื่อชี้เฉพาะว่าเป็นวันเวลานั้น ๆ เช่น “วันนี้” “สามเดือนนี้” “วานนี้” “เมื่อคืนนี้” “พรุ่งนี้” เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “ วันเสาร์ที่ ๖ เมษายน

วันนี้ไม่มีอะไรเลย นอกจากกินข้าวกลางวัน แล้วไปดูเด็กฝรั่งที่มาในเซกันด์คลาส เล่นกันเสียงเอ็ดออยู่...วันนี้พอค่ำแล้ว เรือออกพ้นช่องแคบ เรือพอกิ่งนิด ๆ เวลากินข้าวตาต่อมามาก...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 32)

จากตัวอย่าง วันนี้ ประกอบด้วยนามทั่วไป “วัน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงเวลา คือ วันเสาร์ที่ ๖ เมษายน

(2) “ข้อซึ่งว่าสายน้ำจะแรงได้เพียงใดนั้น ควรจะคเนเช่นนี้ คือเวลาสนโนจะละลายมีอยู่สามเดือน คือยูไล, ออกัสต์, เซปเตมเบอ จำเดิมตั้งแต่เดือนออกโตเบอไปสโนก็ตกทวีขึ้น ปกคลุมที่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง...ไหลละลายลงมาในเวลาเดียวระหว่างสามเดือนนี้...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 122)

จากตัวอย่าง สามเดือนนี้ ประกอบด้วยคำบอกจำนวน “สาม” คำลักษณนาม “เดือน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงช่วงเวลา คือ ยูไล, ออกัสต์, เซปเตมเบอ ซึ่งเป็นชื่อเดือน 3 เดือน ได้แก่ กรกฎาคม สิงหาคม และกันยายนตามลำดับ ช่วงเวลา 3 เดือนดังกล่าวนี้เป็นช่วงเวลาที่หิมะจะละลาย

(3) “ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม

คำที่ลูกคลื่นวานนี้ พากันกะว่าวันนี้คงจะมีคลื่น ชายเพ็ญออกรู้สึกเมา แต่ที่แท้เปล่าทั้งนั้น วันนี้ไม่มีคลื่นเลย เพราะเดิริมฝั่ง...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 7)

จากตัวอย่าง วันนี้ ประกอบด้วยนามทั่วไป “วัน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงเวลา คือ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม เพราะฉะนั้นคำชี้เฉพาะ วานนี้ ที่ประกอบด้วยนามทั่วไป “วาน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” จึงใช้อ้างถึง “วันที่ ๑๑ พฤษภาคม” นั้นเอง ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจได้จากบริบท

3.1.4.4 อ้างถึงสิ่งของ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงสิ่งของต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบในเมืองนั้น ๆ เพื่อแสดงการชี้เฉพาะ ให้อรรถาธิบายหรือเน้นย้ำเกี่ยวกับสิ่งของนั้น ๆ จากการศึกษาพบคำชี้เฉพาะที่ปรากฏร่วมกับสิ่งของต่าง ๆ เช่น “รถนั้น” “เรือลำนี้” “กลองนั้น” “อาวุธเหล่านี้” “กำแพงนั้น” เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “...แล้วกลับมาที่โฮเทลเพื่อจะกินน้ำ สุลต่านรู้เข้ามาหา เอ็ดอิ่งใหญ่ว่าไม่บอกให้รู้เลยชวนพ่อไปขึ้นรถโมเตอคาร์ รถนั้นเป็นรถเมอเซเด ๔๕ แรงม้า ไม่มีเก๋ง ทำทางแกล้งแกล้วมาก...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 12)

จากตัวอย่าง รถนั้น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “รถ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้อ้างถึงสิ่งของ คือ รถโมเตอคาร์ ซึ่งเป็นพระราชพาหนะที่พระองค์ทรงใช้ในการเสด็จประพาส

(2) “...เมื่อคืนนี้พบเรือแสบเป็นลำที่เซอร์แอนดรูกลากเอาเข้าไปกรุงเทพฯ เร็ว ๆ นี้
แล่นผ่านลงไป เรือลำนี้โตกว่าเรือเรามาก...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 92-93)

จากตัวอย่าง เรือลำนี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “เรือ” คำลักษณนาม “ลำ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้อ้างถึงสิ่งของ คือ เรือแสบ ที่พระองค์ทรงพบระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือ

(3) “...จอดรออยู่บนถนนดูชนกระป๋องชนโค กระป๋องที่จะมาชนนั้นแต่ที่เขามือเครื่อง
ทองอังกฤษประดับตลอดทุกตัว ทั้งสองฝ่ายมีกลองสองใบ...ในเวลากระป๋องชนกันตีกลองด้วย
กลองนั้นก็คือกลองแขกเรานี้เอง แต่ของเราพิสดารขึ้นเหมือนสี่สี่ฝั่งจุกยา...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลายู, น. 213)

จากตัวอย่าง กลองนั้น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “กลอง” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้อ้างถึงสิ่งของ คือ กลองสองใบ และ กลอง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในประเพณีการชนโคกระป๋องของท้องถิ่นนั้น

(4) “...ถ้าสนทนาถึงเรื่องกฤษแล้วดูพวกชาวซอบพูดนักจนเหลือที่จะจดจำ ยังอาวุธ
ต่าง ๆ ด้ามยาว ๆ ปักราวเรียงเป็นแถวไป สวมถุงผ้าปูมปากถุงแดงราวละ ๖ เล่ม ๗ เล่ม ออกสฟรัง
ไป อาวุธเหล่านี้เรียกว่า ตุมเพ ได้ถอดถุงแลถอดฝักให้ดูบางเล่ม...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 175)

จากตัวอย่าง อาวุธเหล่านี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “อาวุธ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “เหล่านี้” ใช้อ้างถึงสิ่งของ คือ อาวุธต่าง ๆ ด้ามยาว ๆ ปักราวเรียงเป็นแถวไป สวมถุงผ้าปูมปากถุงแดงราวละ ๖ เล่ม ๗ เล่ม ที่พระองค์ทรงพบเห็นในประเทศชวา

(5) “...แต่สองข้างทางที่ไปนั้น ข้างขวาเป็นที่ติดต่อกำแพงวัง แต่มีเรือนเบียดกันแน่น ที่
จะเป็นพวกวังนอก พวกล้อมวัง แต่ข้างซ้ายเป็นพวกปงรันต่าง ๆ เป็นเรือนแขกรุงรัง แต่ก่อกำแพง

บังเสียสองข้าง กำแพงนั้น เป็นอย่างฝรั่งมีขุ้มประตูเป็นตอน ๆ ตามที่ควรจะแยกเข้าไปบ้าน เหล่านั้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ. 2440, น. 137-138)

จากตัวอย่าง กำแพงนั้น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “กำแพง” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้อ้างถึงสิ่งปลูกสร้าง คือ กำแพง

3.1.4.5 อ้างถึงเหตุการณ์ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต่างประเทศเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ

ตัวอย่าง

(1) “...การที่เข้าถ้ำบ่อย ๆ เช่นนี้ เพราะรถสายนี้เดินเลียบมาริมทะเล บางแห่งราวกับว่าคลื่นจะซัดถึง...แต่เมื่อถึงเนินถึงชายเขาก็ได้ขึ้นไปบนหลังเนินหลังเขา แต่รถไฟมันขึ้นสูงลงต่ำยากจึงต้องเจาะเขา น่าจะสงไสยว่าเหตุไฉนทางก็มีอยู่แล้วจึงไม่มาด้วยรถโมเตอคาร์ ขึ้นรถไฟให้เข้าทำไม ข้อนี้ พ่อก็สงไสย...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 109)

จากตัวอย่าง ข้อนี้ ประกอบด้วยคำนาม “ข้อ” ที่บอกเนื้อความตอนหนึ่งของเรื่อง และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้เพื่ออ้างถึงเหตุการณ์ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟ คือ เหตุไฉนทางก็มีอยู่แล้วจึงไม่มาด้วยรถโมเตอคาร์ ขึ้นรถไฟให้เข้าทำไม โดยเป็นเหตุการณ์ที่พระองค์ทรงเกิดความสงสัยว่าเหตุใดจึงไม่ใช้รถยนต์ในเมื่อมีทางสำหรับรถยนต์อยู่แล้ว ทั้งยังเร็วกว่ารถไฟอีกด้วย

(2) “...สวนตามข้างทางมีหมากมะพร้าวขนุนผลไม้ต่าง ๆ แต่ตามหน้าเขาพื้นดินเป็นลอน ๆ ปลูกต้นจันทน์เทศ...เขาว่าคอเวนเมนต์ห้ามไม่ให้ตัดต้นไม้ว่าทำให้น้ำแห้ง นัยว่าตามที่เขาใจเหมือนว่าอยากจะให้เลิกสวนเสีย แต่เรื่องนี้เราได้ถามมิสเตอร์สกินเนอร์ได้ความว่า เขาห้ามแต่เฉพาะยอดเขาเท่านั้น เพราะไม่มีต้นไม้ น้ำตกเสียเร็ว...”

(แหลมมลาญ ล.2, น. 39)

จากตัวอย่าง เรื่องนี้ ประกอบด้วยคำนาม “เรื่อง” ที่หมายถึง “ภาวะหรือเนื้อหาของสิ่งซึ่งเนื่องกับข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, น. 975) และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นี้” ใช้เพื่ออ้างถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้ตัดต้นไม้ที่พระองค์ทรงสังเกตเห็นจากสองข้างทางระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ คือ เชื่อว่าคอเวอนเมนต์ห้ามไม่ให้ตัดต้นไม้ว่าทำให้น้ำแห้ง นัยว่าตามที่เข้าใจเหมือนว่าอยากจะทำให้เลิกสวนเสีย

3.1.4.6 อ้างถึงลักษณะหรือสภาพของบุคคล สิ่งของ สถานที่ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงลักษณะหรืออาการต่าง ๆ ของบุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ

ตัวอย่าง

(1) “เมื่อคืนนี้ลูกนอนไม่หลับจน ๗ พุ่มแล้วด้วยไอ เราว่าเป็นด้วยยาควินินเป่าให้คอแห้ง ตาหมอของเราไม่เชื่อไปตรวจดูปอดมันก็ไม่มีอะไร อาการเช่นนี้ได้เป็นมาแต่ก่อนเสมอ ๆ ตั้งแต่ฉีดยาควินินเห็นผิดมาแล้วแต่มันไม่เป็นมาก...”

(ชวาทรงหลัง, น. 79)

จากตัวอย่าง อาการเช่นนี้ ประกอบด้วยคำนาม “อาการ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “เช่นนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงลักษณะพระอาการประชวรของพระโอรส คือ ไอ

(2) “คำวันนี้ดินเนอเขาจัดโต๊ะแลแต่งห้องเรือด้วยดอกไม้สดหลุมมาก บนโต๊ะทุก ๆ โต๊ะทั้งที่นั่งแลไม่ได้นั่ง แลตามหน้าต่างประตู ดอกไม้ประดับธง เปนดอกไม้ธูปเทียนที่พ่อทำให้เอาระบุ่งดวงนั้น ถ้าเมืองเราจะแต่งให้เต็มห้องเช่นนี้ก็ไม่ใช่หาดอกไม้ง่าย...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 101)

จากตัวอย่าง เช่นนี้ เป็นคำชี้เฉพาะที่ใช้เพื่ออ้างถึงลักษณะการตกแต่งห้องสำหรับการดินเนอในช่วงค่ำที่มีการใช้ดอกไม้สดเป็นจำนวนมาก

(3) “กระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือทั้งปวงทำด้วยไม้สนทั้งสิ้น มีโรงแพกตอรีใหญ่ ๆ เปนอันมาก จำหน่ายทั่วโลก ปาไม้สนเปนที่ทำให้อากาศบริสุทธิ์ ให้เลือดเดินดีบริบูรณ์ เพราะได้กลิ่นใบสน หายใจคล่อง...ไม้สนเปนของมีประโยชน์ที่ใช้ทั่วไปในเมืองฝรั่งดังที่ว่ามานี้ จึงเปนปาไม้ใหญ่โตตลอดทั้งประเทศ ทั้งเหมาะแก่พื้นที่อันเปนที่กันดาร ยอดเขาจะปุ่มกะปี่ม...

(ไกลบ้าน ล.2, น. 64)

จากตัวอย่าง ดังที่ว่ามานี้ เป็นการใช้คำชี้เฉพาะ “ดัง...นี้” เพื่ออ้างถึงประโยชน์ของไม้สนที่นำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในยุโรป

(4) “...ในการตรวจวันนี้ข้ารองอย่างเก่าอีก แปลกแต่ตรวจตอนขาแลตอนท้องถ้วนถี่ขึ้น...แล้วขอให้ลองนวดน้ำมันคล้ายน้ำมันตานีในขวดบีบ บีบเข้าไปในจมูกแล้วเอามือปิดข้างหน้าไว้ให้สุดเข้าไปทั้งสองข้าง แรก ๆ เข้าไปก็ว่าคาญเต็มที มันพะอะพะอยู่ในจมูกสักครู่หนึ่งจึงโล่ง คราวนี้เอาน้ำเงินชุบแปรงโตอยู่ มีก้านเงินโค้งยอนเข้าไปในคอ ทาที่ลำคอข้างละครั้ง ที่ทำดังนี้เพื่อจะให้น้ำมันในลำคอแลในจมูกหยุดกระดูกกระดูก...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 119)

จากตัวอย่าง ทำดังนี้ ประกอบด้วยคำกริยา “ทำ” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “ดังนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงวิธีการนวดน้ำมัน ซึ่งจะช่วยให้การหายใจสะดวกขึ้น

3.1.4.7 อ้างถึงข้อความ ข้อเขียน เรื่องเล่าหรือคำอธิบายต่าง ๆ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงข้อความ ข้อเขียน เรื่องเล่า หรือคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงไว้ในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศ

ตัวอย่าง

(1) “วันนี้ในห้องสุบบุรี หม่อมมณเฑียรตั้งต้นสักรวาให้ชาย เทียวขอต่อคนละวรรค กำหนดว่าให้ลงในเรื่องเปิด ตกลงเปนสำเร็จลงดังนี้

(นเรนทร์) _____ สักรวาแลเหลียวให้เปลี่ยวจิตร

(เปิด) _____ เฝ้าแต่คิดคั่นหลังยังกรุงศรี

(จ.ป.ร.) _____ จะเจียบเหงาเศร้าใจในราตรี

(สมมต) _____ ด้วยไม่มีใครประโลมโฉมสุตา

(ปริพัตร) _____ แต่เบอหนึ่งถึงสิบสองต้องร้างรัก
 (บุรุษ) _____ ออกจะหักไกลเปิดของเซษฐา
 (อุรุษ) _____ ทำไฉนจึงจะได้พาน้องมา
 (เวสเดนภาค) _____ ใ้อโศกจากขนิษฐาคิดถึงเอย”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 35)

จากตัวอย่าง ดังนี้ เป็นคำชี้เฉพาะที่ใช้เพื่ออ้างถึงบทสัทกวาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับคณะผู้ตามเสด็จได้ร่วมเล่นต่อกัน เป็นการอ้างถึงแบบนำ

(2) “...เวลามานี้ไม่มีที่กินเข้าถารถกินเข้าอย่างใด เขาจัดอย่างที่เราเคยเปลี่ยนกระจาด แต่ไม่ใช่กระจาด เป็นกระจาดอย่างฝรั่งดังนี้ ตัวบาสเกตนันทำเป็นรูปหีบสานด้วยหญ้าโปร่ง ๆ สูงสักศอกหนึ่งยาวสักศอกคืบ เอาลวดเหล็กผูกตามบุญตามกรรมพอฝ่าไม่หลุดจากตัว...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 110)

จากตัวอย่าง ดังนี้ เป็นคำชี้เฉพาะที่ใช้เพื่ออ้างถึงการอธิบายลักษณะกระจาดของฝรั่งที่เรียกว่าบาสเกตซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า “basket” เป็นการอ้างถึงแบบนำ

(3) “นิทานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่ฝั่งศพกิงเบเล มีรูปนางอิงเคบอที่ในโปสการ์ดที่พ่อซื้อมาในสมุทน์นั้นด้วยเกี่ยวข้องกับที่ตำบลนี้ มีเรื่องราวดังต่อไปนี้ มีผู้หญิงชื่อพริดยอพ เป็นลูกพลเมืองที่มั่งมีคนหนึ่ง เป็นเจ้าของที่แผ่นดินตำบลพรมเนส พ่อเป็นเพื่อนกับกิงเบเล กิลเบเลจึงให้ ลูกสาวที่ชื่อ อิงเคบอ เรียนวิชาครูเดียวกันกับพริดยอพ...ในขณะนั้นก็มีผู้หญิงแต่งตัวอย่างเจ้าสาวเดินเข้ามาในวัด พริดยอพเห็นก็จำได้ว่านางอิงเคบอ ฮาพตันก็ได้ละมานะที่มีตระกูลสูงแลละความโกรธเสีย จึงมีอิงเคบอเข้ามาบอให้เป็นเมียพริดยอพ พระก็ได้ให้พรทั้งคู่นั้น ในวัดที่สร้างขึ้นนั้น”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 205-206, 211)

จากตัวอย่าง เรื่องราวดังต่อไปนี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “เรื่องราว” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “ดังต่อไปนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงนิทานที่พระองค์ทรงเล่าไว้ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับที่ฝังศพของกิงเบเล เป็นการอ้างถึงแบบนำ

(4) “ที่สระน้ำจืดนี้เรียก “ไฉ่ยังบุ๋นตึง” หรือ “ปายากมุ่มเตง” เป็นสองเสียงเช่นนี้ เสียงบนพระยามนตรี เสียงล่างหลวงปฏิภาค แต่คำแปลนั้นเป็นอย่างเดียวกัน แปลว่านางมีครรภ์...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 213)

จากตัวอย่าง สองเสียงเช่นนี้ ประกอบด้วยคำบอกจำนวน “สอง” คำลักษณนาม “เสียง” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “เช่นนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงคำภาษาชวาที่ใช้เรียกสระน้ำจืดที่สามารถเรียกได้ 2 อย่าง คือ “ไฉ่ยังบุ๋นตึง” หรือ “ปายากมุ่มเตง”

(5) “ในชาลลับนี้พวกผู้หญิงก็มาส่งเหมือนกับเมื่อวันขึ้น วันนี้เมื่อจะมาเราว่ากับ หวันเต๊ะ ให้มีความโอบอ้อมอารีต่อญาติวงศ์เมืองไทรว ด้วยเป็นผู้ใหญ่อยู่ในบ้านเมือง พอว่าเช่นนี้ ตวนอิตำร้องให้มาก จะเป็นด้วยมีเหตุอย่างไรจับใจหรือจะเป็นไว้อาลัยไม่ทราบ ด้วยหวันเต๊ะและผู้อื่นก็ร้องให้ตามออกมาหมดด้วยกันทุกคน”

(แหลมมลายู ล.2, น. 9)

จากตัวอย่าง ว่าเช่นนี้ ประกอบด้วยคำกริยา “ว่า” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “เช่นนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงข้อความที่พระองค์ทรงกล่าวกับหวันเต๊ะระหว่างการกล่าวลาเพื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับ

3.1.4.8 อ้างถึงสัตว์ พันธุ์ไม้และธรรมชาติ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงสัตว์ พันธุ์ไม้และธรรมชาติที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบระหว่างการเดินทางเสด็จประพาส เช่น “ปลานั้น” “กุหลาบป่านั้น” “ต้นไทรเหล่านี้” “สนโน้น” “ฝนเช่นนี้” เป็นต้น เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสัตว์ พันธุ์ไม้และธรรมชาติเหล่านั้น

ตัวอย่าง

(1) “...พวกเด็กที่ลงลุยเสียงเกรียวกราว ถ้าได้ปลาตัวใดก็ให้เกรียวกราวทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ปลานั้นเป็นปลาทองอย่างเช่นเห็นตามทางที่ไปจิปานะ ซึ่งคอเวอนเนอเยเนราลอยู่ แต่ตัวอ้วนกว่า ที่ยังเล็กอยู่ก็มีมาก ได้สั่งให้ปล่อยเสีย...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 92)

จากตัวอย่าง ปลานั้น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “ปลา” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้เพื่ออ้างถึงสัตว์ คือ ปลา ที่เด็ก ๆ ลงจับกัน คือ ปลาทอง และทรงอธิบายลักษณะของปลาทองเพิ่มเติมด้วยว่าเหมือนปลาทองที่ทรงพบเห็นตามทางที่ไปจิปานะ แต่ตัวอ้วนกว่า

(2) “...ตามบ้านตามชายทะเลตามทุ่งในหญ้าชอกเขามีกุหลาบป่าชุม กอโต ๆ กุหลาบป่านั้นมีเปนสองอย่าง ได้สังเกตเห็นแน่วันนี้ อย่างหนึ่งนั้นกลีบชมพูอ่อน ที่ซั้วกลีบขาวจาง อีกอย่างหนึ่งนั้นขาวล้วน ขาวคล้ายดอกชงโค...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 197)

จากตัวอย่าง กุหลาบป่านั้น ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “กุหลาบป่า” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้เพื่ออ้างถึงดอกไม้ คือ กุหลาบป่า ที่พระองค์ทรงพบว่าขึ้นอยู่ตามบ้านเรือนประชาชน ชายทะเล และตามทุ่งในหญ้าชอกเขา ทรงอธิบายลักษณะของกุหลาบป่าที่ทรงสังเกตเห็นด้วยว่ามี 2 อย่าง อย่างหนึ่งกลีบสีชมพูอ่อน ที่ซั้วกลีบขาว อีกอย่างหนึ่งเป็นสีขาวล้วน

(3) “...ในกลางอาลูนอาลูนปลูกต้นไทรสองต้นกันรั้วเหล็กมีเสาปูน ถ้าการใหญ่หรือผู้เปนใหญ่ ต้องเดินในระหว่างต้นไทรทั้งสองนั้น รอบอาลูนอาลูนปลูกต้นไทร ต้นไทรเหล่านี้เป็นที่นั่งถือของพวกชวามากใครตัดไม่ได้...”

(ชวาคั้งหลัง, น. 141-142)

จากตัวอย่าง ต้นไทรทั้งสองนั้น และ ต้นไทรเหล่านี้ เป็นการใช้นำชี้เฉพาะ “นั้น” และ “เหล่านี้” ขยายคำนาม “ต้นไทร” และหน่วยจำนวน “ทั้งสอง” ใช้เพื่ออ้างถึงต้นไทรซึ่งเป็นต้นไม้ที่ชาวชวานับถือ คือ ต้นไทรสองต้น และ ต้นไทร

(4) “...เขาเหล่านี้เป็นศิลาครุฑจะมีต้นสนราย ๆ แต่ถ้าเวลาหน้าหนาวแล้ว สโน เกาะ หนาวพิเศษ จะเดินลงมาทางไหนเดินให้หมด เว้นไว้แต่ต้องระวังตั้งขาให้ตรงอย่าให้ขึ้นไปขัดกับ ต้นไม้ สโน นั้นไม่ได้แข็งเหมือนอย่างน้ำแข็ง อ่อนหยุ่น ๆ ถ้าล้มลงแล้วแขนต่ำลงไปสุดแขนก็ได้...”
(ไกลบ้าน ล.2, น. 55)

จากตัวอย่าง สโน นั้น ประกอบด้วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ “สโน” ที่มาจากคำ ภาษาอังกฤษว่า Snow หมายถึง หิมะ และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นคำขยาย “นั้น” ใช้เพื่อ อ้างถึงหิมะที่จะปกคลุมไปทั่วในหน้าหนาว พระองค์ทรงบรรยายลักษณะของหิมะว่าไม่ได้แข็งอย่าง น้ำแข็งแต่มีลักษณะอ่อนหยุ่น ๆ

(5) “...ก่อนเวลาที่จะกินน้ำชามีฝนตกแต่ไม่เข้าเท่าใดก็มีแดด แดดนั้นใสแหลมมีรัง ด้วย ลักษณะฝนเช่นนี้ เขากล่าวกันว่าเหมือนเด็กร้องไห้แล้วหัวเราะทั้งน้ำตา น่าเอ็นดูปานกัน”
(ไกลบ้าน ล.2, น. 74)

จากตัวอย่าง ฝนเช่นนี้ ประกอบด้วยคำนามทั่วไป “ฝน” และคำชี้เฉพาะที่ทำหน้าที่เป็น คำขยาย “เช่นนี้” ใช้เพื่ออ้างถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่พระองค์ทรงพบระหว่างการเสด็จประพาส คือ ฝนตกแต่ไม่เข้าเท่าใดก็มีแดด ซึ่งเป็นธรรมชาติในช่วงเวลาที่น้ำขมยี่งัก

พระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้การชี้เฉพาะเพื่ออ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ ได้แก่ สถานที่ บุคคล เวลา สิ่งของ เหตุการณ์ ลักษณะหรือสภาพของบุคคล สิ่งของ สถานที่ ข้อเขียน ข้อความ เรื่องเล่าและคำอธิบายต่าง ๆ และสัตว์ พันธุ์ไม้และธรรมชาติ สิ่งที่พบที่ใช้ การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะเป็นจำนวนมาก คือ “สถานที่” ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาที่น่าเสนอเป็น เรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีการกล่าวถึงสถานที่ต่าง ๆ เป็น สำคัญ นอกจากนี้การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะบุคคลและสิ่งของก็พบมากเช่นกัน เนื่องจากการเสด็จ ประพาสทำให้พระองค์ทรงพบผู้คนหลากหลาย และทรงพบเห็นสิ่งของแปลกตาต่าง ๆ มากมาย ส่วนการอ้างถึงเรื่องเวลานั้น พบว่ามีบทบาทอย่างมากในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศ เนื่องมาจากรูปแบบที่ใช้ในการเขียนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นบันทึกประจำวันที่เรียกว่า “Diary” ซึ่ง

ผู้เขียนบอกเล่าเรื่องราวในแต่ละวันว่าได้มีกิจกรรมอะไรบ้าง การอ้างถึงโดยการชี้เฉพาะใช้เพื่อชี้เฉพาะเจาะจงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงสถานที่นั้น บุคคลนั้น หรือเวลานั้นเพื่อให้รายละเอียดกับสิ่งเหล่านั้น นอกจากนี้ยังใช้เพื่อเน้นความสำคัญของสิ่งที่อ้างถึงว่ามีความสำคัญอย่างไร และใช้เพื่อบอกระยะห่างระหว่างผู้เขียนกับสิ่งที่อ้างถึงอีกด้วย

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงเป็นกลวิธีที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ และการอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ ทั้งหมดเป็นรูปภาษาที่ใช้เพื่ออ้างถึงสถานที่ บุคคล สิ่งของ เวลา ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกไว้จากการเสด็จประพาสต่างประเทศ

3.2 การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ

การซ้ำ (Repetition) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ด้านภาษาด้วยการใช้รูปภาษาหรือส่วนประกอบของรูปภาษาที่ปรากฏไปแล้วในข้อความกล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยอาจกล่าวซ้ำหน่วยนามหรือหน่วยกริยา จากการศึกษานิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบการซ้ำ 2 ประเภท คือ “การซ้ำรูป” ซึ่งอาจเป็นการซ้ำทุกส่วนหรือซ้ำบางส่วน และ “การซ้ำโครงสร้าง”

3.2.1 การซ้ำรูป

การซ้ำรูป (Recurrence) คือ การเชื่อมโยงความที่เกิดจากการใช้รูปภาษาหรือบางส่วน of รูปภาษาที่ปรากฏไปแล้วในข้อความกล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การซ้ำทุกส่วนและการซ้ำบางส่วน ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539, น. 327) กล่าวว่า สำหรับการซ้ำรูปคำบางส่วนมีทั้งที่เป็นคำประเภทเดียวกันและที่เป็นคนละประเภท

3.2.1.1 การซ้ำทุกส่วน

การซ้ำทุกส่วน คือ การใช้รูปภาษาที่ปรากฏไปแล้วในข้อความกล่าวซ้ำทั้งหมดอีกครั้งหนึ่งหรือมากกว่านั้นก็ได้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปภาษา ประเภทของคำ รวมทั้งความหมาย การซ้ำทุกส่วนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การซ้ำหน่วยนาม และการซ้ำหน่วยกริยา

3.2.1.1.1 การซ้ำหน่วยนาม คือ การกล่าวซ้ำรูปภาษาที่เป็นหน่วยนามทั้งหมดอีกครั้ง หน่วยนาม คือ หน่วยประโยคชนิดหนึ่ง ใช้อ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นคำนามหรือนามวลีก็ได้ (นworรณ พันธ์ธมธ, 2527, น. 108) หน่วยนามที่พบว่ากล่าวซ้ำนั้นมีมากมาย เช่น ชื่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การซ้ำคำนาม และการซ้ำนามวลี

ก. การซ้ำคำนาม คือ การกล่าวซ้ำคำนามที่ปรากฏไปแล้วในข้อความ ได้แก่ คน สถานที่ สิ่งของ สัตว์ พืช ประเทศ ภาษา อาหาร ธรรมชาติ เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “...เรื่องที่ไชยยันต์ไปเข้ากระบวนนั้น ตกลงเป็นอันเลิกด้วยเหตุว่าตาเวอร์นี่ไม่ได้ชี้แจงให้ตลอด เขาจัดกระบวนเสียแล้ว จึงรับแต่ลูกโตคนเดียว ไชยยันต์จะให้มาที่นี้แลให้เที่ยวเมืองโรมตามประสงค์...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 247)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามเฉพาะชื่อบุคคล ไชยยันต์ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย (พระองค์เจ้าไชยยันต์มั่งคด) ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้ตามเสด็จในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440

(2) “ฉันจะต้องชมมหาเดเล็กของฉัน คืออ้ายเปลื้องทหารเรือที่ฉันเลือกไว้ใช้นั้นดีนักมันเป็นคนฉลาดแลเอาใจใส่ดีมาก ฉันออกรักขึ้นทุกวัน ๆ แต่อ้ายขาวเจ็บเป็นแผลไม่ได้มาใช้ แต่ทว่าก็จะไม่ฉลาดเหมือนอ้ายเปลื้อง เดียวนี้ใช้ได้จนหยิบของในห้อง เกือบเหมือนมหาเดเล็ก ไม่เชอะเลยที่เดียวอายุ ๒๐ เท่านั้น แต่อ้วนหน้าเฝ้าเค้าดีนัก”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ. 2440, น. 153-154)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามเฉพาะชื่อบุคคลที่มีคำประกอบหน้าชื่อ คือ **อ้ายเปลื้อง**

(3) “...ศาลาที่สุลด่านนั่งเล็กกว่าที่ไซโล แต่เป็นศิลาแผ่นเดียวนั่งจุ ๒ คน ในปะรำข้างขวามีศิลาแผ่นหนึ่ง ก่ออิฐรองรับขึ้นมาสูงกว่าพื้นประมาณสัก ๖ นิ้ว เป็นที่สำหรับคราน์ปรีนชันนั่ง นอกนั้นก็เหมือนกันกับไซโลทุกอย่างเป็นแต่ย่อมกว่า...”

(ชวาครั้งหลัง, น. 196)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามเฉพาะที่เป็นชื่อเมือง คือ **ไซโล** ซึ่งเป็นเมืองที่พระองค์เสด็จประพาสผ่านมาแล้ว โดยทรงนำมากล่าวเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ที่ทรงพบเห็นในเมืองที่อยู่ระหว่างการเสด็จประพาส

(4) “...แอกติงเกาเวนอให้สิเกรตารีมีหนังสือมา ว่าในวันที่ ๒๓ จะมีการเดินรำที่ สิงคโปร์ ในการวันเกิดกวันเหมือนกัน ดูในกำหนดเราจะถึงสิงคโปร์ต่อวันที่ ๒๕ ถ้าเราจะไปถึง สิงคโปร์ทันในวันนั้นจะเป็นที่ยินดีมาก...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 223-224)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามเฉพาะที่เป็นชื่อประเทศ คือ **สิงคโปร์** ซึ่งเป็นประเทศที่พระองค์จะเสด็จประพาสเป็นแห่งต่อไป

(5) “...ออกจากเรชเดนซีไปดูมิวเซียม ทำเป็นตึกหาดินเหลืองโตพอไช้อยู่ จะเล็กกว่าที่ในวังไม่มากนัก...กลับจากมิวเซียมไปดูโรงโปเปอฮอสพิตัล...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 83)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ **มิวเซียม** มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Museum หมายถึง พิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่พระองค์ได้เสด็จประพาสในเมืองนั้น

(6) “...วันนี้เห็นเขาเปิดเตาเอาของที่เผาแล้วออก แลได้เห็นทำงานแลถ้วยน้ำชาของเรา ซึ่งยังทำไม่แล้วหมด พออยากได้ไ่คู่หนึ่งซึ่งได้เห็นเวลาออกจากเตา...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 470)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นสิ่งของ คือ เตา ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเผาเครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในข้อความ คือ จาน ถ้วยน้ำชา และไ่

(7) “...ที่โรงนั้นมีเกราะอยู่อันหนึ่ง ถ้ามีเหตุการณ์อะไรที่เกราะขึ้นต้องออกมาช่วยกันทั้งหมู่บ้าน...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 315)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นสิ่งของ คือ เกราะ ซึ่งเป็นเครื่องสัณญาณทำด้วยไม้ ใช้ตีเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้ประชาชนทราบและออกมาช่วยกัน

(8) “...ตรงไปบ้านระเด่นอธิปัตติ เขารับที่บันดะโป เห็นม้าคอยประทุมอยู่ที่อาลูนอาลูนเป็นอันมาก ผู้หญิงเลยไปจีปานัส คอนโตรเลอร์ตำบลโตรคองเป็นผู้จัดการรับ ม้าที่มาวันนี้ได้นัดไว้หลายวันมาแล้ว ทัวทั้งแขวงเมืองการุตมีที่จะขายประมาณ ๑๐๐ เศษ ให้เดินผ่านที่ละตัว คัดม้าที่ไม่ต้องการปล่อยกลับไป ม้าที่พอจะใช้ได้ไปรวมไว้แห่งหนึ่งก่อน แล้วจึงนำมาเลือกเทียบคู่...”

(ชวาทรงหลัง, น. 87)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นสัตว์ คือ ม้า ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเพื่อทรงเลือก

(9) “...ในโฮเต็ลเต็มไปด้วยดอกไม้ทุกห้องทุกหับ โต๊ะกินข้าวตั้งอยู่ในวันละ ๔-๕ ที่เสมอ แม้เลิกว่าตั้งแต่ตื่นขึ้นก็แลดูดอกไม้ไปจนหลับทุกวัน ๆ เพราะเก็บมาครั้งหนึ่งทนอยู่ได้ ๔-๕ วัน...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 341)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนาม คือ ดอกไม้ ซึ่งพระองค์ทรงพบว่ามียู่ในโรงแรมที่ประทับเป็นจำนวนมาก

(10) “มีประหลาดอย่างหนึ่งซึ่งกรมทิวากรกล่าวว่า กล้วยไม้ ต้องการที่ขึ้นมาก แต่ที่นี้เขากลับกล่าวตรงกันข้าม ว่าเพราะขึ้นมากไปกล้วยไม้ จึงไม่ค่อยงาม...”

(ชวาครั้งหลัง, น. 24)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นดอกไม้ คือ กล้วยไม้ ที่พระองค์ทรงพบในเมืองนั้นว่ามีธรรมชาติต่างกับกล้วยไม้โดยทั่วไป คือ ไม่ชอบความชื้น

(11) “...ประเทศชวาที่ทั้งภูมิสถานแลทางที่ไปมาใกล้ข้างอินเดียกว่าข้างเมืองจีน จะว่าข้างเจ้าแผ่นดินซึ่งได้ปกครองแผ่นดินมา ๑๔๐๐ ปีเศษ ก็กล่าวว่ามาแต่อินเดีย ศาสนาพราหมณ์ก็กล่าวว่ามาแต่อินเดีย ครั้นตกมาชั้นกลางราว ๙๐๐ ปีนี้ ก็ว่าเจ้าแผ่นดินไปเล่าเรียนที่อินเดีย ถึง ๔ องค์จนชั้นหลังที่ศาสนาหมัดจะเข้ามาทางอินเดีย เมื่อสังเกตดูฝีมือช่าง ตั้งแต่ทำพระพุทธรูปแลลวดลายต่าง ๆ จะหาเลยซึ่งเป็นอย่างจีนแต่สักสิ่งเดียวก็ไม่มี พระพุทธรูปกลับตรงกันข้าม คือเป็นฝีมือช่างอินเดียแท้ แต่แม้ว่าจะคล้ายเหมือนช่างลังกาก็ไม่มี ประเพณีในบ้านเมืองทั้งปวงก็เป็นอย่างอินเดียทั้งสิ้น...”

(ชวาทั้งสองเดือน, น. 236)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นชื่อประเทศ คือ อินเดีย ซึ่งพระองค์ทรงนำมาเปรียบเทียบกับเมืองที่อยู่ระหว่างการเสด็จประพาส คือ ชวา ว่ามีหลายสิ่งในเมืองนั้นที่มีลักษณะไปทางอินเดียมาก

(12) “...มีสปีชเปรสิเดนต์พูดภาษาฝรั่งเศส แต่พ้อตอบภาษาไทย แลได้แปลงลงไปเป็นภาษาฝรั่งเศส เขียนไว้แล้วให้เสเกรตารีสถานทูตไปอ่านอยู่ข้างหลังเป็นคำแปล”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 468-469)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นภาษา คือ ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเป็นภาษาที่เปรสิเดนตีย์ใช้ ดังนั้นจึงต้องมีการแปลคำตอบเป็นภาษาฝรั่งเศสด้วย

(13) “...มีที่ควรบอกได้ แต่เรื่องกินช่องุ่นจิ้มน้ำพริก เสมอใจประจกนไปหน่อยหนึ่ง คือเอาลูกโตกว่าหัวแมงวันมาให้กิน แต่ก็อร่อย แต่น้ำพริกแล้วไม่เป็นรสเลย เพราะต้องใช้แอนโชวีซึ่งลูกชายใหญ่เรียกว่าจินตรกระวีแทนกะปิ พริกก็มีแต่พริกแห้งเผ็ดกั่วร้าว มะนาวก็มีแต่มะजूเปรี้ยวร้ายกาจ ดังนั้นน้ำพริกจึงจะรู้ว่าน้ำพริก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 246)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนามที่เป็นอาหาร คือ น้ำพริก ซึ่งเป็นอาหารไทย เครื่องปรุงที่ใช้ก็เป็นวัตถุดิบเฉพาะสำหรับการปรุงอาหารไทย ด้วยเหตุนี้การทำน้ำพริกในต่างประเทศจึงไม่มีเครื่องปรุงครบเหมือนที่เมืองไทย ทำให้ได้รสชาติที่ไม่อร่อยเท่า

(14) “...เขามราปีแลเขามราปานู้อยู่ข้างสูงใหญ่มาก เมฆคลุมยอดอยู่เสมอ ต่อเมื่อใดเมฆเคลื่อนไปจึงได้เห็นคว้นขึ้นพลุ่ง ๆ สัก ๒ คราว พอตกพลบเมฆบังหมดจนเกือบไม่เห็นตัวเขา...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 217)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำนาม คือ เมฆ ซึ่งปกคลุมยอดเขาอยู่ทำให้ไม่เห็นเขาเหล่านั้น

ข. การซ้ำนามวลี คือ การกล่าวซ้ำกลุ่มคำนามซึ่งหมายถึงคำนามที่มีส่วนขยายที่ได้กล่าวถึงไปแล้วครั้งหนึ่ง ตัวอย่างกลุ่มคำนามที่กล่าวซ้ำ เช่น บุคคล สถานที่ สิ่งของ สัตว์ พืช ประเทศ ภาษา อาหาร ธรรมชาติ เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) “...ในขณะนั้นกราหนายาห์ยังสาหรืกลับเปนบันหยีตามเดิม พอกียกไปที่เมืองดาหาพาบันหยีปลอมไปด้วย บันหยีจริงเห็นบันหยีปลอมเกิดรบกันขึ้น...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 223)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ บันหยีปลอม ซึ่งเป็นตัวละครหนึ่งที่ปรากฏในเรื่องที่พระองค์ทรงเล่า

(2) “...ส่วนสิ่งของนั้นห้างลูฟร์นี้ไม่พำห้างย้อยได้ ถ้าจะหาของดี ไปหาตามห้างย้อย ดีกว่า แต่ที่เคาฟเฮาส์นั้นของดีแลราคาถูกลงกว่าห้างย้อย เอาการที่ได้ทำธุระมากเข้าเป็นกำไร คนที่จะไปเที่ยวห้างย้อย ต้องเสียค่าเดินทางแลเสียเวลามาก...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 424-425)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ ห้างย้อย ซึ่งเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าแห่งหนึ่งที่ไม่ใหญ่โตนัก

(3) “...ออกจากเรืออุบลเช้า ๔ โมงเศษ ไปถึงพลับพลาที่หาดบ่ายโมงเศษ ขึ้นเขาอยู่ ในชั่วโมง ๑ บ่าย ๒ โมงเศษถึง กลับบ่าย ๔ โมงเศษถึงพลับพลาที่หาด ๕ โมงเศษ...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 204-205)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ พลับพลาที่หาด ซึ่งเป็นการขยายด้วยสถานที่ตั้งของพลับพลาที่ประทับว่าตั้งอยู่ที่หาด

(4) “...ที่ลงน้ำมีสะพานลอยเป็นเรือมีเสาเหล็กมีปลอกกรุขึ้นลงได้ตามน้ำขึ้นน้ำลง ดูกว้างขวางใหญ่โตมากแต่สกินเนอบอกว่าพวกพ่อค้าไม่ชอบ จะรื้อสะพานเก่าก็ไม่ยอมให้รื้อ ถ้ามพระยาระนองว่าไม่ชอบสะพานใหม่ ชอบสะพานเก่ากันเพราะอะไร เขาว่าสะพานใหม่นี้ไม่เหมาะที่จะขึ้นลง ด้วยต่อไปมีสะพานหลายสะพาน เรือแจ็กเข้าจอดได้ง่ายกว่า ที่ชอบสะพานเก่า เพราะมีไว้สินค้าเป็นที่พวกถนนใน ๆ ได้ขนของขึ้น ถ้ามาขนขึ้นสะพานใหม่นี้มาอยู่ข้างในลึกเข้ามาไกลไป...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 59-60)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ สะพานเก่า และ สะพานใหม่ ซึ่งเป็นการบอกลักษณะของสะพานว่ามีทั้งที่สร้างไว้แต่เดิมและที่สร้างขึ้นมานใหม่ จึงมีทั้งของเก่าและของใหม่ พ่อค้าส่วนใหญ่ยังคงชอบของเก่ามากกว่า เนื่องจากอำนวยความสะดวกให้มากกว่า

(5) “...ถ้าคราวนี้จะซื้ออยากจะทำหมาเตี้ยไปลองเลี้ยงสักที...เพียงแต่ตกลงใจว่าจะซื้อหมาเตี้ยเท่านั้น กรมสมมติของจตุรพักตรพิมานแล้ว กรมตำรวจจะเห็นชั้นประการใด ในการที่พ่อเลี้ยงหมาเตี้ยซึ่งเคยคอนไว้แต่ก่อน เรื่องมันหมดเข้าจึงได้เขียนเหลวไหลถึงเพียงนี้”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 554)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ หมาเตี้ย ซึ่งเป็นการบอกลักษณะรูปร่างของสุนัขชนิดหนึ่งที่พระองค์มีพระราชประสงค์จะลองนำไปเลี้ยง

(6) “...เราเดินตามอาเนนิว คือถนนปลูกต้นไม้สองข้าง ที่เพิ่งทำขึ้นใหม่ยาวประมาณ ประตวิเศษไชยศรีไปวัดพระเชตุพนได้ ต้นไม้สองข้างกำลังใบร่วง แลมีต้นสนแท้อยู่บ้าง ทางนี้เลยไปตามลำคลอง ๆ อยู่ข้างขวามือ ริมถนนนั้นมีตึกที่อยู่ทำการ...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 121)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ ต้นไม้สองข้าง ซึ่งเป็นการขยายเพื่อบอกตำแหน่งของต้นไม้ว่ามีอยู่ทั้ง “สองข้าง” ของถนนที่พระองค์ทรงเรียกทับศัพท์ว่า “อาเนนิว”

(7) “...การที่ไปให้แขนขวางูแก่โดยความสนุก กลายเป็นไปอ่อนน้อมต่อแก่ แต่ แอสสิสตันเรลเดนต์บอกว่า สุลต่านดีใจนักที่เราจูด้วยแขนขวาเป็นการยกย่องมาก ชมว่าดีนักไม่ถือตัวเลย...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 205)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของนามวลี คือ แขนขวา เป็นการบอกตำแหน่งของแขนที่ทรงใช้จูสุลต่านว่าเป็นแขนข้างขวาซึ่งตามธรรมเนียมของชาวอริยประเทศเป็นการยกย่องให้เกียรติผู้ที่ถูกจู

3.2.1.1.2 การซ้ำหน่วยกริยา คือ การกล่าวซ้ำรูปภาษาที่เป็นหน่วยกริยาทั้งหมดอีกครั้ง หน่วยกริยา คือ หน่วยประโยคชนิดหนึ่ง ใช้แสดงเหตุการณ์หรือสภาพต่าง ๆ ซึ่งหน่วยกริยาอาจเป็นคำกริยาหรือกริยาวลีก็ได้ (นวรรธน์ พันธุเมธา, 2527, น. 111) การซ้ำหน่วยกริยาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การซ้ำคำกริยา และการซ้ำกริยาวลี

ก. การซ้ำคำกริยา คือ การกล่าวซ้ำคำกริยาที่ได้ปรากฏไปแล้วในข้อความ โดยที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปของคำกริยานั้น

ตัวอย่าง

(1) “...พอถึงหัวตลาดก็เห็นกระบวนแห่...เขาจะแห่กันมาแต่เมื่อไรแล้วก็ไม่ทราบมากนักเท่าใดก็ไม่ทราบ ได้เห็นประมาณสักเก้ารถสิบกม ปาคอนเฟตตีกันน้อยอยู่แล้ว พอหมดกระบวนแห่เหลียวหลังกลับมาเห็นพ่อกับอูรุษงษ์ บริพัตร รพี ดูกยืนอยู่ที่นั่น นางพวกสาว ๆ รุมกันเข้ามาปาเสียใหญ่ เลยต้องซื้อปาเขาบ้าง คนแน่นอัดกันเหมือนวัดเบญจมบพิตร เบียดกันคลั่ง ๆ แต่ไม่กระทบกระทั่งกัน ใจคอมันช่างเย็นเป็นน้ำไปด้วยกันหมด หัวเราะว่า ๆ ปากันไม่เลือกกว่าใคร...ถ้าผู้ชายจะปาพ่อแล้วเขาปาด้วยความเคารพ ร้อง วิฬะระวรา แล้วปา พวกผู้หญิงก็เข้ามาเล่นจร็ดออกค่านับ ๆ เสียก่อนแล้วจึงปา...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 248)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ ปา ซึ่งมาจากประเพณีการปาคอนเฟตตีของประเทศสวิตเซอร์แลนด์

(2) “...แต่คนที่นี่เคยเจ้าเคยนายด้วยเจ้านายเสด็จไปมาอยู่เสมอไม่ขาด จะดูก็อย่างมีอริยาศรัย ยืนอย่างเรียบร้อยห่าง ๆ แลค่านับ ผู้หญิงก็โบกผ้าถาดอนสายบัว จนเด็ก ๆ ก็ถอนสายบัวคล่องเตียนนี้เ็นบอกได้ว่าไม่มีใครไม่รู้จักพ่อสักคนเดียว...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 547)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ ถอนสายบัว เป็นการถวายนับแบบผู้หญิง ซึ่งชาวเมืองทั้งผู้หญิงและเด็กใช้ถวายนับความเคารพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่างการเสด็จพระราชดำเนิน

(3) “...แต่ยังมีเรื่องสนุกที่จะเล่าแก่ คือกับตันแกปลื้มสนุกเต็มที่ขึ้นมา แลถามฉันว่าจะอนุญาตให้แกกินถ้วยชาไม่ ฉันหมายความว่าเล่น ๆ ก็บอกอนุญาต ฉวยถ้วยเข้ากัดกรอดบิออกปัสักนิ้วหนึ่งเคี้ยวเล่นกรอด ๆ ในปาก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 162)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ อนุญาต ซึ่งหมายถึงพระองค์พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กัปตันกินถ้วยได้ โดยทรงคิดว่าเป็นการพูดเล่นของกัปตัน

(4) “...พอ ๔ โมงก็เอะอะกันด้วยเรื่องลูกตัวเย็นเกินไป ซื้พจรอ่อน หมอแก้ไขให้น้ำเกลือไม่มีใครยอมให้ฉีด ตาหมอโกรธกลับไปบตเวีย เราตื่นขึ้นสั่งให้ฉีด และให้ไปตามแถมมา... การที่แกโกรธนั้นเพราะมาตรวจเห็นว่าอ่อนไปเช่นนั้น ได้มีโทรเลขหาหรือหมอทหารเห็นควรจะฉีด แกไม่ได้ทำแต่ลำพังตัวคนเดียว...”

(ชวาทรงหลัง, น. 64-65)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ ฉีด ซึ่งหมอแกมีความเห็นว่าควรฉีดน้ำเกลือในการถวายเป็นการรักษาพระอาการประชวรของพระโอรส

(5) “...แผนที่ทากเกาะเลือดไม่มีใครจะหยุดเลยแต่ไม่เจ็บ มันจะเจาะเข้าไปเฉพาะเส้นเลือดอย่างไรไม่รู้เลือดออกมาก ใคร ๆ เขาถูกกัดเขาหายหมดแล้วเห็นจะเป็นเพราะมันเจาะเราจนอิม...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 205)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ เจาะ ซึ่งเป็นการกระทำของทากที่เจาะผิวหนังคนเพื่อดูดเลือด

(6) “...ผ่านไปหน้าเหมืองดีบุกจินตันเจ้าหลวงอร่ามแต่ฝนกำลังตกหนักไม่ได้แวะ ไป ๓ ไมล์ ๒ ชั่วโมงที่พื้นราบหรือเนินต่ำ ๆ ปลูกมันสำโรงทั้งสิ้น ที่เนินสูง ๆ ปลูกพริกไทย ที่หลังเขา ปลูกเงาะ มังคุด...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 49)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของคำกริยา คือ ปลูก ซึ่งเป็นการบรรยายสภาพภูมิประเทศสองข้างทางที่ทรงพบเห็นขณะเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ว่าปลูกพืชอะไรบ้าง

ข. การซ้ำกริยาวลี คือ การกล่าวซ้ำกลุ่มคำกริยา ซึ่งหมายถึงคำกริยาที่มีส่วนขยายที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว โดยที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปภาษาเดิม

ตัวอย่าง

- (1) “...ถ้าผู้น้อยต้องเอียงปรางให้ผู้ใหญ่ ไม่มีผิดกันกับลูกเขียดเอียงปรางนั่นเลย...”
(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 234)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ เอียงปราง หมายถึงเอียงแก้ม ซึ่งเป็นประเพณีแสดงการทักทายกันของคนในเมืองนั้น โดยทรงนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะการเอียงปรางของพระโอรส

- (2) “...เมื่อว่าไปตามจริงแล้ว ดูเหมือนเราเข้าใจว่าฝรั่งกินเนื้อสัตว์เสมอ แต่ที่แท้จริงราษฎรคนจนไม่มีใครได้กินเนื้อสัตว์...”
(ไกลบ้าน ล.1, น. 180)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ กินเนื้อสัตว์ เป็นการขยายว่าอาหารที่คนยุโรปกินกันเสมอ คือ “เนื้อสัตว์” ยกเว้นแต่คนยุโรปที่มีฐานะยากจน

- (3) “...เขาบอกว่าที่เมืองฮอมเบคนี้ จะหาคนเปนฝืนท้องแต่สักคนเดียวไม่ได้ไม่ใช่เพราะไอน้ำป้องกัน เพราะถ้าเปนฝืนท้องต้องเปิดไปที่อื่น...”
(ไกลบ้าน ล.2, น. 543-544)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ เปนฝืนท้อง เป็นการขยายความถึงโรคที่เป็นว่า คือ “ฝืนท้อง” ซึ่งเมืองฮอมเบคในประเทศเยอรมนีไม่พบผู้ที่เป้นโรคนี้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะถ้าผู้ใดเป็นจะต้องย้ายออกไปอยู่ที่อื่น

- (4) “...พระเจดีย์บนยอดซุ้มองค์เดียว แต่การที่จะเขียนหนังสือให้เข้าใจชัดเจนได้นั้น เปนพันวิสัย ได้แต่ต้องดูรูปถ่ายประกอบ แต่ถึงดูรูปถ่ายประกอบก็ยังไม่เห็นอัศจรรย์เหมือนได้เห็นด้วยตา...”
(ชวากว่าสองเดือน, น. 233)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ ดูรูปถ่ายประกอบ ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้เข้าใจและเห็นภาพของสิ่งที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ได้ชัดเจนขึ้น

(5) “...ในห้องรับแขกร้อนเต็มที นำให้รู้จึกคนทั่วไป ประหลาดที่พูดอังกฤษได้เกือบจะทุกคน ถ้าเทียบกับคราวแรกมา มีผู้หญิงพูดอังกฤษได้แต่ ๒ คน นับว่าดีขึ้นมาก...”
(ชวาทรงหลัง, น. 30)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ พูดอังกฤษ ซึ่งภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทความสำคัญในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก โดยทรงสังเกตว่าการเสด็จประพาสชวาทรงนี้มีผู้ที่พูดภาษาอังกฤษได้มากขึ้น เมื่อเทียบกับครั้งก่อน

(6) “...พระยาตรังกานูกับกรมการลงมารับที่เหนือท่าขึ้นไป ราษฎรมานั่งเต็ม ๒ ข้างทาง แต่คราวนี้ไม่มีคนเหน็บกริชเลยสักคนเดียวว่าพระยาตรังกานูให้ประกาศ ว่าถ้าใครอยากจะมาเฝ้าก็อย่าให้เหน็บกริช ถ้าใครเหน็บกริชห้ามไม่ให้มา...”
(แหลมมลายู ล.2, น. 205)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ เหน็บกริช ซึ่งกริชเป็นอาวุธชนิดหนึ่งของชาวมลายู มีลักษณะเป็นมีด ๒ คม รูปคดปลายแหลม เนื่องจากมีประกาศว่า หากผู้ใดจะมาเข้าเฝ้าห้ามมิให้เหน็บกริชเข้ามา ด้วยเหตุนี้ในการเสด็จประพาสครั้งนี้พระองค์จึงไม่ทรงพบเห็นผู้ใดเหน็บกริชเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

(7) “...กลองโน้บัตนี้เป็นยศโบราณอย่างหนึ่ง สำหรับตำแหน่งสุลต่านเมืองไทร...ต่อเลือกผู้ใดเป็นเจ้าเมืองขึ้นใหม่ให้ประโคมโน้บัตให้ผู้นั้นแล้ว จึงได้ยกศพเจ้าเมืองเก่าได้ แต่เมื่อครั้งพระยาไทรไชนารชิตตายยังไม่ตกลงว่าผู้ใดจะเป็นเจ้าเมือง ประโคมโน้บัตไม่ได้ การที่จะยกศพเป็นการขัดข้อง มีถ้อยคำร้องกันขึ้นครั้งนั้นพระยามนตรีสุริยวงศ์เป็นข้าหลวงอยู่ในที่นั้น ได้ตัดสินให้ประโคมโน้บัตให้แก่ข้าหลวงกรุงเทพฯ เป็นการตกลงกันไปครั้งหนึ่ง...”

(พระราชหัตถเลขาแหลมมลายู, น. 190)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำทุกส่วนของกริยาวลี คือ ประโยคโน้บัต “โน้บัต” เป็นกลองชนิดหนึ่งที่ใช้ในการประกอบพิธีการสำหรับผู้ที่ขึ้นรับตำแหน่งสุลต่านคนใหม่ หรือใช้ในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

3.2.1.2 การซ้ำบางส่วน

การซ้ำบางส่วน คือ การกล่าวซ้ำรูปภาษาที่ได้ปรากฏไปแล้วในข้อความเฉพาะบางส่วน ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539, น. 327) กล่าวว่า สำหรับการซ้ำรูปคำบางส่วนมีทั้งที่เป็นคำประเภทเดียวกันและที่เป็นคนละประเภท ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งการซ้ำบางส่วนออกเป็น 2 ประเภท คือ การซ้ำบางส่วนในหน่วยคำประเภทเดียวกัน และการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน

3.2.1.2.1 การซ้ำบางส่วนในหน่วยคำประเภทเดียวกัน คือ การซ้ำบางส่วนที่เกิดขึ้นในหน่วยคำประเภทเดียวกัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การซ้ำบางส่วนในหน่วยนาม และการซ้ำบางส่วนในหน่วยกริยา

3.2.1.2.1.1 การซ้ำบางส่วนในหน่วยนาม คือ การกล่าวซ้ำหน่วยนามที่ได้ปรากฏไปแล้วเฉพาะบางส่วน แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามที่เป็นนามเฉพาะ หมายถึง การกล่าวซ้ำคำนามส่วนที่เป็นนามเฉพาะ การซ้ำลักษณะนี้จะไม่ส่งผลต่อความสมบูรณ์และความหมายของคำแต่อย่างใด กล่าวคือ คำที่กล่าวซ้ำบางส่วนนี้ยังคงมีความหมายสมบูรณ์เทียบเท่าคำเต็มที่ได้ นำมากล่าวซ้ำทุกประการ

ตัวอย่าง

(1) “...เมืองนี้ศเปนที่ราบกว้างใหญ่ตั้งอยู่ในหว่างเขา แลเห็นยอดเขาซับซ้อนกันในที่สุด ตาก็เห็นเขาอาลป์ ซึ่งมีน้ำแข็งหุ้มอยู่บนยอด วันนีร้อนถึงอยู่ในกลางแดดออกจะมีเหื่อ ลงไปถึงนี้ศเวลาบ่าย ๓ โมง เวลาอยู่ข้างจะน้อยเต็มที เพราะเหตุที่ติดเขียนรูปเสียเปนครึ่งวัน...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 182)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามที่เป็นนามเฉพาะ คือ นิศ ซึ่งเป็นชื่อเมืองในประเทศฝรั่งเศส

(2) “...ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ตั้งอยู่บนเขา^{นี้} เขาที่สูงที่สุดในสวิตเซอร์แลนด์ คือมองตาโรซา...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 242)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามที่เป็นนามเฉพาะคือ สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นชื่อประเทศหนึ่งในทวีปยุโรป

(3) “เมื่อเวลา ๔ โมงครึ่ง เปรสิเดนต์มารับพาไปขึ้นรถเที่ยวที่ในป่าตำบลลงบลูเย ที่อาณาเขตของลงบลูเยมีถึงยี่สิบกิโลเมตร...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 471)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามที่เป็นนามเฉพาะ คือ ลงบลูเย ซึ่งเป็นชื่อดำบล

ข. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามจำพวดย่อย พระยาอุปกิตศิลปสาร (2543, น. 71) ได้กล่าวถึงสามานยนาม หรือคำนามที่เป็นชื่อทั่วไปว่า นิยมใช้เป็น 2 ชั้น คือ ชื่อแห่งสิ่งของจำพวกใหญ่ เช่น คน นก ชั้นหนึ่ง และเป็นชื่อแห่งสิ่งของจำพวดย่อยออกไปจากจำพวกใหญ่อีกชั้นหนึ่ง เช่น จีน แยก ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นจำพวดย่อยของคน และคำ ยาง ดุเหว่า เคียง ฯลฯ เป็นจำพวดย่อยของ “นก” สามานยนามบอกจำพวดย่อยนี้ให้ชื่อว่า “สามานยนามย่อย”

ตัวอย่าง

(1) “...แะดูที่ปลูกกล้วยไม้ของมอสิเออมาคอส...มีดอกกล้วยไม้ขายได้ตลอดปี เปนของมีราคามาก เข้านกล้วยไม้ไ้เปนอย่าง ๆ ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 448)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของนามจำพวดย่อยของดอกไม้ คือ กล้วยไม้ ซึ่งเป็นชื่อพันธุ์ไม้ บางชนิดเกาะตามต้นไม้และหิน บางชนิดมีดอกงาม ทรงกล่าว่ากล้วยไม้ที่นั่นเป็นของมีราคามาก

(2) “...ไปตามเขาแห่งใด มอสงอกเต็มปูเป็นพื้น เฝินขึ้นสูงชันหนึ่ง บนเฝินนั้นล้วนแต่ต้นสนทั้งนั้น สนที่เราหายากเกือบตาย ที่นี้ถึงกับทำรั้วเล่นได้...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 256)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของนามจำพวดย่อยของต้นไม้ คือ สน ซึ่งเป็นชื่อต้นไม้ พระองค์ทรงพบว่าที่ประเทศออสเตรเลียมีต้นสนขึ้นตามเขาจำนวนมาก ต่างกับเมืองไทยที่ต้นสนเป็นไม้หายาก

(3) “...ฉันลืมนำเอาดอกบัวขาว เขาเอามาประดับกระไดที่เรือนโกลัมโบเหมือนบัวขาวของเรา แต่เล็กแกลลิบซ้อนถึงงามน่าเอ็นดู...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 57)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของนามจำพวดย่อยของดอกไม้ คือ บัวขาว ซึ่งเป็นชื่อดอกบัวชนิดหนึ่งที่มีกลีบดอกสีขาว พระองค์ทรงพบดอกบัวขาวชนิดหนึ่งประดับอยู่ที่บันไดเรือนซึ่งมีลักษณะเหมือนกับบัวขาวของไทย

(4) “...สวดนั้นสังเกตได้ว่าขึ้นโอม แต่ต่อไปเลื่อน ๆ ที่คล้าย ๆ ภาษาสังสกฤตบ้างก็มี แต่สังสกฤตอย่างเลื่อน ๆ น่าจะเป็นภาษาสืบมาแต่พราหมณ์...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 271)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของนามจำพวดย่อยของภาษา คือ สังสกฤต ซึ่งเป็นชื่อภาษาในตระกูลอินเดีย-ยุโรป

ค. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก⁴ที่ตามด้วยส่วนขยาย⁵ คือ การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามเฉพาะส่วนหลัก โดยที่ส่วนหลักนั้นจะมีส่วนขยายตามมาด้วยเสมอ ส่วนขยายที่พบส่วนใหญ่ คือ วิสามานยนาม ซึ่งเป็นคำนามเฉพาะที่สมมุติตั้งขึ้นสำหรับเรียกคน สัตว์ และสิ่งของบางอย่าง และสามานยนามย่อย ซึ่งเป็นชื่อแห่งสิ่งจำพวดย่อยออกไปจากคำนามทั่วไป จำพวกใหญ่อีกชั้นหนึ่ง (อุปกิตศิลปสาร, 2543, น. 71) การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลักลักษณะนี้ จะช่วยแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันกันของข้อความว่ามีการกล่าวถึงเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่าง

(1) “...เขาวาที่นาตำบลกวาลามดาเป็นที่ดีกว่าตำบลไปร...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลาญ, น. 225)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก ตำบล ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามเฉพาะชื่อตำบล 2 ตำบล คือ กวาลามดา ไปร

(2) “...ข้างซ้ายมือเทือกเขาไม่สูงนัก ตั้งแต่มนต์วังไปจนกระทั่งถึงบุโรพุทโธ เรียกว่า เขามโนระ ด้านหน้าแลเห็นเขาสุมเบงสูงตระหง่านไปเท่าใด ๆ คงเห็นเหมือนกันเท่านี้จนถึงบุโรพุทโธ ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 218)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก เขา ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามเฉพาะชื่อภูเขา คือ มโนระ สุมเบง

(3) “ตื่นก่อน ๒ โมงเช้าอยู่ข้างจะอาการหนักลุกไม่ใคร่ขึ้น รีบตีตลาดนกินข้าว แล้วขึ้นรถไฟลงไปบเตเวียเวลา ๒ โมง ๕๐ ตามปกติจะต้องลงที่สเตชันเวลเตอร์เฟรเดนต์ ไปขึ้นที่สเตชันเตงคารัง...”

(ชวาทรงหลัง, น. 32)

⁴ ส่วนหลัก คือ คำหลักในฐานะส่วนประกอบสำคัญของคำ

⁵ ส่วนขยาย คือ คำอื่น ๆ ในฐานะส่วนประกอบของคำที่ขยายคำหลัก

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก สแตน ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามเฉพาะชื่อสถานี่ คือ เวลเตอร์เฟรเดนต์ เตงคารัง

(4) “...ไปห้างโลกังแสงเช่าที่พระยาระนองเอง ชายแพรวและของจีนต่าง ๆ มีเครื่องเขียนสีใหม่ ๆ มาก แล้วไปห้างโวซอ เป็นที่ขายของญี่ปุ่นต่อไป...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 36)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก ห้าง ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามเฉพาะชื่อห้าง คือ โลกังแสง โวซอ

(5) “...มีตุ๊กเล็ก ๆ ตั้งอยู่ใบบึงผูกถุงตีสตรา เมื่อแก้มเปิดตู้ออกดูมีหีบเงินลายแทงโปร่งฝีมือจีน ในนั้นมีตราข้างเผือกและตรามงกุฎลงยาราชาวดีอย่างเก่าที่หูลกระหม่อมประธานสองดวง กับตรามหาสุวามรณดวงหนึ่ง...”

(พระราชหัตถเลขาแหลมมลายู, น. 207)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก ตรา ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามเฉพาะชื่อตรา คือ ข้างเผือก มงกุฎ มหาสุวามรณ

(6) “...ระยะทางตั้งแต่พระราชวังเมืองตุนไปจนถึงอาโย ขาไปนี้ ๓๗ กิโลเมตร (เป็น ๙๒๕ เส้น) โมเตอคาร์เดินอยู่ในชั่วโมงเศษ รถไฟเดินสองชั่วโมง รถม้า ๓ ชั่วโมง เลี้ยวกลางวันใช้เครื่องโต๊ะลายคราม...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 204)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก รถ ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามทั่วไป คือ ไฟ ม้า

(7) “...สัตว์ที่ตำบลนี้เองไม่มี เพราะปราศจากหญ้าแลน้ำมีมาแต่ข้างใน ๆ อุฐีฟ้าเป็นพื้น ม้าออสเตรเลียก็อยู่ไม่ได้ต้องใช้ม้าอาหรับ...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 84)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก ม้า ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามจำพวดย่อย คือ ออสเตรเลีย อาหรับ

(8) “เมืองปสรวนนี้ เป็นเมืองหนึ่งซึ่งเรียกว่าโซมลงไปโนชวา ยิ่งขึ้นไปกว่านั้นด้วยเหตุที่โซม คือโซมลงเพราะมีทางรถไฟ ด้วยที่ในเมืองนั้นตามพื้นราบเป็นไร่อ้อย ไร่คราม ตามภูเขาเป็นไร่กาแฟ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 310)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก คือ ไร่ ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามทั่วไปบอกประเภทของพืชที่ปลูก คือ อ้อย คราม กาแฟ

(9) “...วันนี้หาวนอนกินข้าวแต่หัวค่ำ กับข้าวฝรั่งที่เคยกินขาดไปมีแต่กับข้าวไทย ๔ สิ่ง ด้วยพวกผู้ชายพากันตื่นเต้นเขาเลี้ยงดี...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 231)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก คือ กับข้าว ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามจำพวดย่อยบอกประเภทของกับข้าว คือ ฝรั่ง ไทย

(10) “...ภาษามลายูที่มาพูดกับกับคำมของเรานั้นก็ไม่ใช่ภาษาของตัวเอง ภาษาของตัวเองเขาเองคือ ซุนดานีนัน ไกลกันกับภาษามลายูยิ่งกว่าภาษาลาวกับภาษาไทย หรือเท่าภาษาไทยกับภาษาบาลี...”

(ชวาทรงหลัง, น. 76)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก คือ ภาษา ตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามจำพวดย่อยบอกชื่อภาษา คือ มลายู ลาว ไทย บาลี

ง. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามส่วนหลัก หมายถึง การซ้ำบางส่วนของเฉพาะส่วนหลักของหน่วยนามเท่านั้น โดยการซ้ำบางส่วนของลักษณะนี้บางครั้งจำเป็นต้องอาศัยการตีความจากบริบทและหน่วยนามเดิมจึงจะเข้าใจความหมายที่ชัดเจนได้

ตัวอย่าง

(1) “...เมื่อมาถึงที่หน้าเรือนนั้นเห็นหมวกผืนแดดเต็มไปทั้งลานบ้าน รูปพรรณ
 สัณฐานตั้งต้นเป็นอย่างที่ไทยเราเรียกหมวกกะหลาป่า...”

(ชวาคั้งหลัง, น. 32)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ หมวกกะหลาป่า โดยซ้ำ
 ส่วนหลัก คือ หมวก

(2) “...ที่ตะพานนั้นทำมีหลังคาตกแต่งด้วยต้นไม้ ใบไม้และธง ตามทางก็รายเสาปัก
ธงตลอด ใช้ธงข้างทั้งสี่...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลายู, น. 224)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ ธงข้าง โดยซ้ำส่วนหลัก คือ ธง

(3) “...รถของเราที่ใช้อยู่เขาใช้ธงสแตนดาร์ดเหมือนกันกับรถพระที่นั่งเอมเปอเร
 เวลาที่จะไปวันนี้พ่อให้เอาธงลงเสีย เพื่อจะไปเที่ยวเล่นเงียบ ๆ ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 592)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ ธงสแตนดาร์ด โดยซ้ำส่วนหลัก
 คือ ธง

(4) “...มิสเตอร์เวลเลตเตก็ลาไม่รู้ทั้งนี้และบริติชมิวเซียมก็ไม่เคยเห็น เดินเซ่อ ๆ
 ไปก็เจอเข้าเอง แปลว่าที่นี่ก็มีจริง น่าดูแต่รูปบนนทรีย์ กลับจากมิวเซียมยังไม่ถึงเวลา (รถไฟ)...”

(ชวาคั้งหลัง, น. 24)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ บริติชมิวเซียม โดยซ้ำส่วน
 หลัก คือ มิวเซียม

(5) “...ตั้งแต่หมู่สวนจากขึ้นมานี้มีบ้านคนรวย ๆ ขึ้นไป จนถึงหัวแหลม ซึ่งเป็นที่เลี้ยวขึ้นไปถึงเมืองมีโรงสีไฟโรงหนึ่ง หน้าโรงมีตึกสองชั้นสีเหลี่ยมอยู่ริมน้ำ...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลายู, น. 189)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ โรงสีไฟ โดยซ้ำส่วนหลัก คือ โรง

(6) “วันนี้เวลาเช้า ๕ โมง ไปดูเขาให้ว่าพระที่วัดเชนตัมารโก ไปทางเรือเข้าคลองที่ข้างวัดไปขึ้นประตูลับหลังโบสถ์...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 219)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนามคือ วัดเชนตัมารโก โดยซ้ำส่วนหลัก คือ วัด

(7) “...เรือมาถึงเกาะวัดังมีพายุฝน ในระหว่างเกาะกับฝั่งเห็นอยู่ช้านานนึกว่าจะพันพอลเวลาพลฝนตกมากมีพายุ แต่ไม่ซำก็หาย”

(ชวาทรงหลัง, น. 7)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ เกาะวัดัง โดยซ้ำส่วนหลัก คือ เกาะ

(8) “...ครั้นเมื่อเข้าไปอีกหน่อยหนึ่งปลายแหลมข้อศอกนั้นขาดออกเป็นเกาะมีช่องเป็นคลองไปย่อม ๆ ต้นข้อศอกนั้นเป็นเขาแนวยาว แต่ยื่นออกมาหน่อยหนึ่ง พอเข้าไปในข้อศอกนั้นก็ล้มไม่มีเลย เป็นอ่าวชะวากเข้าไป มีหาดทรายไม่สู้ยาวนักน้ำลึก ตะพานทำออกมาพันหาดหน่อยเดียว...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 215-216)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ หาดทราย โดยซ้ำส่วนหลัก คือ ทราย

(9) “...เราไปลืมนำเรื่องให้เหล่า ธรรมชาติเขาถ้าจวนจะจบต้องมีเหล่ามาแจก มักใช้ เหล่าอีก...”

(ชาวครั้งหลัง, น. 76)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ เหล่า โดยซ้ำส่วนหลัก คือ เหล่า

(10) “...แต่น้ำพริกแล้วไม่เป็นรสเลยเพราะต้องใช้แอนโซวี ซึ่งลูกชายใหญ่เรียกว่า จินตรกระวีแทนกะปิ พริกก็มีแต่พริกแห้งเผ็ดกำร้าว...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 246)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ พริก โดยซ้ำส่วนหลัก คือ พริก

(11) “...สวนเหล่านี้ต้องกันคอก เพราะหมูป่าชุมนัก ปลุกอะไรก็มากินเสียหมดจึงต้อง ทำคอกไว้คอกทุกบ้าน ในเกาะนี้มีหลายคอก หมูลงเดือนละหลาย ๆ ตัว แท่งทิ้งเสียเท่านั้น...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 196-197)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ หมูป่า โดยซ้ำส่วนหลัก คือ หมู

(12) “ออกจากบ้านบ่าย ๒ โมงครึ่ง ไปถึงประตูคุก กรมหลวงลืมนั่งหนังสืออนุญาตเสีย ไม่ได้เอาไป แต่ท่านซีฟवादเดอออกมาเป็นรับนำไม่ต้องมีหนังสือ แต่เมเยอร์เกรฟส์ดึกกลางไม่ อยู่บ้าน ต้องไปตามกันอยู่นานหน่อยจึงได้มา แต่ถึงไม่มีนายและไม่มีคำสั่ง ดูเจ้าหน้าที่รักษา ปรีเชนอาม และผู้คุมผู้รองค่านับรับรองแข็งแรงดี...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 155)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ หนังสืออนุญาต โดยซ้ำ ส่วนหลัก คือ หนังสือ

จ. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามที่เป็นส่วนขยาย คือ การที่กล่าวซ้ำเฉพาะ ส่วนขยายของหน่วยนามที่กล่าวซ้ำนั้น

ตัวอย่าง

(1) “...เมืองมอณาโคที่ตัวเจ้าอยู่นั้น ตั้งอยู่แหลมปากข้างหนึ่ง มอนติกาโลอยู่แหลมปากข้างหนึ่งตรงกันข้าม การปกครองส่วนข้างมอนติกาโลนั้น มีกัมปนีรับผูกขาดก่อสร้างแลปกครองที่ดินпенสิทธิขาด ชั่วแต่เสียเงินให้เจ้ามอณาโคตามกำหนด

(ไกลบ้าน ล.1, น. 158)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ เมืองมอณาโค โดยซ้ำส่วนขยาย คือ มอณาโค

(2) “วันนี้ไปวันอะอะในการที่เตรียมเดินทางพรงนี้ จึงตั้งใจตอบหนังสือบางกอกเสียให้แล้วหมด เพราะมาจากที่อื่นแทบทุกแห่ง เว้นไว้แต่ที่ลูกไม่มี ฝนตกพธำมาแต่เช้าด้วย จนกินข้าวกลางวันแล้วจึงได้หยุด หนาวเย็นขึ้นกว่าปรกติหน่อยหนึ่ง ต่อเวลาบ่าย ๓ โมงเศษจึงได้ไปดูสวนกุหลาบของตาเยอรมันที่ขอขบรอยเออซึ่งมาอวดวิธีปลูกต้นกุหลาบไว้เมื่อวานนี้...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 192)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ สวนกุหลาบ โดยซ้ำส่วนขยาย คือ กุหลาบ

(3) “...มีเรือรบฝรั่งเศสมาที่เอเดน เรลเดนตีมีความสงสัย เสิญไปเลี้ยงสนทนากัน ฝรั่งเศสก็ไม่ออกความจนจนเลิกกินข้าว เมื่อแซมเปญมาก ๆ เข้าไป จึงขยายความออกมาว่า จะไปที่เกาะเปริม เรลเดนตีไหวขึ้นมาจึงกระซิบสั่งให้เรือรบอังกฤษออกในค่านั้น ให้เอาธงอังกฤษไปปักไว้เสียก่อนฝรั่งเศสยังมัวมีนอยู่ได้ออกเรือต่อเข้า...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 107-108)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม คือ เรือรบอังกฤษ โดยซ้ำส่วนขยาย คือ อังกฤษ

ฉ. การซ้ำบางส่วนของหน่วยนามโดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

ตัวอย่าง

(1) “...ทางที่เข้านั้นเข้าหลังโบสถ์ นำโบสถ์ออกถนน มีอ่างน้ำมนต์ตั้งทั้งข้างหน้าข้างหลัง ข้างเขาจะเข้าออก ต้องจุ่มน้ำมนต์นั้นกริ่งทางเขนที่หน้าก่อนจึงเข้าไป...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 172)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม อ่างน้ำมนต์ โดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว คือ น้ำมนต์ มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

(2) “...ที่สวนขวาเป็นสระเลี้ยงปลาไม่กว้างเท่าใด ปลาว่าเปนปลาเก่าตั้งร้อยปี ไปโปรยขนมปังเห็นมีขึ้นแต่ตัวย่อม ๆ อายุไม่ถึงร้อยปีเปนแน่...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 445)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม สระเลี้ยงปลา โดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว คือ ปลา มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

(3) “...ออกจากนั้นเดินไปดูดงกุหลาบซึ่งอยู่น่าเรสเตอรองค์อันหนึ่ง...แล้วเลยไกลไปที่สนามคอล์ฟ ดูเขาเล่นคอล์ฟ แลนั่งเล่นตามต้นไม้...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 549)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม สนามคอล์ฟ โดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว คือ คอล์ฟ มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

(4) “...ร้านตลาดทั้งปวงเป็นอย่างเมืองฝรั่ง มีผลไม้ของสดมาก ของที่ขายตามร้านเป็นของฝรั่งทั้งนั้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 148)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม เมืองฝรั่ง โดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว คือ ฝรั่ง มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

(5) “...แต่กลัวไม่งามมาก อื่นกระนั้นแลดีในเชิงจัด แต่สวนสัตว์จัดหมดจดดีแลมี สัตว์มาก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 290)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยนาม สวนสัตว์ โดยการนำส่วนขยายของหน่วยนามดังกล่าว คือ สัตว์ มาใช้เป็นอีกหน่วยนามหนึ่ง

3.2.1.2.1.2 การซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ การกล่าวซ้ำรูปภาษาของหน่วยกริยาที่ปรากฏไปแล้วเฉพาะบางส่วน การซ้ำบางส่วนของลักษณะนี้ต้องอาศัยบริบทช่วยจึงจะเข้าใจความหมายที่ชัดเจนของคำกริยานั้นได้

ตัวอย่าง

(1) “...ได้ไล่เลียงถึงศาสนาที่ถือว่านับถืออะไรบอกว่าถือปัดโตโรกูซึ่งอยู่เขาสุเมรุ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 338)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ นับถือ โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ ถือ

(2) “...กลับมาถึงร้อนเต็มที แต่อาบน้ำเย็นสบาย เขากันให้อาบบนเฉลียง แล้วเลยนุ่งกางเกงเจ็ก...”

(ชวาทั้งหลัง, น. 23)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ อาบ โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ อาบ

(3) “...ข้อที่ต้องแต่งตัวนั้น เพราะถ้าแต่งตัวธรรมดาแล้วรู้สึกไม่รุ่งโรจน์เหมือนแต่งเต็มยศที่มีบัตรตราประกอบ...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 181)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ แต่งตัว โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ แต่ง

(4) “...วันนี้เวลาเข้าตู้กลางเรือคอนโดลามาจับ เพราะนัดกันไว้ว่าจะถ่ายรูปด้วยกัน ๒ คน ตามฐานเพื่อนเก่า แลจะถ่ายในเรือให้เห็นแท่ว่าเป็นถ่ายที่เวนิส...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 183)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ ถ่ายรูป โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ ถ่าย

(5) “...แกได้ตั้งใจรวบรวมทุนทรัพย์ไว้ไม่ใช้สอย สำหรับจะซื้อของที่จะต้องการ คือ แหวนเพชรสองวง “กลัด ๔ อัน” ถ้าพูด ๆ ล้อเรื่องของนี้ก็ร้องให้ ร้องให้นั้นออกจะไม่ได้ความว่า ร้องสำหรับอะไร ที่ขยายออกมาว่า จะซื้อของไปให้เมียนี้เพราะความกตัญญู แต่มีใช้กตัญญูต่อเมีย กตัญญูต่อพ่อที่ได้ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 561)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ ร้องให้ โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ ร้อง

(6) “ยังจำคาญอยู่ด้วยเรื่องอาหาร กินกับข้าฝรั่งที่เปนนื้อแข็ง ๆ เข้าไป รู้สึกเต็มอยู่นั่นไม่มีใครละลาย จึงได้หันลงกินข้าวแลอาหารอ่อน ๆ ผืนตาอันไปเจ็บเสียหีบทับนิ้วมืออีกเสบถึงจับใช้ เป็นคนที่หุงเข้าได้ วันนี้พระยาบุรุษเจ้าหุง เข้าดิบไม่ทันรู้เชื้อใจกินเข้าไปท้องเฟ้อ...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 596)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ หุงเข้า โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ หุง

(7) “...ทั้งเงิน & เซนต์ให้แย่งกันในน้ำมากแล้วให้ว่ายนํ้าแข่งกันรอบเรือ เด็ก & คนตั้งราคาเหรียญ ๑ คู่มันว่ายไม่เหนื่อย...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 180)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ ว่ายนํ้า โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ ว่าย

(8) “...กับต้นซมนักว่าอากาศถือทำยดีอย่างยิ่ง วันนี้ถือในที่แคบไม่ได้ส่ายเลย ดูเกหยอดเต็มทีแล้ว”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 131)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยา คือ ถือทำย โดยซ้ำบางส่วนของหน่วยกริยานั้น คือ ถือ

3.2.1.2.2 การซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ การซ้ำบางส่วนที่เกิดขึ้นในหน่วยคำต่างประเภทกัน จากการศึกษาพบว่า การซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทส่วนใหญ่ คือ หน่วยนาม และหน่วยกริยา

ตัวอย่าง

(1) “...วันนี้อยู่ข้างจะยี้มแ้มแจ่มใสมาก ดูผลิตเพลินใจในการเขียน เขียนไปจนบ่นว่าเมื่อยมือที่กำพู่กันแลสดกระดาน...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 169)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า เขียน ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(2) “...การกินน้ำชาของพ่อเป็นแต่ขึ้นชื่อ ที่แท้แปลว่ากินลูกไม้หมอนห้ามไม่ให้กินน้ำชา ซึ่งพ่อไม่อยากจะกินอายคนพลัก จึงได้กินลูกไม้แทน...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 430)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า กินน้ำชา ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(3) “...สุณันเวลาคำนี้นั่งตัวเลื้อยปากนอกเป็นกำมหยีสีแดงตัวเป็นสีน้ำเงิน คล้ายกับเสื้อสเปนแทงัว มีการเลี้ยวอาหารเหมือนกันกับอย่างที่ดีแจก เราถามว่านี่กินอย่างนี้เสมอทุก ๆ วันหรือ...เราว่าทำไมไม่เลี้ยวอย่างชาวบ้าน แกว่าไม่รู้ว่าจะชอบ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 296-297)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า เลี้ยว ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(4) “...ถ้าใช้เป็นบ่าวด้วยขามรวมใหญ่ไม่ได้ ดังโง่งฉ่างโครมครามแตกหัก แลยังเห็นอะไรไม่ได้ขโมยหมดด้วย การขโมยเป็นชาติกำเนิดเว้นไม่ได้ คนที่นี้ต้องจ้างบ่าวมาแต่อินเดียเท่านั้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 98)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า ขโมย ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยกริยาและหน่วยนาม

(5) “วันนี้พระยาไทรนั้ให้พวกจีนมาเฝ้า และนัดพวกปลิศ สตุลมาด้วย จะถ่ายรูปการถ่ายรูปเป็นเลิก...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 6)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า ถ่ายรูป ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยกริยาและหน่วยนาม

(6) “...ไข่เจียวอีกอย่างหนึ่งที่เราคควรจะทำกินได้เอง คือ เจียวข้างล่างสุก อ่อนอย่าง ไข่เจียวฝรั่ง...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 175)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า เจียว ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนใน หน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(7) “...แกได้ตั้งใจรวบรวมทุนทรัพย์ไว้ไม่ใช้สอย สำหรับจะซื้อของที่จะต้องการ คือ แหวนเพชรสองวง...จะซื้อของไปให้เมียนี้เพราะความกตัญญู แต่มีไข่กตัญญูต่อเมีย กตัญญูต่อ พ่อที่ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยง...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 561)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า กตัญญู ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนใน หน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(8) “วันนั้นนอนทอดใหญ่ตื่นขึ้นกินข้าวแล้วไปเที่ยวห้างหลายแห่งมิดเตอร์พันเฮสเป็น นาร่อง เคยอยู่ที่บางกอก ๘ ปี ออกมาตั้งเป็นช่างถ่ายรูปอยู่ที่นี้ ยังพูดไทยได้ดี เที่ยววิ่งตามขอให้ ไปถ่ายรูป...”

(ชวาทร์หลัง, น. 172)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า ถ่ายรูป ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนใน หน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(9) “...พอถึงหัวตลาดก็เห็นกระบวนแห่เด็กที่แต่งตัวต่าง ๆ เหล่านั้นขึ้นรถหลังคา ใหญ่ ๆ เปนเกวียนขนของก็มี แต่งดอกไม้แปลกกันต่าง ๆ เขาจะแห่กันมาแต่เมื่อไรแล้วก็ไม่ ทราบ...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 248)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า แห่ ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(10) “วันนี้ช่างเป็นชาวฮังการีมาทำฟัน เครื่องมือก็ดี ฝีมือก็เบาแลเร็ว มีฟันที่จะต้องตกแต่งเสียดทอง ๔ ซีก เพราะเป็นโพรงกลาง...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 209)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า ฟัน ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยกริยาและหน่วยนาม

(11) “...เลยไปดูที่สนามแข่งม้าได้ตามดูขนาดทั้งสังเกตด้วยตา เท่าที่ประทุมวันของเรา ปลวกก็ออกจะกำเริบอยู่บ้าง เว้นแต่คอสของเขาเรียบร้อยดีที่ดูก็มีแต่หลังคาแผกทั้งสิ้น เมื่อครั้งก่อนได้มาดูเขาแข่งม้าหนาวจนคางสั่น ขึ้นรถเวียนไปตามรอบสนาม...”

(ชวาครั้งหลัง, น. 42)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า แข่งม้า ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

(12) “...ที่ตรงทำขึ้นบ้านกวาลามุดาข้ามมีโรงเลื่อยหลายโรง สำหรับรับไม้ข้างฝ่ายเมืองไทไปเลื่อย...”

(พระราชหัตถเลขา แหลมมลาญ, น. 224)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำบางส่วนที่หน่วยคำว่า เลื่อย ซึ่งเป็นการซ้ำบางส่วนในหน่วยคำต่างประเภทกัน คือ หน่วยนามและหน่วยกริยา

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำรูปที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่ามีรูปแบบการซ้ำ 2 ประเภท คือ การซ้ำทุกส่วนและการซ้ำบางส่วน โดยปรากฏการซ้ำทั้งหน่วยนามและหน่วยกริยา สิ่งสำคัญที่

แสดงให้เห็นว่าการซ้ำรูปมีบทบาทในการเชื่อมโยงความ คือ ช่วยในการบรรยาย พรรณนา และ อธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาส ทั้งสถานที่ บุคคล สิ่งของ ธรรมชาติ การเดินทาง เรื่องเล่า ฯลฯ

เหตุที่ต้องใช้การกล่าวซ้ำหน่วยนามและหน่วยกริยาก็คือแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรง กล่าวถึงเรื่องใดอยู่และยังไม่ได้เปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ดังนั้น การซ้ำรูปจึงช่วยแสดงเอกภาพของเรื่องที่กล่าวถึง นอกจากนี้การซ้ำรูปยังแสดงถึงการเน้นย้ำคำ หรือวลีนั้น ๆ อีกด้วย ส่วนอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องใช้การซ้ำรูปก็เนื่องมาจากความจำเป็นที่ต้องใช้ คำนั้นเพื่อการสื่อสารเพราะไม่สามารถใช้คำอื่นได้ หรือหากว่าใช้คำอื่นอาจจะทำให้สื่อความหมาย ได้ไม่ชัดเจนเท่ากับการซ้ำ

อย่างไรก็ตามได้พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างการซ้ำทุกส่วนและการซ้ำบางส่วน คือ การซ้ำทุกส่วนสามารถแสดงการเชื่อมโยงได้อย่างชัดเจนด้วยตัวเอง เนื่องจากปรากฏรูปภาษาซ้ำ กับรูปภาษาเดิมที่ได้ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจได้ทันทีว่าความนั้นมีการเชื่อมโยง ต่อเนื่องกันมา ส่วนการซ้ำบางส่วนนั้นบางครั้งบางหน่วยคำจำเป็นต้องอาศัยคำ หรือข้อความ แวดล้อมจึงจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำนั้นได้

3.2.2 การซ้ำโครงสร้าง

การซ้ำโครงสร้าง คือ การเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาที่ บรรจุอยู่ในโครงสร้างบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน โครงสร้าง ที่ซ้ำอาจเป็นวลีประเภทใดประเภทหนึ่ง หรืออาจเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคก็ได้ (ชลธิชา บำรุงรักษ์, 2538, น. 334) จากการศึกษาพบลักษณะการซ้ำโครงสร้างที่หลากหลายเพื่อช่วยในการ บรรยาย พรรณนา หรืออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.2.1 การซ้ำโครงสร้างคำบอกจำนวนที่ปรากฏร่วมกับคำลักษณนาม คือ การใช้คำ บอกจำนวนที่ปรากฏร่วมกับคำลักษณนามเพื่อบอกเล่ารายละเอียดของสิ่งที่ต่าง ๆ ที่พระองค์ ทรงพบระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศเพื่อให้เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ได้อย่าง

ชัดเจน ทั้งนี้อาจจะมีการซ้ำคำนาม คำกริยา หรือคำอื่นในโครงสร้างนี้ด้วย โดยมีรูปแบบการซ้ำโครงสร้าง คือ “คำบอกจำนวน+คำลักษณนาม+...”

ตัวอย่าง

(1) “...ฤดยิงนกเช่นนี้อยู่ในฤดูหนาว ที่มีเสียงกลางวันในกลางป่า แลที่ป่าเช่นนี้กัน กำแพงทั้งสี่นการซึ่งจะกำหนดว่าที่ใดควรทำอย่างใดนั้น แล้วแต่พื้นที่เพราะพื้นที่เหล่านั้นเป็น เพื่ออกเขา บางแห่งก็เปนกรวดเปนศิลา บางแห่งก็เปนทราย...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 472)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำบอกจำนวน “บาง” ที่ปรากฏพร้อมกับคำลักษณนาม “แห่ง” คือ บางแห่ง ตามด้วยกริยาวลี ก็เปน เกิดเป็นโครงสร้าง บางแห่งก็เปน + ... โดยหน่วยคำที่ตามมาเพื่อบอกรายละเอียดของลักษณะภูมิประเทศนั้นต่างกันออกไป คือ “ศิลา” และ “ทราย”

(2) “...ในที่นี้เรียกอิเหนาปรากฏชัดเจน แต่คำที่เรียกว่ารเด่นมนตรี้ไม่ได้พบแห่งใดเลย ส่วนชื่อนอกนั้น บางแห่งเรียกว่าปันหยีสूरियามิเสสา บางแห่งเรียกปันหยีกรตปติ บางแห่งเรียกปันหยีสूरियามิเสสกรตปติ บางแห่งเรียกว่าปันหยีสूरियามิเสสกรตปติ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 222)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำบอกจำนวน “บาง” ที่ปรากฏพร้อมกับคำลักษณนาม “แห่ง” คือ บางแห่ง ตามด้วยกริยา เรียก(ว่า) เกิดเป็นโครงสร้าง บางแห่งเรียก(ว่า) + ... โดยหน่วยคำที่ตามมาเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อที่ใช้เรียกตัวละครในเรื่องอิเหนาในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันออกไป คือ “ปันหยีสूरियามิเสสา” “ปันหยีกรตปติ” “ปันหยีสूरियามิเสสกรตปติ” “ปันหยีสूरियามิเสสกรตปติ”

(3) “...ลองให้กรรมสมมตออกไปอยู่ป่าเนื้อก็คงติด แต่ดูพรรณมันปะปนกันอย่างไร ลางตัวก็เกลี้ยง ๆ สีแดง ๆ ลางตัวก็มีดาว ลางตัวก็สีขาว ตาคณเลียงแก้วว่าเมื่อก่อนมันเหมือนกันทั้งนั้น มันมากลายลงเมื่อเราเลี้ยงไว้ในป่า ด้วยพื้นที่ติดกันกับป่า...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 485-486)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำบอกจำนวน “ลง” ที่ปรากฏร่วมกับคำลักษณนาม “ตัว” คือ ลงตัว ตามด้วยคำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์ ก็ เกิดเป็นโครงสร้าง ลงตัวก็+... โดยหน่วยคำอื่นที่ตามมาเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะลดหลั่นบนตัวสัตว์นั้นต่างกันออกไป คือ “เกลี้ยง ๆ สีแดง ๆ” “มีดาว” และ “สีขาว”

(4) “...วังนั้นลักษณะวังสราญรมย์ คือเป็นตึกยาว ๆ กันตอนละสองห้องเท่า ๆ กัน แต่งเป็นสีต่าง ๆ ทำนองเดียวกับที่เล่าในระยะทางทูต...บางห้องก็ปิดกระดาน บางห้องดาดแพ บางห้องเขียนภาพ บางห้องทาสี...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 180)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำบอกจำนวน “บาง” ที่ปรากฏร่วมกับคำลักษณนาม “ห้อง” คือ บางห้อง เกิดเป็นโครงสร้าง บางห้อง + ... โดยหน่วยคำอื่นที่ตามมาเพื่อบอกรายละเอียดของสิ่งที่ใช้ตกแต่งห้องนั้นต่างกันออกไป คือ “ปิดกระดาน” “ดาดแพ” “เขียนภาพ” “ทาสี”

3.2.2.2 การซ้ำโครงสร้างคำลักษณนามที่ปรากฏร่วมกับคำบอกจำนวน คือ การใช้คำลักษณนามที่ปรากฏร่วมกับคำบอกจำนวน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต่างประเทศ โดยมีรูปแบบการซ้ำโครงสร้าง 2 ลักษณะ คือ การซ้ำโครงสร้างที่ปรากฏอยู่ต้นประโยค ดังโครงสร้าง “คำลักษณนาม+คำบอกจำนวน+...” และการซ้ำโครงสร้างที่ปรากฏอยู่ท้ายประโยค ดังโครงสร้าง “...+คำลักษณนาม+คำบอกจำนวน”

ตัวอย่าง

(1) “ออกจากโรงช่างเขียน ไปตามทางเดิน ซึ่งที่แท้นั้นมีทางเดียวเท่านั้น แปลกแต่จะไปซ่ายฤไปขวา ทิศอื่นข้างหนึ่งก็เปนทะเล ข้างหนึ่งก็เปนภูเขา ผ่านที่ซึ่งได้ไปแล้วทุกตำบล...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 156)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างคำลักษณนาม “ข้าง” ร่วมกับคำบอกจำนวน “หนึ่ง” คือ ข้างหนึ่ง ตามด้วยกริยาวิเศษ ก็เปน เกิดเป็นโครงสร้าง ข้างหนึ่งก็เปน +... โดยหน่วยคำที่ตามมาเพื่อบรรยายรายละเอียดของภูมิประเทศนั้นต่างกันออกไป คือ “ทะเล” และ “ภูเขา”

(2) “...ที่โรงนั้นแบ่งเป็นสองตอน ตอนหนึ่งมีแท่นนั่ง อีกตอนหนึ่งมีที่สูมไฟในใต้พื้น ในตอนหลังนี้แบ่งออกเป็นสองตอน ตอนหนึ่งเป็นที่อาบน้ำร้อน ตอนหนึ่งเห็นจะเป็นที่เข้ากระโจม...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 517)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำลักษณนาม “ตอน” ร่วมกับคำบอกจำนวน “หนึ่ง” เป็น ตอนหนึ่ง ตามด้วยกริยา มี/เป็น เกิดเป็นโครงสร้าง ตอนหนึ่ง(มี/เป็น)+... โดยหน่วยคำที่ตามมาเพื่อบอกรายละเอียดของสถานที่นั้นต่างกันออกไป คือ “แท่นนั่ง” “ที่สูมไฟในใต้พื้น” “ที่อาบน้ำร้อน” และ “ที่เข้ากระโจม”

(3) “...ทางที่พันลงไปในหว่างเขาต่ำลงไปกว่าหลังเขา ๑๐-๑๑ วา เราแลเห็นได้ชัดว่าพื้นแผ่นดินเป็นอย่างไร คือ คงจะเป็นเทาดำ ๆ ชั้นหนึ่ง เป็นโคลนชั้นหนึ่ง เป็นดินชั้นหนึ่ง แล้วก็กลับเป็นซี้เทาดำไปใหม่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เหมือนขนมชั้น..”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 324)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างที่คำลักษณนาม “ชั้น” ร่วมกับคำบอกจำนวน “หนึ่ง” เป็น ชั้นหนึ่ง โดยปรากฏตามคำกริยา เป็น เกิดเป็นโครงสร้าง เป็น+...+ชั้นหนึ่ง โดยหน่วยคำที่นำมาเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของพื้นแผ่นดินในหว่างเขานั้นแตกต่างกันออกไป คือ “เทาดำ ๆ” “โคลน” “ดิน”

3.2.2.3 การซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา หมายถึง การใช้โครงสร้างของหน่วยกริยาที่เหมือนกันเพื่อบอกรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ

ตัวอย่าง

(1) “...โฮเทลใหญ่ ๆ เขามักก่อเขาขึ้นริมทางที่ขึ้น ใช้ศิลาก้อนโต ๆ วางลำดับกันเป็นถ้ำหวงเปลวปล่อง ปลุกต้นไม้แซกทั้งปามแลไม้สีสรวย ๆ มีขยายถนนหลายแห่ง บางที่ซื้อเรือนเสียทั้งหมู่โตรื้อตัดเป็นถนน แก้แคบให้กว้าง แก้คดให้ตรง ทำไปที่ละท่อน ตามแต่ทุนจะทำได้...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 167)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ แก้+...+ให้+... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างนี้เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดัดแปลงขยับขยายไฮเตลนั้นต่างกัน ออกไป คือ “(แก้)แก้(ให้)กว้าง” “(แก้)แก้(ให้)ตรง”

(2) “...วิธีรำนั้ก็ไม่ผิดอะไรกับบอดโดยแต่ที่นี้รำเรียบร้อยพริกพร้อมสม่าเสมอ ดีกว่าโหลและมีกัลเม็ดต่าง ๆ คือ กระดิกนิ้วไม่ให้มือไหว กระดิกหน้าไม่ให้คอไหว เป็นต้น...”
(ชวาคั้งหลัง, น. 189)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ กระดิก+...+ไม่ให้+...+ไหว ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างนี้เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงท่ารำนั้นต่างกัน ออกไป คือ “(กระดิก)นิ้ว(ไม่ให้)มือ(ไหว)” “(กระดิก)หน้า(ไม่ให้)คอ(ไหว)”

(3) “...ตามทางมีพุ่นที่เป็นกรุยห่มผ้าดำข้าง ๑ ขาวข้าง ๑ มีเรือพายกรมการปักธง ข้างออกมานำ เข้าไป ๓๐ นาทีถึงปากอ่าว มีบ้านเรือนคนอยู่หลายสิบหลัง มีโรงยาวผ่าซัดตะถื่อปูนหลัง ๑ ดุหลายห้อง อีกหลัง ๑ มีพื้นฝา ๒ ชั้น ๔ เหลี่ยมอีกหลัง ๑...มีเรือทาสีน้ำเงินท้ายปักธง ข้าง คนพายลำละ ๑๕-๑๖ คน สัก ๑๖-๑๗ ลำ พายตามเรือไฟขึ้นมา มีบ้านพวกทำปลาต่อขึ้นมาอีก ๒ ฟากน้ำ...”

(แหลมมลายู ล.1, น. 220)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ มี+... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏตามมาในโครงสร้างนี้เพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางเสด็จพระราชดำเนินนั้นต่างกันออกไป คือ “(มี)พุ่น...” “(มี)เรือพายกรมการปักธงข้าง...” “(มี)บ้านเรือน...” “(มี)โรงยาวผ่าซัดตะถื่อปูน...” “(มี)พื้นฝา ๒ ชั้น...” “(มี)เรือทาสีน้ำเงินท้ายปักธงข้าง...” “(มี)บ้านพวกทำปลาต่อขึ้นมาอีก ๒ ฟากน้ำ...”

(4) “เวลากินข้าวเขาผ่อนเห็นจะหันหาเวลาที่เรือออกเพราะเราออกจากป็นังกลางคืน ออกจากเฟดเอด์สาย กินกาแฟเข้าตี ๖ กินข้าวเช้า ๔ โมง ๓ ชีก กินข้าวกลางวันบ่ายโมง ๑ กินน้ำชาบ่าย ๓ โมง กินข้าวเย็น ๔ ทุ่ม ๔๕...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 71)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ กิน+... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเสวยนั้นต่างกันออกไป คือ “(กิน)กาแฟเช้าตี ๖” “(กิน)ข้าวเช้า ๔ โมง ๓ ชีก” “(กิน)ข้าวกลางวันบ่ายโมง ๑” “(กิน)น้ำชาบ่าย ๓ โมง” “(กิน)ข้าวเย็น ๔ ทุ่ม ๔๕”

(5) “...ไปพบผู้หญิงไทยคนหนึ่งชื่อทรัพย์ว่าเปนลูกหลวงนรายฤทธา เปนเมียคนอาสาจาม ว่าเปนข้าท่านเล็ก...”

(แหลมมลายู ล.2, น. 159)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ เปน +... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏตามมาเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้หญิงไทยที่ชื่อทรัพย์นั้นต่างกันออกไป คือ “(เปน)ลูกหลวงนรายฤทธา” “(เปน)เมียคนอาสาจาม” “(เปน)ข้าท่านเล็ก”

(6) “...ตาคนเลี้ยงแก้วว่าเมื่อก่อนมันเหมือนกันทั้งนั้น มันมากลายลงเมื่อเราเลี้ยงไว้ในปาก ด้วยพื้นที่ติดกันกับปา พ่อไม่เชื่อด้วยแดงล้วนก็เคยเห็น จุดขาวล้วนก็เคยเห็น...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 486)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+ก็เคยเห็น ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะสีส่นของกวางนั้นต่างกันออกไป คือ “แดงล้วน(ก็เคยเห็น)” “จุดขาวล้วน(ก็เคยเห็น)”

(7) “...อากาศที่เป็นสีสลัวที่เหลืองแลแดงมีจริง เขาที่เป็นรูปเนินต่ำ ๆ ริมน้ำ ค่อยสูงขึ้นไปจนสูงสุด มีสโนขาวคลุมอยู่มีจริง บ้านเรือนที่ดูเหมือนกำลังเขียนเล่นตั้งอยู่ในกลางไร่ทุ่งน แลกลางนาข้าวสามีจริง คนที่แต่งตัวต่าง ๆ จนคะเนไม่ถูกมีจริง น้ำที่นิ่งแลสุดสายตา ลึกแต่ใส แลเห็นพื้นทรายมีจริง เมฆที่เป็นรูปต่าง ๆ สีต่าง ๆ ด้านหนึ่งเป็นพยับมัว ด้านหนึ่งสว่าง เป็นพระอาทิตย์อยู่ในหมอกมีจริง เมื่อจะว่าตามที่พรรณนามานี้ ถ้านั่งนิ่ง ๆ ดูไปก็เหมือนเรานั่งดูรูปภาพแลนสเค็ปที่ทำให้หมุนเลื่อนไปได้เปลี่ยนแปลง ๆ กันไป ล้วนแต่งามซึ่งแต่เยือกเย็น ชวนให้คิดนิราศมาก...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 205)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+มีจริง ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับธรรมชาติอันสวยงามของสวิตเซอร์แลนด์นั้นต่างกันออกไป เช่น “อากาศที่เป็นสีสลัวที่เหลืองแลแดง(มีจริง)” “เขาที่เป็นรูปเนินต่ำ ๆ ริมน้ำ ค่อยสูงขึ้นไปจนสูงสุด มีสโนขาวคลุมอยู่(มีจริง)” เป็นต้น

(8) “...หลับไปถึง ๓ ชั่วโมงเศษ เกือบ ๔ ชั่วโมง ตื่นขึ้นอะอะเรื่องอาการหน่อยหนึ่ง แล้วนอนอีก จะตื่นก็ไม่ไช้ จะหลับก็ไม่ไช้ จะฝันก็ไม่ไช้ จะไม่ฝันก็ไม่ไช้ เหมือนดูชินไฟมาโตกราฟ มีเรื่องต่าง ๆ เปลี่ยนเสมอ...”

(ชวาคั้งหลัง, น. 64)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ จะ+...+ก็ไม่ไช้ ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้สึกขณะบรรทมนั้นต่างกันออกไป คือ “(จะ)ตื่น(ก็ไม่ไช้)” “(จะ)หลับ(ก็ไม่ไช้)” “(จะ)ฝัน(ก็ไม่ไช้)” “(จะ)ไม่ฝัน(ก็ไม่ไช้)”

(9) “...มีมะเขือเทศที่ทำเหมือนอย่างที่จะลงลักแต่เปนของสด สำหรับเจือในอาหารอะไร ๆ ทุกอย่าง เช่น ซุปก็เจือได้ สติวมันก็เจือได้ ถ้าเจือมากก็อร่อยขึ้น...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 179)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+ ก็เจือได้ ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำมาเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับอาหารที่สามารถนำมะเขือเทศใส่ลงไปเพื่อเพิ่มความอร่อยนั้นต่างกันออกไป คือ “ซุป(ก็เจือได้)” “สติวมัน(ก็เจือได้)”

(10) “...ถนนในเมืองปารีสนี้จุดไฟเกือบจะมีหมดทุกอย่าง ตเกียงก็มี แคลสก็มี ไฟฟ้าก็มี อาร์กแลมปก็มี ขนาดแต่ตเกียงลานกับตเกียงแมงดา...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 430)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+ ก็มี ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชนิดของไฟต่างๆ ที่มีในถนนของเมืองปารีสนั้นต่างกันออกไป คือ “ตเกียง(ก็มี)” “แคลส(ก็มี)” “ไฟฟ้า(ก็มี)” “อาร์กแลมป(ก็มี)”

(11) “ซาลเบ็คนี่เปนป้อม...มีประตูทั้งสี่ด้าน ประตูด้านใต้เรียกว่าตาปอตา เดกูมานา ด้านเหนือเรียกปอตาเปรเตอเรีย ด้านตะวันออกเรียกปอตาเดกตรา ด้านตะวันตกเรียกว่าสินิสตรา ปอตาเดกูมานา...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 515)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+เรียก(ว่า)+... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำและตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อประตูป้อมทั้งสี่ด้านนั้น ต่างกันออกไป คือ “ด้านใต้(เรียกว่า)ตาปอตา เดกูมานา” “ด้านเหนือ(เรียก)ปอตาเปรเตอเรีย” “ด้านตะวันออก(เรียก)ปอตาเดกตรา” “ด้านตะวันตก(เรียกว่า)สินิสตรา ปอตาเดกูมานา”

(12) “...เลี้ยงน้ำชาตามแบบแล้วเปิดบอล เราจุรตุ สุลต่านจุแม่เล็ก เปرسیเดนตจุเลดีอินเวตติง ประมุขจุเมียเรลิเดนต ปักกุอาลำจุเมียนายทหาร นายทหารจุเมียพระยาชลยุทธ เดิรวนรอบหนึ่งแล้วกลับขึ้นนั่งที่...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 252)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+จุ+... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำและตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับคู่เดิ่นรำนั้นต่างกันออกไป คือ “เรา(จุ)รตุ” “สุลต่าน(จุ)แม่เล็ก” “เปرسیเดนต(จุ)เลดีอินเวตติง” เป็นต้น

(13) “...ที่ตำบลใหญ่ซึ่งมาตามทางนี้ที่รทหยุด ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่าเซียง ภาษาเยอรมันเรียกว่าเซตไตน เพราะคนในแถบนี้พูดสองภาษา เยอรมัน ฝรั่งเศส...”

(ไกลบ้าน ล.1, น. 249)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยกริยา คือ ...+เรียกว่า+... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏนำและตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อเรียกสถานที่ที่รทพระที่นั่งหยุดนั้นต่างกันออกไป เนื่องจากคนแถบนั้นพูดสองภาษา คือ “ภาษาฝรั่งเศส(เรียกว่า)เซียง” “ภาษาเยอรมัน(เรียกว่า)เซตไตน”

3.2.2.4 การซ้ำโครงสร้างหน่วยนามกับคำบอกลำดับ หมายถึง การใช้คำนามตามด้วยหน่วยคำบอกลำดับเพื่อแสดงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้อาจมีการซ้ำคำนามหรือกริยาปรากฏรวมในโครงสร้างด้วยก็ได้ โดยมีรูปแบบการซ้ำโครงสร้าง คือ “หน่วยนาม + คำบอกลำดับ + ...”

ตัวอย่าง

(1) “...เทวกสุโมแบ่งเขตแดนให้ลูก ๔ คน ลูกคนใหญ่ชื่ออามิลูสุร์ ให้ครองเมือง จิงกาลาหรือเมืองกาหลัง ลูกที่ ๒ ชื่ออามิยาหยา ให้เมืองจิเกล้งหรือสิงคศิริ ลูกที่ ๓ ชื่อเลมบูม งรังให้เมืองนครวัน หรือโบรเวโรน ลูกที่ ๔ ชื่อเลมบูอามิลุตให้เมืองดาหา หรือกดีรี...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 222)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยนามที่ใช้ร่วมกับคำบอกลำดับ คือ ลูกที่ + ... + ชื่อ + ... + ให้(ครอง)เมือง + ... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งเขตแดนให้ลูก ๔ คนนั้นต่างกันออกไป เช่น “(ลูกที่) ๒ (ชื่อ) อามิยาหยา (ให้เมือง) จิเกล้งหรือสิงคศิริ” “(ลูกที่) ๔ (ชื่อ) เลมบูอามิลุต (ให้เมือง) ดาหา หรือกดีรี” เป็นต้น

(2) “...ถามว่ามีศีลอันใดซึ่งเป็นข้อบังคับหรือไม่ บอกว่ามีสี่อย่าง ศีลที่ ๑ ให้ นับถือ บิดามารดาแลไม่ให้ตีรันฟันแทงกัน ศีลที่ ๒ ไม่ให้ ลักทรัพย์ ศีลที่ ๓ ไม่ให้ ล่วงประเวณี ศีลที่ ๔ ไม่ให้ รักษาตัวให้สะอาด...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 338)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างหน่วยนามที่ใช้ร่วมกับคำบอกลำดับคือ ศีลที่ + ... + (ไม่)ให้ + ... ส่วนหน่วยคำอื่นในโครงสร้างที่ปรากฏตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับศีลข้อต่าง ๆ นั้นต่างกันออกไป เช่น “(ศีลที่) ๑ (ให้) นับถือบิดามารดาแลไม่ให้ตีรันฟันแทงกัน” “(ศีลที่) ๒ (ไม่ให้) ลักทรัพย์” เป็นต้น

(3) “...แล้ววอดว่าในเรือนยังมีของเก่า ๆ มากขอให้เราเข้าไปดู...ขึ้นฟ้ายกออกมานั้น ขึ้นที่หนึ่ง ขวดรูปอย่างฝรั่งสังคโลกขาวขนาดขวดคอโต๊ะกลาง ตัวอย่างเงินเหรียญสังมาจากบางกอก เป็นแน่ ที่สอง ขวดลอนคอโต๊ะอย่างพระบริบูรณ์ ที่สาม ขวดญี่ปุ่น...”

(ชวาทรงหลัง, น. 85)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างคำบอกลำดับ คือ (ขึ้น)ที่+... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏตามมา เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ ที่เจ้าของบ้านนำออกมาแสดงเพื่อให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรนั้นต่างกันไป เช่น “(ที่) สองขวดลอนคอโต๊ะอย่างพระบริบูรณ์” “(ที่) สามขวดญี่ปุ่น” เป็นต้น

3.2.2.5 การซ้ำโครงสร้างคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” หมายถึง การปรากฏการซ้ำที่คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ทั้งนี้อาจมีการซ้ำหน่วยคำอื่นในโครงสร้างร่วมด้วยก็ได้ โดยมีรูปแบบโครงสร้าง คือ “คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ถ้า + ...”

ตัวอย่าง

(1) “...การขึ้นรูปสิ่งที่กลม ใช้ถีบแป้นเหมือนอย่างปั้นหม้อ ถ้า เปน ตุ๊กตาใช้หมึกพิมพ์ ถ้า เปน เครื่องขาวไม่ได้เคลือบก็เข้าไปที่เดียว...”

(ไกลบ้าน ล.2, น. 428)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” ตามด้วยคำกริยา “เปน” เกิดเป็นโครงสร้าง ถ้า เปน + ... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏตามมาเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำเครื่องปั้นดินเผานั้นแตกต่างกันออกไป คือ “(ถ้า) เปน ตุ๊กตาใช้หมึกพิมพ์” “(ถ้า) เปน เครื่องขาวไม่ได้เคลือบก็เข้าไปที่เดียว”

(2) “...วันนี้ได้ไต่เสียงได้ความว่าธรรมเนียมที่งูกันนี้มีมาช้านาน ผู้น้อยต้องจงผู้ใหญ่ คือถ้า คอเวอนเนอเยเนรลมาไซโล หรือยกยาสุสุนันแลสุลต่านต้องจงด้วย แนขวา ถ้า สุสุนันแลสุลต่านไปที่ที่อยู่คอเวอนเนอเยเนรล ๆ ต้องจงด้วย แนซ้าย เปนการให้เกียรติ...”

(ชวากว่าสองเดือน, น. 204)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” และหน่วยกริยา “ต้องจงด้วย” เกิดเป็นโครงสร้าง ถ้า + ... + ต้องจงด้วย + ... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างนี้เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับธรรมเนียมการจูงของขวาเพื่อแสดงการให้เกียรติกันนั้นต่างกันไป คือ “(ถ้า) คอเวอนเนอเยเนรลมาไซโล หรือยกยาสุสุนันแลสุลต่าน(ต้องจงด้วย) แนขวา” “(ถ้า) สุสุนันแลสุลต่านไปที่ที่อยู่คอเวอนเนอเยเนรล ๆ (ต้องจงด้วย) แนซ้าย”

(3) “...พวกนี้เรียกชื่อลมเป็น ๒ อย่าง ถ้าลมอ่อน ๆ เรียกลมคนเดียวขึ้น ถ้าลมจัด เรียกลมสองคนขึ้น...”

(พระราชหัตถเลขา พ.ศ.2440, น. 32)

จากตัวอย่าง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” และหน่วยกริยา “เรียก” เกิดเป็นโครงสร้าง ถ้า + ... + เรียก + ... ส่วนหน่วยคำอื่นที่ปรากฏในโครงสร้างเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียกชื่อลมนั้นต่างกันออกไป คือ “(ถ้า) ลมอ่อน ๆ (เรียก) ลมคนเดียวขึ้น” “(ถ้า) ลมจัด (เรียก) ลมสองคนขึ้น”

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำโครงสร้างที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพบว่า มีการซ้ำโครงสร้างหลายลักษณะเพื่อแสดงรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบระหว่างการเสด็จประพาสทั้งสภาพภูมิประเทศ สภาพบ้านเมือง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการแสดงรายละเอียดเป็นส่วน ๆ ด้วยเหตุนี้การซ้ำโครงสร้างจึงช่วยเสริมให้จินตภาพชัดเจนขึ้น ทั้งยังช่วยเน้นหรือย้ำรายละเอียดแต่ละส่วนดังกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้การซ้ำโครงสร้างยังช่วยให้สำนวนภาษาเกิดความไพเราะสละสลวยด้วยจังหวะจะโคนของคำหรือวลีที่ซ้ำกันจึงทำให้อ่านแล้วเกิดความเพลิดเพลิน

การศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพบการซ้ำ 2 ลักษณะ คือ การซ้ำรูปและการซ้ำโครงสร้าง โดยการซ้ำรูปสามารถแบ่งออกเป็นกรซ้ำทุกส่วนและการซ้ำบางส่วน ทั้งการซ้ำรูปและการซ้ำโครงสร้างมีบทบาทในการแสดงรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพบเห็นระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศ และยังส่งผลให้สำนวนภาษาเกิดความไพเราะสละสลวยจากการซ้ำนั้นอีกด้วย